PIERRE VÉRY

CINE L-A UCIS PE MOȘ CRĂCIUN?

PIERRE VÉRY

CINE L-A UCIS PE MOȘ CRĂCIUN ?

TRADUCERE DE CLINCA FELICIA

UNIVERS
Bucureşti — 1973

1
MARCHIZUL DE SANTA CLAUS

Abatele Jerome Fuchs, preotul din Mortefont, un târg mai mare din departamentul Meurthe-et-Moselle, puse, cu un suspin de uşurare, racla Sfântului Nicolae pe masa cea mare din sacristie.

Frigul izgonise ultimele berze. Cârduri de ciori slăbănoage croncăneau în jurul turlei ascuţite a bisericii. În piaţetă forfoteau o mulţime de oameni veseli şi de ştrengari aprinşi la faţă. Fetiţe pline de sănătate făcuseră o horă şi cântau:

Il était trois petits enfants
Qui s'en allaient glaner aux champs...
S'en vont un soir chez un boucher...[1]

— La te uită, spuse un puşti. Dihania îşi scoate pielea.

Procesiunea costumată se terminase.

În mijlocul râsetelor „domnul Sfânt Nicolas" dezlega un fel de urs gălbui pe care îl purtase aproape o oră prin tot oraşul şi dihania — sau, mai exact, brutarul Poudriollet care jucase acest rol — îşi aruncă blana de pe el, mormăind:

— Afurisitul, ticălosul! Om fi noi în ziua de Sfântul Nicolae, dar ştiu c-am asudat!

Sfântul Nicolae, patronul ţinutului Lorraine, îşi scotea tunica, numai podoabe, mitra, mustaţa şi barba. Ochelarii pe care şi-i potrivea pe nas îi redau adevărata lui personalitate de paracliser, ca şi numele — Blaise Kappel.

Fetiţele îşi arătau una alteia un vlăjgan care, peste un şorţ alb, purta o cingătoare cu un întreg arsenal de fierăstraie; satâre şi cuţitoaie şi continuau să cânte cât le ţinea gura:

Ils n'étaient pas sitôt entrés
Qne le boucher les a tués,

1 Au fost odată trei copii /Ce strângeau spice pe câmpii... /Şi într-o seară s-au dus la măcelar...(fr.).

Les a coupés en p'tits morceaux,
Mis au saloir comme pourceaux...[2]

Omul cu cuţitul râdea. Îl chema Mathias Hagen. El era cel care, în fiece an, la procesiune, juca rolul măcelarului din poveste, ucigaşul celor trei copii pe care Sfântul Nicolae îi învie şapte ani mai târziu. Nu avea nevoie să se deghizeze pentru a-şi juca rolul: exercita meseria de măcelar în strada Boucs.

— Hei! brutarule! strigă el, mergem la „Sfântul Nicolae-cel-Mare"? Am merita o halbă. Tu vii, fotografule?

Blaise Kappel intră în biserică. Era atât de miop, încât ochelarii pe care-i purta nu-l împiedicară să nu se lovească de un scaun.

Credincioşii se împrăştiau care încotro. Pe la porţi, aşezaţi pe scăunele, bătrânii trăgeau cu lăcomie din cele câteva fire de tutun pe care le mai aveau în pipele lungi. Erau ceasurile cinci. Se însera, glasuri tinere se învălmăşeau.

— Suzel, dacă nu vii, plecăm!

— Puţin îmi pasă!

— Veniţi să beţi un lichior cu noi, domnişoară Cenuşăreasă!

— N-am timp! Ce-ar spune păsările mele?

Un bărbat distins, cu un nas vulturesc, cu o mutră morocănoasă, se îndepărta singuratic.

Fetiţele continuau să cânte:

Saint Nicolas au bout d'sept ans
Vient à passer devant les champs,
Il s'en alla chez le boucher...
Il n'était pas sitôt entré
Qu'il a demandé a souper. [3]

---

2 Nici n-au intrat bine / Şi măcelarul i-a ucis, / I-a tăiat în bucăţi mici, / Şi i-a pus în saramură ca pe purcei... (fr.).

3 Sfântul Nicolae după şapte ani *J* Tocmai a trecut peste ogoare /Şi s-a

În sacristie, abatele Jérôme Fuchs, un bărbat de statură mijlocie, cu barbă neagră şi deasă, cu chip blajin, tocmai închisese în casa de fier racla cu moaştele Sfântului Nicolae, când tresari. Din dulapul din perete în care se păstrau odăjdiile preoţeşti se auzise un trosnet. Preotul îşi duse mâna la inima care şi începuse să bată, speriată. Era cardiac. Şi nu-i trebuia mult ca să se emoţioneze. Apoi zâmbi:

— Trebuie să fie pisica Mamei Michel!

. . . . . .

Când, un minut mai târziu, paracliserul, după o plecăciune în faţa pristolului, intră în sacristie, fu atât de uluit încât, desfăcându-şi braţele, lăsă să-i cadă la pământ tunica, mitra, barba şi mustăţile false cu care era încărcat.

Cu faţa în sus şi cu braţele răstignite, abatele Fuchs era întins pe lespezile de piatră. Blaise Kappel se lăsă jos, lângă preot. Acesta nu-şi pierduse cunoştinţa. Arătă, cu un deget tremurător, dulapul din perete — deschis — apoi capătul unei scări înguste care pornea din încăpere, în partea opusă uşii.

Îngăimă:

— Un individ mascat... Stătea ascuns în dulap... A fugit pe scară...

În ciuda constituţiei sale şubrede, Blaise Kappel era un om curajos. Înhaţă un cleşte care i se întâmplă la îndemână şi se repezi pe trepte.

— Nu te sui, Kappel! Aleargă mai bine după ajutor!

Dr paracliserul şi dispăruse. Abatele Fuchs îl auzi strigând:

— Pe fereastră n-a sărit!

Preotul se ridicase de jos şi, încetul cu încetul, îşi venea în fire.

---

dus la măcelar.../ Nici nu a intrat bine /Că a şi cerut să cineze (fr.).

— Fii atent, Kappel! strigă.

Auzi un tropăit de paşi repezi, apoi zgomotul făcut de uşile unor dulapuri deschise violent şi, în sfârşit, câteva frânturi de fraze:

— Nimeni!... Aici... aici... atunci... Pe unde dracu...

Intrigat, preotul, la rândul lui, hotărî să urce şi el.

Deasupra sacristiei era o sală imensă fără altă ieşire decât scara şi o fereastră care dădea, la o înălţime de aproximativ trei metri, spre grădina prezbiteriului. Încăperea era mobilată cu bănci, o estradă şi un armonium. Din când în când preotul ţinea aici conferinţe pentru tineret. Tot aici, o femeie bisericoasă, cu mutră ascuţită, le învăţa pe fete cântul gregorian şi organiza reuniuni pentru copii. O chema Sophie Turner şi era sora giuvaergiului Max Turner, dar ştrengarii, din pricina pisicii sale, o haimana de motan ce fugea în fiecare săptămână de acasă şi pe care ea îl striga cât o ţinea gura, o numeau „Mama Michel”.

Odaia avea în perete trei dulapuri adânci. Blaise Kappel le deschisese şi le golise de tot ce era în ele. Pe parchet se îngrămădeau, una peste alta, vechiturile folosite cu prilejul reuniunilor. Din mormanul pestriţ se desluşeau mantaua şi boneta roşie, cu garnituri albe, ale lui Moş Crăciun şi un costum bătând în verde al lui Moş Fouettard [4].

Dulapurile erau goale. Sub bănci nimeni. Nimeni în spatele armoniumului.

Preotul şi paracliserul se aplecară peste fereastră. Pe pământul înmuiat de ploaie, pe alei sau pe brazdele de flori, goale în acest anotimp, până la zidul scund, acoperit cu cioburi, care se înălţa cam la zece metri, nicio urmă de paşi.

Bărbatul nu sărise pe fereastră.

Să fi fugit pe acoperişul bisericii căţărându-se de-a

4 Personaj care-l însoţeşte pe Moş Crăciun şi care, în loc de daruri, lasă copiilor ce n-au fost cuminţi câte o nuia *(fvnet).*

lungul zidului? Cu neputinţa: nici o ridicătură de care să se agaţe, nicio fereastră de care s-ar fi putut atârna o frânghie.

Abatele Fuchs şi Blaise Kappel se priveau încremeniţi. Se mai auzeau încă, scăzând pe măsură ce se îndepărtau, glasurile fetiţelor, care, în piaţetă, cântau, neobosite, tânguirea Sfântului Nicolae.

Du p'tit sale je veux avoir
Qu'y a sept ans qu'est dans l'saloir!
Dè que l'boucher entendit ça.
Hors de sa porte il s'enfuya...[5]

.....
.....

Abatele Fuchs se întoarse în sacristie şi deschise casa de bani. Racla, de argint gravat, era în forma de paralelipiped înalt de douăzeci de centimetri, lat de cincisprezece şi adânc de zece. Considerabila ei valoare o constituiau cele două minunate diamante, cântărind fiecare aproape cincisprezece grame, care erau fixate, de o parte şi de alta, prin nişte gheare de aur.

Racla se expunea de trei ori pe an: în lunca Rusaliilor, la 6 decembrie, de ziua Sfântului Nicolae, şi în noaptea de Crăciun. În preajma acestor date, preotul, bântuit de teama unui furt, petrecea nopţi albe.

— Vedeţi bine, părinte! Diamantele sunt tot la locul lor! Să ajungeţi în halul asta! Nu-i deloc cuminte!

De zece ani de când îndeplinea Kappel, la Mortefont, funcţiile de clopotar, paracliser şi cântăreţ, şi, în afară de asta, gătea şi îngrijea de gospodăria preotului, folosea tonul familiar al servitorilor bătrâni.

---

5 Din carnea pusă în saramură vreau să am/ Ceea ce acum şapte ani s-a pus la putină!/ De îndată ce măcelarul a auzit asta,/ A ieşit pe uşa şi-a luat-o la fuga... (fr.).

— Am să vă pregătesc un ceai bun cu câteva picături de sparteină în el...

— Bine, Kappel.

— Şi-apoi o să vă culcaţi. Şi am să vă servesc şi un ou fiert.

— Da, bunul meu Kappel. Dar...

— Fără niciun „dar”, domnule! Ori ma ascultaţi, ori mă duc să-l caut pe doctorul Ricomet.

La prezbiteriu, în timp ce Kappel pregătea ceaiul, abatele Fuchs răscoli într-un scrin, de unde scoase o foaie de hârtie.

— Vreau să-ţi mărturisesc ceva, Kappel. Până acum am preferat să păstrez acest lucru secret, fiindcă a stârni nelinişte în sufletele oamenilor e împotriva menirii mele. Dar luna trecută am primit o scrisoare anonimă care m-a tulburat foarte mult.

Kappel fixă între coapsele lui slăbănoage foalele astmatice pe care le mânuia de câteva minute, îşi scoase ochelarii, şterse cu grija lentilele şi citi:

„Domnule părinte.

Cred că nu vă este necunoscut faptul că tezaurul bisericii din Saint-Nicolas-du-Port, la 40 km. de parohia dumneavoastră, a fost furat acum câţiva ani. Cu toate că nu pot să dezvălui sursa informaţiilor mele, sunt în măsură să vă avertizez că o bandă de hoţi se pregătesc să jefuiască bisericile din regiunea noastră. Nu pot să vă spun cine sunt: viaţa mea ar fi în pericol.”

— Nu cunosc scrisul ăsta rosti paracliserul, dar e un scris de bărbat.

Plicul avea ştampila poştei din Nancy.

— M-am gândit mai întâi la o gluma de prost-gust, spuse preotul, ceva mai liniştit. Dar această agresiune dovedeşte că pericolul este real. Ceea ce mă tulbură mai mult încă,

este felul diavolesc în care individul mascat a putut să fugă.

— Poate că cel mai bine ar fi să-l informaţi pe primar.

— Pentru ca el, la rândul lui, să informeze consiliul municipal? Şi chiar dacă n-o să sufle niciun cuvânt consiliului, o să-i spună nevestei, iar după asta tot ţinutul o să fie în fierbere! Nu, Kappel! Fără scandal...

— Bine, zise Kappel. Dacă aşa stau lucrurile, o să veghez eu.

— Eşti un om de treabă, Kappel, dar noi nu suntem, nici unul, nici altul, în stare să asigurăm paza.

Ceaiul era gata.

— Beţi-l acum, domnule părinte, în timp ce eu am să vă încălzesc patul cu o sticlă de apă fierbinte.

Preotul se culcă.

— Hoţul a dat greş. Nu cred c-o să se mai încumete să revină, spuse Kappel.

Ieşi şi se duse în sacristie. Aprinse un capăt de lumânare, se înarmă cu o bâtă şi urcă scara care ducea spre sala patronajului. Camera, imensă, era goală. Dulapurile cu uşile date de perete, vechituri împrăştiate pe parchet. Lumina fumegândă a mucului de lumânare arunca o lucire roşietică pe mantaua lui Moş Fouettard. Paracliserul se aplecă peste fereastră, silindu-se să pătrundă cu privirea umbrele ce cuprinseseră grădina în care, din când în când, trosnea câte o ramură uscată. Apoi îşi înălţă fruntea, contemplând în depărtare o linie argintie: Vezouse, care curgea domol către Cirey. Acolo erau munţii Vosgi, iar mai departe Molsheim, Rosheim, Orbernai: Alsacia, ţinutul de baştină al lui Kappel...

În tăcerea care se aşternuse, răsună o puternică lovitură de cimbal. Şi apoi, numaidecât, izbucni în inima oraşului o muzică uluitoare. Se distingeau, repercutate de zidurile străzilor înguste, bubuitul lent şi lugubru al tobei celei mari, mugetul trombonului, ţipetele trompetei, chemările

trâmbiţei mici şi ascuţitul şi sfredelitorul acompaniament al fluierului.

— M-ar fi mirat ca dumnealui să piardă ocazia, bodogăni Kappel.

„Dumnealui” era institutorul, domnul Villard, un trup deşirat, cu faţa osoasă, părul ca peria, bărbia ţuguiată, părând totdeauna furios din pricina ochilor în permanenţă injectaţi de sânge.

Fanfara din Mortefont înainta de-a curmezişul târguşorului cu domnul Villard în frunte, însoţit de un puşti care ducea un fanion. Fanfara era compusă din şase muzicanţi, urmaţi foarte aproape de tot atâţia băieţi, care formau corul din localitate.

Ţinuta era marţială. Fanfara cânta *Le Chant du De’part*[6].

La Républi-que nous appel-le.
Sachons vain-cre ou sachons mourir... [7]

La Mortefont oricine cunoştea opiniile institutorului, republican convins şi liber-cugetător. *Le Chant du Départ* era replica lui la procesiunea din ziua de Sfântul Nicolae, era replica laicismului dată bisericii. Domnul Villard era originar din Givet, oraşul natal al compozitorului Méhul. Din pricina asta alesese, pentru serbările pe care le organiza, cântecul acesta care avea un dublu avantaj: acela de a fi opera unui compatriot şi de a exprima, în acelaşi timp, sentimentele sale cele mai profunde. La fiecare sărbătoare religioasă, fanfara intra în acţiune; oraşul Mortefont răsuna de acordurile triumfalului *Chant du Départ.*

Alămurile tăcură. Corul interveni puternic. În faţa bisericii, în piaţa unde, doar cu câteva ceasuri mai înainte

---

6 *Cântecul de Despărţire:* Cântec patriotic francez — cuvintele au fost compuse de M.J. Chenier (1794), iar muzica de Méliul.

7 Republica ne cheamă, /Să ştim să învingem sau să murim... (fr).

cântaseră fetiţele, cei şase corişti intonară din toate puterile:

Tremblez, cnnemis de la France,
Rois ivres de sang et d'orgueil!
Le peuple souverain s'avance:
Tyrans, descendez au cercueil! [8]

Apoi cu o ultimă lovitură, fanfara reluă refrenul:

Republi-que nous appel-le.
Sachons vaincre...

Încetul cu încetul larma refrenelor scăzu îndepărtându-se, apoi se stinse.

Paracliserul oftă, suflă în mucul de lumânare şi, tiptil, trecu în biserica unde lampa din altar lumina slab. În nişele lor, statuile sfinţilor păreau nişte fiinţe vii înlemnite într-o nemişcare vicleană şi neliniştitoare, gata parcă să se repeadă. Zgomotul propriilor lui paşi, prea desluşit în tăcerea înconjurătoare, îl impresiona pe Kappel; ieşi atât de grăbit, încât, trecând prin faţa altarului, uită să-şi mai facă plecăciunea.

Curând după asta, întors la prezbiteriu, îi servea masa abatelui Fuchs.

— Kappel, m-am gândit. După cele ce s-au petrecut, nu pot să mai tac. Răspunderea e mult prea mare. Şi nu uita că se apropie Crăciunul... Mâine dimineaţă, după slujbă, am să mă duc la Nancy. M-am hotărât să-i raportez episcopului.

— Aha ! spuse familiar Kappel, asta nu-i deloc rău. Şi, oricum, nu poate să dăuneze nimănui.

.....
.....

8 Tremuraţi, duşmani ai Franţei, /Regi beţi de sânge şi orgoliu! / Poporul suveran înaintează: /Tirani, coborâţi în sicriu! (Fr.)

Acum oraşul era tăcut. Numai din când în când răzbăteau din cafeneaua „La Sfântul Nicolae-cel-Mare” hohote de râs sau frânturi de discuţii vesele. Oamenii sfârşiseră de cinat. Dincolo de jaluzelele tăiate de foarte subţiri linii de lumină, pe mese ardeau lămpile. Din timp în timp se stingea câte una, apoi alta. În pragurile porţilor sau pe lungile coridoare care dădeau în stradă, grupuri fantomatice şuşotind: erau puştii. Unul din ei îi şoptea tainic altuia:

— Bătrâne, la procesiunea din anul viitor n-o să mai fiu printre „Cei trei copii ai sfântului Nicolae”.

— Ah! Şi de ce?

— Nu mai vrea Hagen! zice că sunt prea mare, acum. Şi ocup prea mult loc în puţina cu sare. Şi mie, ce să-ţi spun, chiar că-mi pasă! Ai făcut rost de ţigări?

— N-am decât una! O s-o împărţim...

Paracliserul ieşi din casa pe o uşă de serviciu care dădea într-o grădiniţă. Era din ce în ce mai rece; sufla un vânt aspru, pământul se întărea. Pe furiş la început, apoi cu paji repezi, Kappel o luă peste câmp. Avea la el un hârleţ cu coada scurtă şi o lanternă. Un drum de aproape un kilometru îl duse în apropierea ruinii unei mănăstiri. Pe o scara cu treptele tocite şi acoperite de muşchi ajunse într-o pivniţa umedă. Îşi aprinse lanterna şi începu să cerceteze cu atenţie zidurile. Îşi plimbă degetele pe pietrele acoperite de silitră; dădea, din loc în loc, câte o scurtă lovitură cu vârful hârleţului. Respira precipitat, cu pupilele scăpărându-i în spatele ochelarilor. Cu gulerul lui înalt şi tare, cu comica lui pălărie rotunda dată pe ceafă, cu o expresie blajină şi în acelaşi timp şireată pe faţa-i slabă, Kappel oferea într-adevăr un spectacol extraordinar. Tot scormonind, bombănea vorbe neînţelese.

Brusc, dădu drumul hârleţului şi tropăi pe loc. Îşi puse apoi lanterna pe pământ, se lasă să cadă pe un bolovan şi gemu. Exaltării sale îi urmă, deodată, descurajarea. Îşi

clătina capul de la dreapta la stânga şi de la stânga la dreapta.

Dar această stare de cumplită deznădejde dură puţin. Kappel se ridică în picioare, scoase din buzunarul hainei o nuia cu o crăcană la capăt, pe care o apucă voiniceşte cu amândouă mâinile, aşa cum fac vrăjitorii. Şi, cu faţa către zid, nuiaua din mâinile lui abia atingând pietrele, începu, foarte încet, sa facă înconjurul încăperii.

*

Opt zile mai târziu, cineva ciocănea în uşa unui modest apartament care dădea în curte, la parterul unui imobil din strada Valois, la Paris. Pe o placă de aramă era scris acest nume şi acest titlu:

PROSPER LEPICQ
AVOCAT LA CURTEA DIN PARIS

Un bărbat tânăr veni să deschidă, îl conduse pe vizitator de-a lungul unui vestibul întunecat şi-l introduse într-o încăpere mobilată cu trei fotolii şi o masă încăpătoare pe care se îngrămădeau, unele peste altele, dosare doldora de hârtii. De jur-împrejurul pereţilor se înălţau clasoare impresionante, numerotate de la A la Z. Într-o bibliotecă se rânduiau volume groase, legate: culegerile Sirey, culegerile Dallez, colecţiile Cauzelor celebre, Antologia Marilor Pledoarii şi nenumărate lucrări de criminalistică.

— O clipa, vă rog, spuse tânărul, invitându-l pe vizitator să ia loc. Sunt secretarul maestrului Lepicq. O să-i anunţ sosirea dumneavoastră.

Bătu discret într-o uşă pe care era fixată o plăcuţă smălţuită, unde scria acest cuvânt neaşteptat: PARTICULAR.

Odaia în care intră nu semăna deloc cu prima.

Era mobilată cu două paturi pliante, desfăcute. Nicio

altă mobilă. Doar două taburete încărcate de haine, un geamantan care ţinea loc de garderobă şi, în chip de noptiere, două lădiţe pline cu tot felul de lucruri: ţigări, lipici, un deşteptător, un tub de cauciuc, o cutie de ţigări, o tocă de avocat, un evantai de hârtie, un aparat de fotografiat. Tapetul de hârtie, dezlipit de umezeală, atârna în zdrenţe. Lângă un fonograf desfăcut din toate încheieturile zăceau ghete şi papuci de casă. Într-un colţ, pe o poliţă, un reşou cu gaz închiriat de Societate. O spirtieră era aprinsă. Într-o cratiţă clocotea apa. Sub poliţă, vase murdare.

Maestrul Prosper Lepicq, avocat la Curtea din Paris, era lungit pe patul lui.

— E preotul, şopti secretarul.

— Ah! drace! A şi venit?

Lepicq se săltă pe burta, arunci o privire ceasului deşteptător, apoi îl duse la ureche.

— Evident, a stat... Ţine-i de urât, dragul meu Jugonde... Eu... eu sunt într-o conferinţă cu doi confraţi!

Jugonde se întoarse în încăperea din faţă.

— Maestrul Lepicq mă roagă să-l scuz faţă de dumneavoastră, domnule abate. Tocmai termină, în cabinetul său, în tovărăşia a doi confraţi veniţi să-i ceară sfatul, studierea dosarului unei afaceri deosebit de delicate care trebuie susţinută foarte curând. O să vă poată primi peste un sfert de oră. Maestrul Lepicq este dezolat... A fost solicitat pe neaşteptate.

— Nu face nimic, spuse amabil clericul. O să aştept.

Îşi scoase din buzunar breviarul. Jugonde se aşeză la birou, trase spre el un dosar. Acesta, ca şi toate celelalte, era umplut cu foi albe. Tânărul se duse la bibliotecă, luă o voluminoasă lucrare despre succesiuni, se făcu că o studiază atent, păru apoi că se reculege şi, în sfârşit, scoţându-şi buza de jos înainte şi clătinând din cap, cu aerul subtil că tocmai a găsit replica la o argumentare în

aparenţă justă, îşi înmuie tocul în cerneală şi începu să scrie grăbit: „Când eram mic, nu eram mare! Marţi, Miercuri, Joi, Vineri! La aşa tata, aşa fiu. Franţa se numea altădată Galia. Strămoşii noştri, galii...” Scria tot ce-i trecea prin cap, singurul lui scop fiind să lase impresia că e secretarul unui avocat copleşit de procese.

Totul în jurul său era menit sa dea această iluzie. Aşa cum dosarele erau umplute cu hârtii albe, clasoarele erau pline de jurnale vechi. Biroul şi scaunele îi fuseseră împrumutate de un negustor de mobile pentru care Lepicq câştigase un vag proces, iar proprietarului, avocatul îi datora două rate de chirie pe care nu ştia cum să le achite.

Dincolo de uşa închisă pe care stătea scris „PARTICULAR”, avocatul, deasupra unei chiuvete ciobite, îşi apropia cât putea demult de o oglindă scorojită chipul de bufniţă şi se bărbierea în viteză. Pupilele lui galbene urmăreau atent cursa lamei pe obraz, pe când se gândea:

„Ce-o fi vrând de la mine acest preot de treabă? Ce pricină o fi vrând să-mi încredinţeze?”

Prosper Lepicq primise în ajun un telefon de la arhiepiscopie. I se solicita o audienţă pentru un oarecare abate Géraud.

„Haida! Cu toate că-mi place să aleg, mi-e teamă că, oricare ar fi afacerea, va trebui s-o accept... Sunt pe drojdie. Proprietarul mi-a făcut ieri o aluzie directă la cele două rate de chirie pe care i le datorez... Bravo! M-am şi tăiat!”

În camera de alături preotul citea, mișcându-și buzele. Jugonde, cu gura strânsă ca un dos de găină, scria. Se auzi tonul ridicat, metalic, al glasului avocatului.

— Ei bine, dragul meu Delafraie, iată mica dumneavoastră problemă elucidată. Cum spuneţi?... Dar, scumpe confrate, glumiţi, este o nimica toată! Foarte fericit de a vă fi putut fi de folos... Bineînţeles, dragul meu, bineînţeles... Vă rog, maestre Delorme? Desigur! Vă las

biroul meu atât timp cât vă trebuie pentru a va pune în ordine notele, se înţelege de la sine. Ei, la revedere, Dalafraie, şi oricând la dispoziţia dumneavoastră.

Se auzi o pocnitură. Lepicq închise energic o fereastră ca să lase impresia că e vorba de-o uşă. Gândindu-se în acelaşi timp la cazul ce i se propusese din partea episcopiei:

„Primo, îşi spunea el, o sa ridic problema onorariului".

În încăperea din faţă, preotul se ridică.

Înalt, zvelt, impecabil bărbierit, cu părul negru şi lucios pieptănat pe spate, capul un pic lăsat pe o parte, Lepicq se afla în faţa preotului şi îl fixa cu ochii lui galbeni.

— Mii de scuze, domnule abate. Fără voia mea, v-am pus răbdarea la grea încercare.

— Nu face nimic... Nici nu merită să vorbim, maestre.

— Sunteţi prea amabil...

Frecându-şi mâinile, Lepicq făcu doi, trei paşi.

„Ce onorariu să cer ?" se gândea el.

Se răsuci pe loc.

— În acest moment, biroul meu, dragă domnule abate, este ocupat de un confrate venit să mă consulte într-o afacere dificilă. Aţi vedea vreun neajuns dacă am sta de vorbă în această cameră?

— Niciunul, maestre.

Jugonde se făcu nevăzut. Lepicq îşi frecă din nou mâinile.

— Domnule abate, vă ascult.

*

A treia zi, monseniorul Gibel, episcop de Nancy, răsucea între degete o carte de vizită care i se înmânase.

Cu acest nume:

Marchizul de *Santa Claus.*

— Marchizul de Santa Claus! E un nume de genul: Domnul Barbă Albastră sau Domnul Degeţel! Cum arată acest marchiz?

— Înalt şi subţire, monseniore, bine legat totuşi. Oacheş, s-ar putea spune chiar măsliniu. Arata între treizeci-treizeci şi cinci de ani. Distins, cu toate că privirea sa pare ceva cam prea inchizitorială, în general, un bărbat frumos. Exact felul de a fi al unui nobil portughez. Marchizul vorbeşte perfect limba noastră, cu un vag accent în acelaşi timp. Îmbrăcămintea îi este sobră — totuşi, cu un nu ştiu ce exotic...

Monseniorul Gibel zâmbi:

— Te pricepi la nuanţe. Să punem punctul pe i: e vorba de un gentilom sau de un escroc?

Secretarul prelatului era însă înzestrat cu virtutea prudenţei.

— Nu mă îndoiesc, replică el, diplomat, că dacă îi va acorda audienţa solicitată, monseniorul va afla singur cel mai potrivit răspuns la această întrebare.

Episcopul era încurcat.

— Neplăcut, murmură el, foarte neplăcut. Nu văd niciun motiv să-i refuz o întrevedere acestui nobil străin, dar pică tocmai în clipa în care aştept pe cineva... cineva care întârzie...

După vizita abatelui Fuchs şi după ce aflase de încercarea de spargere de la Mortefont, episcopul hotărâse ca racla sfântului Nicolae să fie păzită. Poate fiindcă îi era puţin teamă de flecărelile nelalocul lor, respinsese ideea de a se adresa poliţiei din Nancy. Nancy era prea aproape de Mortefont; şi mai ales fiindcă nu ţinea prea mult să vadă poliţia amestecându-se în această afacere. Dorea încă şi mai puţin s-o dea pe mâna unor detectivi particulari pe care îi dispreţuia în bloc. Îşi mărturisise încurcătura şi monseniorului Florent,

arhiepiscopul Parisului.

Cu primul curier, o scrisoare de la acest prelat îl informase că îi fusese trimis de la Paris un om: avocatul Prosper Lepicq. „Se spun minuni despre perspicacitatea, despre tactul şi abilitatea lui, îl asigura monseniorul Florent. În afară de asta este un om ingenios. Ce să vă spun mai mult?”

Lepicq sosise la Nancy de dimineaţă şi făgăduise să se prezinte la ora trei la episcopie. Acum era trei şi douăzeci — şi niciun Lepicq.

În schimb cerea să fie primit acest personaj neaşteptat, acest nobil portughez, cu nume neverosimil: marchizul de Santa Claus.

Cu atât mai rău! Lepicq o să aştepte.

— Fii bun şi pofteşte-l pe marchizul de Santa Claus.

Portretul schiţat de secretar corespundea. Marchizul avea un ochi ciudat de ager.

— Fata îndoială nu sunteţi decât în trecere prin oraşul nostru.

Colţul gurii şi sprânceana nobilului portughez se ridicară abia văzut.

— În trecere, într-adevăr, monseniore. Sper ca deseară să fiu la Mortefont.

Prelatul tresări.

— Pot să vă întreb ce vă atrage în acest târguşor? Ca punct turistic este prea puţin interesant.

Colţul gurii marchizului de Santa Claus se mai ridică puţin.

— Mă interesează foarte mult biserica din Mortefont, monseniore. Racla sfântului Nicolae, dacă ar fi să dau crezare ghidului Joanne, este foarte preţioasă.

Episcopul cercetă atent chipul vizitatorului.

— Cuvintele dumneavoastră mă bucură, marchize. De fapt...

Se întrerupse. Celălalt tresărise.

— Marchiz?... Să mă ierte, înălţimea voastră, trebuie să fi încurcat cărţile de vizită. O zăpăceală de neiertat!

Îşi scoase portofelul şi trase din el o carte de vizită. Chipul monseniorului Gibel exprimă o adâncă uimire.

— Ei, cum! Sunteţi...

Marchizul îşi duse repede un deget la buze, apoi:

— Sunt... marchizul de Santa Claus! spuse.

II
BRAȚUL DE AUR

Doua ciori, căţărate pe două movile de pământ, stăteau grave una în faţa celeilalte. Pe malul Vezousei şapte sau opt copii erau întinşi pe iarbă. Din când în când se vedea botişorul unui peşte străpungând oglinda apei.

— O sa plouă la noapte, spuse o fetiţă, la prânz cotoiul Mamei Michel îşi freca urechea cu laba.

— A, nu, replică Catherine Arnaud, o foarte drăguţă fată pe care băieţandrii o strigau Cenuşăreasa, iar copiii Ceni. Ascultă...

Se auzeau trosnituri. În crângul apropiat rămurelele se frângeau.

— Semne c-o să fie ger, spuse Catherine. Nu cumva vă este frig?

Primele umbre ale apusului se aşterneau peste livadă. În apa transparentă se oglindea, clar, arcul unui pod. În mijlocul pârâului se afla o insuliţă de verdeaţă din care se înălţa un plop. În această singurătate, copacul te făcea să te gândeşti la un înţelept care se ţinea deoparte pentru a medita. La capătul podului apăru un bărbat.

— Hei, hei! le strigă el făcându-le prieteneşte cu mâna.

— Hei, hei! răspunseră copiii.

— Ăsta-i Blaise Kappel, zise micuţa Madeleine Neubach.

Ştiu unde se duce.

— Şi unde, mă rog, tu care le ştii totdeauna pe toate? se repezi un puşti bucălat, singurul băiat din grup.

— La mănăstirea din Gondrange!

— Ce să facă acolo?

— Ei, asta... n-am să ţi-o spun !

— Fiindcă nici tu nu ştii nimic.

— Ba da! Eu ştiu, grăsanule!

Puştiul se strâmbă, fetiţa scoase limba.

— Şi ca să vă dovedesc că ştiu, am să vă spun. Blaise Kappel caută Braţul de Aur.

— Ceni! Ceni! Spune-ne povestea Braţului de Aur...

— O ştiţi doar!

— Totuşi, povesteşte-ne-o Ceni!

Pe pod, către Mortefont, se zări, mergând domol, un biciclist urmat de un câine.

— Ei bine, începu Chatherine Arnaud, sunt de atunci mai bine de o mie de ani...

Copiii se priviră între ei. Pentru închipuirea lor asta nu spunea mare lucru: o mie de ani. Prea erau mulţi.

— Era la începutul lumii, Ceni?

— Ei, nu, proasto! Lumea era demult lume. Pe vremea aceea, un senior de Varangéville...

— Aha! Ştiu, strigă Madeleine Neubach, am fost o dată cu mama la Varangéville. E lângă Saint-Nicolas-du-Port, aproape de Nancy.

— Da. Dar dacă nu taci, n-am să pot povesti niciodată! Acest senior de Varangéville a adus din Italia o relicvă a sfântului Nicolae, o bucăţica dintr-un deget. Mulți ani mai târziu regele René d'Anjou, pentru a păstra această relicvă, a comandat o minunată raclă care avea forma unui braţ.

— Era mai frumoasă decât racla din Mortefont, Ceni ?

— Mult mai frumoasă!

— De câte ori mai frumoasă?

— N-aş putea să spun. Era un braţ de aur cu perle, diamante, pietre preţioase care străluceau, înţelegeţi?

— Pietre din acelea care se văd în vitrina giuvaergiului Turner?

— Mult mai frumoase. Şi mulţi oameni veneau la biserică numai ca să admire Braţul de Aur. Se spune ca într-un an, de Rusalii, au fost aproape două sute de mii de persoane !

— Două sute de mii? Dar unde au putut fi găzduiţi şi ce au mâncat?

— Uite-aşa! spuse Catherine, şi-au adus pâine şi şuncă în traista de merinde şi-au dormit pe malurile Meurthei.

Catherine Arnaud, în vârstă de douăzeci de ani, era atât de subţirică, încât părea de cincisprezece. Pe chipu-i zâmbitor, ochii ei albaştri, foarte mari, aveau prospeţimea ochilor de copil. Şi avea un păr minunat, de nuanţa fumului, un fel de cenuşiu luminos. Când fetiţele, în joacă, i-l pieptănau, mai bine zis i-l ciufuleau, părul lung şi subţire strălucea ca argintul. Pe pajişte, în mijlocul acestui grup de drăcușori, părea o zână înconjurată de spiriduși.

Şi tot ce spunea ea suna ca o poveste cu zâne. Braţul de Aur al regelui René! Povestea era adevărată, racla existase. Dar cu cât mai minunată, cu cât mai strălucitoare era aceea pe care şi-o închipuiau copiii!

— Cât de mare era Braţul de Aur, Ceni?

— Mare cât al meu de la mână până la cot. Din nefericire, a dispărut acum o sută cincizeci de ani.

— A dispărut, Ceni?

— Se spune că, într-o epocă mai îndepărtată, nişte oameni răi l-au furat şi l-au topit ca să facă din el monezi de aur. Dar unii povestesc că n-ar fi adevărat şi ştiţi ce spun?

Catherine zâmbi. Îi vedea pe copii strângând semicercul pe care-l formau în jurul ei, apropiindu-se de-a buşilea, înălţându-şi tot mai mult fruntea, în timp ce ochii li se

măreau şi respiraţia li se făcea tot mai iute. Toţi cunoşteau povestea. Şi ştiau şi de lucrul „nemaipomenit” pe care îl afirmau unii; dar nu se săturau să asculte povestea acestui „nemaipomenit” lucru. Nu oboseau auzindu-l. Era clipa cea mai emoţionantă din povestea Cenușăresei.

— Unii povestesc că Braţul de Aur al regelui René ar fi fost salvat de un paracliser din Saint-Nicolas-du-Port şi ascuns într-un loc sigur, mai întâi la Avricourt, apoi chiar aici, la Mortefont.

— Şi Blaise Kappel crede aşa, rosti Madeleine Neubach.

— Da. E convins că Braţul de Aur ar fi ascuns undeva, în vechea mănăstire din Gondrange sau în castelul baronului de la Faille, în spatele primăriei. Alţii cred că se înșală, că mai curând Braţul ar fi într-o pivniţă din strada du Marché, înspre casa negustorului de vopsele.

— Alături de casa noastră, se amestecă în vorbă o fetiţă din al cărui glas străbătea mândria de a fi atât de aproape de locul unde s-ar fi putut să doarmă — de o sută cincizeci de ani — racla cea minunata.

— Mai sunt şi alţii, îşi reluă Catherine povestirea, care spun că nu e nici colo, nici dincolo. Aceştia pomenesc de o frază misterioasă pe care ar fi citit-o într-o carte de farmece.

— O ştiu, spuse Madeleine Neubach. Şi recită, foarte repede:

Întreabă Steaua Ciobanului
Şi vei găsi Braţul de Aur ascuns.

— Şi tu, Ceni, tu crezi că mai există Braţul de Aur?

— Nu ştiu, scumpo! răspunse Catherine.

Rămase pe gânduri, apoi adăugă:

— Cine ştie?

Dar copiii nu admiteau îndoiala. Braţul fusese, desigur, salvat. Se odihnea închis într-o lădiţă de lemn sau de fier,

într-o gaură din zid pe care o astupaseră. Poate că la mănăstire, poate că la castel, poate că în strada du Marché. Nu asta era important, important era că el exista. Fetiţele erau sigure. Şi îl vedeau foarte desluşit. Era din aur roşu. Învăluit într-o lumină blândă, ca o aură, răspândită de nestemate. Această somptuoasa imagine ca din Epinal le strângea inima, alungându-le culorile din obraji.

— Poate că l-au îngropat în subterana care duce de la castel până la lac? îşi dădu părerea băieţelul cel bucălat.

— S-ar putea!

— Ştii, Ceni, fratele meu Christophe a fost o dată în subterana asta, cu Jules Poudriollet şi cu nepotul lui Moş Fouettard, pândarul Virecourt, ştii... Acolo-i întuneric beznă. Din când în când, simţi căzându-ţi pe cap picături reci de apă. Şi sunt şi animale care-ţi fug pe lângă picioare, miorlăind. Aşa că fratelui meu Christophe i-a fost grozav de frică şi totuşi, el, tu ştii...

Fetiţele hohotiră.

— Ho! fricosul!

Micuţul se ridică furios.

— Nu, fratele meu nu-i fricos. Nu, nu-i fricos. Mai întâi şi întâi, am să-i spun şi-o să vedeţi voi...

— Ce-o să vedem?

Micuţul îngăimă o frază nedesluşită în care reveni de două ori cuvântul „bătaie”, apoi se întoarse cu spatele, culese de pe jos o piatră turtită şi o aruncă pe oglinda râului vrând s-o facă să ricoşeze, dar dădu greş. Când, bosumflat, se răsuci pe călcâie şi privirea lui o întâlni pe aceea lui Ceni, supărarea i se spulberă.

Apa căpătase o culoare întunecata. Lungi fâşii cafenii se adunaseră pe cer.

— Hop! făcu Catherine. E timpul s-o luăm din loc dacă nu vrem să ne întâlnim cu vreun vârcolac.

*

Cam la aceeaşi ora, în trenul Nancy-Strasbourg, un bărbat elegant, singur într-un compartiment de clasa a II-a, fuma nervos şi din cinci în cinci minute se uita la ceas. Câteodată arunca o privire distrată câmpiei lorene. Trenul era un personal; se oprea în fiecare gară şi opririle dese îl enervau. Cu toate acestea, când auzi impiegatul anunţând Varangéville, chipul său exprimă o bruscă satisfacţie. Coborî geamul şi cercetă interesat minunata biserică Saint-Nicolas-du-Port care se înălţa la o distanţa de un kilometru, dominând cu silueta-i masivă micul oraş strâns în jurul ei.

Trenul se puse în mişcare. Sufla un vânt îngheţat. Călătorul ridică geamul, care în curând, datorită căldurii din vagon, se aburi. Bărbatul începu să-şi plimbe degetul pe această abureală. Trăgea nişte linii care, la un moment dat, formară un desen, mai mult schiţat, aproape invizibil privit din faţă, dar foarte clar dacă te uitai la el dintr-o parte şi care înfăţişa un braţ întins. Călătorul medita câteva minute, apoi şterse desenul ridicând din umeri. Puţin după asta, trenul se opri la Cirey. Bărbatul sări pe peron. Avea o valiză din piele de porc acoperită cu etichetele unor mari hoteluri. Ieşi repede din clădirea gării şi se îndreptă către două rable de maşini care staţionau una lângă alta.

— Poţi să mă duci la Mortefont?

— A, nu, răspunse şoferul. Eu fac ruta Arracourt şi Vicsur-Seille, în caz de cunoaşteţi. Este exact în partea opusa. Dar o să vă ia colegul meu. Mortefont e pe traseul lui.

Colegul moţăia. Şoferul îi strigă:

— Hei, Marcellin! Cineva pentru Mortefont...

Călătorul se instală. Rabla se urni zăngănind din toată caroseria. O jumătate de oră mai târziu, cu un

înspăimântător geamăt de frâne, se oprea în faţa hotelului-restaurant-braserie „La Sfântul Nicolae-cel-Mare, Casa Kopf”.

— Cea mai bună bucătărie de prin partea locului, îl încredinţase şoferul.

Intrarea călătorului făcu senzaţie. Vara, la Mortefont nu veneau turişti aproape deloc, iar iarna, practic, niciunul. Pe trotuar, o bandă de puşti care şi dăduseră alarma, se înghesuiau la ferestre, căutând sa vadă printre perdele.

— Domnul doreşte o camera?

— Cea mai confortabilă. Am de gând să rămân aici o lună.

În registrul pe care doamna Kopf, emoţionată, i-l prezentă, îşi trecu numele şi oraşul din care venea, apoi o urmă pe camerista care-i ducea respectuos valiza de piele de porc cu nenumăratele ei etichete.

Măcelarul Hagen, unul dintre cei mai de nădejde stâlpi ai localului, dădu glas întrebării care era pe toate buzele:

— Cine-i ostrogotul ăsta?

— St! St! făcu patroana.

Ascultă o clipă, apoi, convinsă că noul locatar nu putea s-o audă, ridică registrul şi citi cu glas tare:

— *Marchizul de Sania Claus. Venind din Lisabona, Portugalia.*

— Ei, drăcia dracului! Un marchiz! exclamă uluit brutarul Poudriollet.

— Ţi-a pierit glasul, cârpaciule! îl zeflemist patronul. Ua marchiz, exact! Şi care nu vine de ici de colo. Lisabona, dacă te pricepi la geografie, nu-i la doi paşi.

— Mă întreb ce poate să-l aducă în văgăuna asta !

— Cum? Dar nici nu se mai pune problema. Renumele casei Kopf a făcut înconjurul lumii şi marchizul a venit numai ca să guste din bucătăria noastră. În ceea ce te priveşte, e limpede că nu eşti un gastronom, ci neam de calic. Hai, mămuță, repede boneta şi şorţul meu alb, şi

totul sa zbârnâie. Un marchiz! Un marchiz!

— Era sa spun eu ceva despre marchizi! bombăni Hagen în hazul general.

— St! St! făcu din nou patroana.

Se auzeau paşi pe scară. Cu desăvârşire aristocratic în hainele sale închise, marchizul de Santa Claus traversă sala în mijlocul unei tăceri depline.

— I.a ce oră se ia cina?

— La ce oră o să-i convină domnului marchiz.

— Să spunem şapte şi jumătate?

— La şapte şi jumătate totul va fi gata, domnule marchiz. Aş îndrăzni să-l întreb pe domnul marchiz dacă îi place bucătăria alsaciană. Noi, soţia mea şi cu mine, suntem alsacieni. Soţia mea este din Ribeauvillé, iar eu din Phalsbourg. La Strasbourg am lucrat la Maison-Rouge, marele hotel din piaţa Kleber. Desigur că domnul marchiz îl cunoaşte.

— Nu, spuse marchizul. Dar nu are nicio importanță. Fă cum crezi că e mai bine!

— Sper ca domnul marchiz va fi mulţumit...

Kopf, numai miere şi zahăr, făcea plecăciuni peste plecăciuni, îşi trecea şervetul de pe un braţ pe celălalt, faţa lui mare şi rotundă nu era decât zâmbete. Marchizul se îndreptă spre uşă. Kopf se repezi să-i deschidă. Apoi:

— Ai văzut, măcelarule? Ştim să ne purtăm la „Sfântul Nicolae-cel-Mare”. Ştim cum să primim lumea.

Hagen rânji:

— „Ştim să ne purtăm!” Câte-ţi mai aud urechile! Mă dezguşti, asta-i! Mai dă-mi un pahar de bere. Şi-apoi, asta nu-i tot. Ce-ai să-i serveşti la cină gastronomului tău de marchiz? Vrei să ţi aduc o bucata frumoasă de muşchi?

*

Marchizul de Santa Claus se plimba de-a lungul şi de-a

latul oraşului. În labirintul străduţelor întortocheate, cu pavajul inegal, între casele scunde cu pereţii tencuiţi şi dintre care unele — cum era aceea a fotografului Gaspard Cornusse — rezemându-se de clădirile care mărgineau şoseaua, erau suspendate deasupra străzii şi alcătuiau un fel de pod, totul îi păru de un pitoresc fermecător.

Pivniţele, săpate în faţa fiecărei uşi şi închise prin două canaturi de lemn sau de fier, lungile coridoare ce porneau din praguri şi străpungeau casele dintr-o parte în alta, lăsând să se vadă, tocmai la capăt, câte o grădiniţă, jaluzelele cu un dreptunghi îngust în mijlocul lor, dreptunghi format din lamele subţiri, montate pe o vergea de fier, cele mai neînsemnate detalii îl încântau pe marchiz.

În fundul unui atelier ticsit de bucăţi de trunchiuri de brad, un bătrân lucra la o tejghea; „Trebuie să fie un meşter de saboţi”, îşi spuse marchizul. Se înşela. Omul cioplea un cal de lemn.

Pe strada Boucs, în spatele unei ferestre, atârnau câteva bucăţi de carne. Mathias Hagen, măcelarul, oficia acolo, în propriul lui apartament, atunci când nu era aşezat la o masă în faţa unei căni cu bere, la Kopf.

Printre două hălci de vită, marchizul aruncă o privire în interiorul încăperii. Surprinse o femeie ocupată cu spălatul, într-un uluc cu apă, a sute de ochi albăstrui.

„Puah! îşi spuse el. Ciudată treabă! Cu ce sos au de gând oamenii ăştia să pregătească toţi aceşti ochi de viţel?”

Dar aproape numaidecât îşi dădu seama că greşeşte. Nu ochi de viţel spăla măcelăreasa, ci pupile de sticlă pe care abia le colorase.

Şi aşa era peste tot.

Acest om care, cu o lupă la ochi, monta piese de ceasornice, nu era ceasornicar; arcurile şi rotiţele dinţate erau menite să pună în mişcare iepuri, răţoi, păpuşi

mecanice, tot felul de mici automate. Celălalt, care mânuia pistolete, carabine, nu era armurierul localităţii; pistoletele şi carabinele fabricate de el aveau să lanseze săgeţi de cauciuc, boabe de mazăre. Femeia care, spăla lână şi păr de cal nu era plăpumăreasă; lâna şi părul de cal aveau să se transforme în blana oiţelor pe rotiţe. Cealaltă, care înşira cu cea mai mare repeziciune perle, rubine, topaze nu era giuvaergeriţă; pietrele valorau trei franci kilogramul şi foloseau la confecţionarea colierelor pentru păpuşi.

Şi de asemenea, alta, înconjurată de câţiva bebeluşi roz pe care-i îmbrăca în pieptăraşe, nu era mama unei familii numeroase: bebeluşii erau păpuşi de celuloid. La fereastra ei din Strada Trois-Puits, între două colivii în care ţopăiau câţiva canari, Catherine Arnaud croia şi cosea, din stofe ţipător colorate, uniforme pentru soldaţi de lemn.

Întregul târguşor trăia din industria jucăriilor. La cinci sute de metri de Mortefont se înălţa fabrica, proprietatea domnului Noirgoutte, primarul. Nu erau, în această fabrică, decât birouri, un atelier de „finisaj” şi de montaj pentru jucăriile complicate şi un serviciu de expediţie. Aproape toată munca se făcea „acasă”, după moda veche. Aşa preferau oamenii. Dar din activitatea lor, mai ales în preajma apusului sau la lumina lămpilor, se desprindea o asemenea atmosferă de irealitate, încât marchizul de Santa Claus, zărind un şoarece strecurându-se în rigolă, văzând apoi un broscoi ţopăind pe lângă zidul bisericii, se întreba zâmbind dacă într-adevăr acest broscoi şi acest şoarece erau animale vii sau jucării mecanice scăpate din mâinile vreunui meşter.

În faţa bisericii, totuşi, nobilul portughez, revenind la gânduri mai puţin fanteziste, învălui clădirea cu o altfel de privire şi îşi spuse, destul de vulgar: „Ah! Ah! Aici, deci, s-au înfruntat atenienii! Ei bine, mâine se va face lumină ! Să mergem să vedem câte parale face bucătăreala acestui

hodorog de moş Kopf”.

Cina fu bogată: piure de fasole albă, pasăre înăbuşită, muşchi Mac-Mahon, salată, fructe, totul stropit cu un delicat Gentil de Ribcauvillé şi cu un Traminer de Amerschwihr păstrând încă gustul fructului. Apoi, rachiu de zmeură.

Când se aşeză la masa, marchizul îşi întrebă gazda despre obiceiurile şi tradiţiile locului, despre legendele şi poveştile din trecut. Firește, veni vorba şi despre Braţul de Aur al regelui René. Marchizul nu-şi ascunse deosebitul interes pe care îl purta acestei racle dispărute şi merse până acolo încât îi mărturisi lui Kopf că are de gând să întreprindă unele cercetări cu ajutorul unui instrument foarte sensibil numit detector. Plimbat în imediata apropiere a locurilor unde se găsea ascuns aur, acest aparat era supus atracţiei preţiosului metal şi îi semnala prezenţa. Kopf îi indică punctele din oraş, unde — dacă s-ar fi dat crezare anumitor afirmaţii, susţinute în pofida anilor şi a insucceselor celor ce o căinaseră — ar putea fi îngropată racla: mănăstirea Gondrange, castelul la Faille şi două sau trei pivniţe din strada du Marché. Pe lângă toate astea, îi mai recită şi distihul din cartea cu descântece: *Întreabă Steaua Ciobanului — Şi vei afla unde-i Braţul de Aur.* Foarte conştiincios, marchizul îşi notă fraza într-un carnet.

Gătre mijlocul mesei, marchizul deveni, deodată, mut ca un peşte. Nu că i-ar fi părut rău că vorbise prea mult — dar fiindcă,
într-adevăr, nu mai putea vorbi, cel puţin nu fără riscul de a-şi compromite demnitatea sa de gentilom, i se împleticea limba, aburii vinului Gentil de Ribeauvillé şi ai Traminerului de Amerschwihr i se învălmăşeau sub țeastă, evoluând în viziuni graţioase, fără nicio legătură cu Braţul de Aur al regelui René. Marchizul zâmbea prosteşte şi-i venea din ce în ce mai greu sa rămână drept pe scaun, să-

şi ţină pleoapele ridicate. În unele clipe nu mai izbutea nici măcar să-i deslușească pe cei ce beau aşezaţi în fundul sălii, şi, deodată, începu să vadă dublu.

Se ridică, reuşi să ajungă la uşă fără şi se împiedice.

— Călătoria m-a cam obosit, îi mărturisi el cameristei, care, cu o lampă de mână, îl preceda pe coridor.

Pe scară se clătină, dar reuşi să se agaţe la timp de balustradă, „La dracu, marchize, îşi spuse el, fii mai demn! Ce-ar gândi nobilul dumneavoastră tata, ducele de Santa... Santa Cruz? Santa ce? Iată că acum mi-am uitat şi numele. Asta nu-i deloc bine !”

Rămas singur, se dezbrăcă destul de neîndemânatic. Gângăvea. În creier, aburii vinului parcă se înfoiau.

— Hei! Hei! Nu-i chiar atât de infectă bucătăreala lui moş Kopf! Va trebui să mai iau din acel vinişor... Oare cum i-a spus? Le Mignon de Tournevin? Nu! Nu aşa !... Gentil... Ah! m-am lămurit... Gentil de Traminer... Nu! Nici aşa! Să vedem, să vedem, să vedem... Marchize, nu cumva nu vă simţiţi prea bine?...

Ultimele şfichiuiri ale beţiei îl învăluiră: mobilele, pereţii se învârteau în jurul lui.

— Oh! Strămoşii mei! gemu marchizul de Santa Claus.

Se prăbuşi în perne.

La parter, moş Kopf îi spunea lui Hagen:

— Încă un ţicnit care are pretenţia sa descopere Braţul de Aur! Nici nu-i trece prin minte că Braţul, sau, mai bine zis, Mâna de aur, nu-i a lui. O să bage de seamă când o să fie vorba de nota de plată.

— Canalie bătrână, răspunse Hagen, înghiontindu-l prieteneşte cu cotul.

Hotelierul, pufnind în râs, se ridică, se duse să ia de pe masa marchizului rachiul de zmeură şi umplu două pahare.

— Să vorbim serios, zise măcelarul. Mâine, la prânz, să-ţi aduc un jigou frumos pentru gastronomul tău?

*

A doua zi dimineaţa, prima grijă a nobilului portughez, aflat în posesia tuturor facultăţilor sale, fu aceea de a trece pe la prezbiteriu pentru a-l vizita pe abatele Jerome Fuchs. Preotul se plimba prin grădina sa de zarzavat. Blaise Kappel lipsea.

După ce-şi aruncă privirea pe cartea de vizită, preotul exprimă:

— Ah! bunul meu domn! Sunteţi...

— Marchizul de Santa Claus! se grăbi celălalt să răspundă.

Expresia feţei preotului deveni maliţioasă.

— Un bilet al monseniorului Gibel mi-a anunţat sosirea dumneavoastră. Călătoria nu v-a obosit prea tare? Fiindcă e o distanţă de la Mortefont la...

— Lisabona? îi taie vorba marchizul. Drumul este într-adevăr lung.

Chipul preotului se lumină şi mai mult. Omul îi plăcea.

— În primul rând, domnule părinte, relua vizitatorul, avem, dacă sunt bine informat, de dezlegat o ghicitoare?

— O ghicitoare? Un adevărat mister, vreţi să spuneţi! Cum a putut să fugă agresorul meu din sala de la primul etaj al sacristiei fără să lase urme în pământul înmuiat de ploaie? De opt zile îmi sparg capul cu asta. Judecaţi şi dumneavoastră...

Marchizul cercetă atent sacristia, grădina, scara, odaia de la primul etaj.

— Totul este limpede, murmură el după o clipă.

— Aţi şi descoperit?

— Deloc! Am vrut să spun numai atât: e limpede ca nici pe scară şi nici în odaie nu există nicio ieşire secretă, niciun trucaj. Această evadare prezintă, într-adevăr, toate semnele unui adevărat mister.

— Ah! Sunteţi de acord!

— Un fel de a vorbi! Nu avem de-a face nici cu un înger, nici cu un diavol. Ceea ce a ticluit un om, un alt om poate să... Să reflectăm. Cel ce v-a atacat a fugit pe fereastră lucrul pare sigur. Bine. A trebuit deci să atingă pământul, să pună piciorul pe pământ, în noroi. Or, nu există nicio urmă de paşi. Chiar dacă i-ar fi dat prin gând să meargă în mâini sau să se dea de-a rostogolul ca un butoi, ar fi lăsat urme care v-ar fi atras atenţia. O bicicletă? I-aţi fi observat urmele.

Marchizul medita.

— Ei, bine... început el.

— Ei, bine? repetă preotul.

— Ei, bine, nu înţeleg deloc. Să coborâm, dacă vreţi.

Sub fereastră, marchizul, cercetă zidul. Nicio zgârietură. De altfel asta nu însemna nimic. Cu mâinile la spate începu să se plimbe încolo şi încoace. Abatele Fuchs se aşezase pe o roabă sub un şopron de lângă sacristie. Urmărea cu un aer descurajat acel du-te-vino al marchizului. Clătină din cap, vorbindu-şi de unul singur:

— Evident, nu este un *adevărat* mister, dar este totuşi un mister fără pereche!

— Iertaţi-mă că insist, domnule părinte, dar sunteţi absolut sigur că nu erau urme în noroi?

— Hotărât! Paracliserul meu, Blaise Kappel, o să vă poată confirma. Şi noi, noi am cercetat îndeaproape terenul, vă garantez.

— Dar este imposibil. Ar fi trebuit să fie...

Preotul îşi depărtă braţele a neputinţă;

— Ce vreţi să vă spun? N-au fost. Eu...

Se întrerupse. Marchizul nu-l mai asculta. Privea în gol.

— Am făcut o greşeală, spuse. Ne-a fost teamă să mergem cu raţionamentul până la capăt. Ar fi trebuit să ne spunem: *trebuie* să fi putut fugi pe fereastră. A lăsat deci *neapărat* urme pe terenul din grădină. Cum se întâmplă că nici dumneavoastră, domnule părinte, nici Blaise Kappel

nu le-aţi observat? Ce fel de urme, care *să vă fie cu neputinţă să le observaţi,* s-a priceput omul să lase?

Urmă o clipă de tăcere. Marchizul se juca cu lornionul sau. În sfârşit:

— Pot să vă explic misterul, rosti. Şi e copilăresc.

Cuvântul păru să-l amuze copios. Râse cu hohote.

— Copilăresc! Dar mai înainte, o întrebare. Cel care v-a atacat era înalt, nu? Cel puţin un metru şaptezeci şi cinci.

— Aşa este!

— Eram sigur!

— Dar... observă preotul, cum de-aţi ghicit?

— Pur şi simplu pentru că, dacă talia agresorului ar fi fost mai mică de un metru şaptezeci şi cinci, ar fi lăsat în mod *obligatoriu,* în noroi, urme diferite de cele pe care le-a lăsat, iar dumneavoastră le-aţi fi observat.

— Ah! da? Aveţi un fel de a limpezi misterele...

— O să înţelegeţi imediat. Înălţimea la care se află fereastra este exact de...

— Doi metri şaizeci şi cinci.

— Perfect! Să ne închipuim deci un om de un metru şaptezeci şi cinci agăţat de marginea din afară a ferestrei. Corpul îi atârna în gol. La ce distanţă de pământ îi sunt picioarele?

— Pai... un metru. Şaptezeci şi cinci pentru corp. Adăugăm cincizeci de centimetri pe care îi câştigă prin braţe. Asta ne dă un total de doi metri şi douăzeci şi cinci centimetri. Lipsesc patruzeci de centimetri ca individul să poată atinge pământul.

— Iată cei patruzeci de centimetri, domnule părinte, spuse marchizul luând dintr-un colţ, dintre alte douăzeci, o pereche de picioroange de un model care se găseşte în toate şcolile şi societăţile religioase din Franţa. La 6 decembrie individul vine aici. Dumneavoastră conduceţi procesiunea sfântului Nicolae: poate deci să opereze foarte liniştit. Ia două picioroange, intră în sacristia a cărei uşă

nu este închisă cu cheia, urcă în sala de la primul etaj şi, pe fereastră, lasă să alunece picioroangele până la pământ, se duce apoi să se pună la pândă în dulapul din sacristie. După agresiune, suie, câte patru trepte o dată, până la primul etaj, iese pe fereastră şi stă câteva secunde agăţat acolo, atât cât îi trebuie până când picioarele dau de bara de sprijin a picioroangelor. După asta, nu-i mai rămâne nimic decât să se îndepărteze, aşa cum fac ştrengarii, în timp ce Blaise Kappel răscoleşte desperat dulapurile din sala patronajului! Desigur, urme a lăsat: găurile pe care picioroangele le-au făcut în noroi. *Dar erau exact felul de amprente care nu puteau să vă pară suspecte*, dumneavoastră celor care căutaţi urme de încălţăminte, dumneavoastră mai ales, domnule părinte, care zilnic primiţi aici copii şi care sunteţi obişnuit să-i vedeţi la orice oră din zi circulând de-a lungul aleilor dumneavoastră pe aceste bucăţi de lemn. N-aţi dat acestui fapt mai multă atenţie decât o gospodină urmelor lăsate de raţe şi de găini în faţa casei.

— Zău aşa! exclamă, naiv, preotul. Evident! Pesemne că erau pe-aici găuri de picioroange. Pe-aici sunt tot timpul anului. Cel puţin când pământul nu-i prea uscat. Într-adevăr, este copilăresc!

Ceea ce nu mai era copilăresc era faptul de-a te fi gândit la asta. Dar marchizul îşi purta triumful cu modestie. Se mulţumi să zâmbească.

Ceru apoi să cerceteze scrisoarea anonimă, primită la începutul lunii. Nu-i inspiră însă nicio reflecţie importantă. Ceru să i se arate racla sfântului Nicolae. Prilej pentru el de a vorbi de Braţul de Aur.

— Să fim serioşi, spuse preotuL Braţul de Aur al regelui René a fost topit de revoluţionarii din ’89, simple trăncăneli poveştile astea despre relicva ascunsă. Nenorocirea e ca bravul meu Kappel este pe cale de-a se ţicni. Închipuiţi-vă că a făcut din asta o chestiune

personală! „Un paracliser a salvat Braţul de Aur, spune el, un paracliser îl va regăsi şi reda bisericii!”

Marchizul îşi lua la revedere.

„Primul rezultat, se gândi: de cercetat toţi locuitorii din Mortefont a căror talie atinge sau depăşeşte un metru şaptezeci şi cinci.”

În acea dimineaţă, aristocraticul portughez făcu o serie de gesturi ciudate, nu tocmai în conformitate cu demnitatea sa firească. Îşi scoase ceasul şi, dintr-o lovitură scurtă, îi sparse geamul. Păru încântat, şi din buzunar scoase un briceag. Luând — cu gingăşie — un nasture de la sacoul său, tăie firele de aţă cu care era cusut de stofă. După aceea, părând din ce în ce mai satisfăcut, tăie şnurul de mătase neagră de care îi atârnau ochelarii, apoi îşi tăie, de asemenea, unul din şireturi. Nu se mulţimii cu atât. Ca şi când ar fi fost inspirat şi cuprins de furia distrugerii, îşi luă pălăria şi-i scoase panglica, după care smulse peniţa din stilou. După aceea, cu totul nepăsător, intră la giuvaergiul Turner şi puse să i se monteze un geam la ceasornic. În timp ce Turner răscolea prin cutii în căutarea unui geam potrivit, marchizul îl spiona. O spiona, de asemenea, şi pe Sophie Turner, zisă Mama Michel, sora lui. Puţin după asta trecu pe la croitor pentru a i se coase nasturele; intră la negustorul de mărunţişuri şi studie douăzeci de feluri şnururi până să se hotărască; la cizmar îşi alese, fără să se grăbească, şireturi şi probă câteva perechi de pantofi, la pălărier ceru o panglică asortată la nuanţa pălăriei sale, ceea ce îi luă destul de mult timp; la librar examină meticulos o mulţime de peniţe pentru stilou înainte de a se fixa.

Astfel, avu prilejul să vadă, pe îndelete, un însemnat număr de negustori. După asta, şi ca urmare a unor consumaţii în mai multe cafenele, trase, din aceste demersuri, o concluzie prea puţin încurajatoare: şi anume că la Mortefont erau mulţi oameni a căror talie atingea sau

depăşea un metru şaptezeci şi cinci.

— După-amiaza, prima vizită o făcu institutorului. Fiind într-o joi, nu se ţineau cursuri. Domnul Villard, instalat la catedră în sala pustie a şcolii, corecta nişte lucrări, fredonând *Carmagnola.* Imediat îi debită marchizului acest mic discurs, fără să pară că îşi da seama de contradicţiile cuprinse în el.

— Nu obişnuiesc să-mi aleg expresiile, domnule marchiz. Sunt ceea ce se cheamă un republican înverşunat. Libertate, egalitate, fraternitate: cred în aceste trei cuvinte, şi, fără să neg că nobilimea a făcut mult pentru dezvoltarea literaturii şi artelor, o condamn. Vreau să fiu bine înţeles: nu este vorba de persoane, condamn un principiu. Sunt pentru abolirea privilegiilor. Să nu-mi purtaţi pică: cel ce vă vorbeşte este un om integru. În afara de asta, credeţi-mă, domnule marchiz, sunt foarte fericit că Mortefont-ul găzduieşte între zidurile sale un om de calitatea dumneavoastră, un reprezentant al elitei. Nu sunt decât un neînsemnat învățător şi vizita dumneavoastră mă onorează profund.

După câteva schimburi de fraze politicoase, marchizul întrebă:

— Biblioteca municipală posedă o documentare istorică locală, temeinica? Nu m-ar interesa decât de la Revoluţie încoace.

În scopul de a-l lămuri pe institutor, care-i cita lucrări lipsite de interes pentru marchiz, acesta trebui, deşi nu ar fi vrut, să facă o aluzie la Brațul de Aur. Domnul Villard îşi înalţă capul.

— Fleacuri! rosti el. Racla cu moaşte a fost dată la topit în timpul Revoluţiei, şi aş adăuga chiar că mă bucur. Da, domnule marchiz, mă bucur. Ideile mele sunt cunoscute în regiune: sunt liber-cugetător. Port sus şi cu tărie steagul laicităţii; acestea fiind zise, sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră pentru a vă arăta biblioteca noastră care

este instalată într-o aripă a primăriei. Din păcate însă, în ceea ce priveşte documentaţia locală, nu veţi găsi mare lucru. Din acest punct de vedere v-ar fi mai de folos să treceţi pe la baronul de la Faille, un om de o mare distincţie şi pe care — cu toate că se trage dintr-o autentică stirpe nobilă — îl stimez. O să găsiţi, desigur, ce să spicuiţi din arhivele castelului.

Castelul medieval de la Faille, situat în extremitatea de răsărit a localităţii, era aşezat pe o colină împădurită. De la ferestrele sale privirea îmbrăţişa întregul oraş şi lungile şi nesfârşitele livezi de-a curmezişul cărora şerpuia Vezouse. Foarte departe, se întrezăreau nişte coline albăstrui: lanţurile munţilor Vosgi zburlite de brazi.

Sălile erau vaste. Din pricina prea slabei lumini date de lămpile cu petrol, păreau imense. Baronul de la Faille avea o faţă prelungă şi severă. Cu toate că îl primi cu amabilitate, cu toate că-l ascultă cu atenţie şi cu numeroase semne de interes, marchizul simţea că gazda rămâne indiferentă la ceea ce discutau — ca închis într-un cerc de gânduri foarte secrete.

Baronul, în vârstă de vreo patruzeci de ani, era necăsătorit. I se cunoscuseră la Nancy — era mult de atunci — câteva iubiri trecătoare, dar „niciodată o dragoste” — vorba cântecului.

— Arhivele familiei de La Faille sânt la dispoziţia dumneavoastră, marchize. Dacă doriţi să aruncaţi, chiar de astăzi, o privire...

Marchizul se scuză, pretextând că avea treburi în oraş. De fapt se simţea apăsat de atmosfera grea, puţin de pe altă lume, care domnea în vechea locuinţă şi pe care felul de a fi a stăpânului o făcea încă şi mai impresionantă.

O servitoare fără vârstă, fără chip, fără glas şi care aluneca neauzit, asemenea unei umbre, îl petrecu pe marchizul de Santa Claus. Acesta coborî cele câteva trepte de la intrare cu o adevărată uşurare. La poalele colinei, se

opri. De după un desiş străbăteau glasuri înăbuşite.

— S-a înţeles? Deseară, la orele zece, ne întâlnim în spatele primăriei. Veniţi înarmaţi. Eu am să aduc frânghii şi un căluş.

— Înţeles!

— O să intrăm la bătrână Turner prin pivniţă. Strict interzisă folosirea revolverelor, în afară de cazul că ne-ar fi tăiată retragerea. Strict interzisă şterpelirea bijuteriilor. Cât despre bombă...

Marchizul de Santa Claus râse în sinea sa. Acest dialog sinistru evoca în el înduioşătoare amintiri. Dădu ocol desişului.

— Spuneți-mi, copii, făcu el, unde se află intrarea în subterană?

Văzându-l, patru puşti, dintre care cel mai mare putea să aibă cincisprezece ani, se ridicară înspăimântaţi. Unul pălise, altul se înroşi, ceilalţi doi îşi priveau fix vârful ghetelor.

Primul care reacţionă fu cel mai mic. Arătă cu degetul.

— Subterana este imediat la stânga, în spatele cabanei pădurarilor, domnule.

— Este adevărat că duce la mănăstirea Gondrange?

— Altădată, domnule, după cât se spune. Acum însă, nu, din pricina surpăturilor. Trece pe sub Vezouse şi are o deschizătură prin care se iese în câmp. Dar trebuie să fiţi prudent: sunt şi nişte tunele care duc nu se ştie unde...

— Mulţumesc, micuţule.

Marchizul se îndepărtă.

— Imbecilule, mormăi un puşti, acum încredinţezi străinilor tainele ţinutului? Poate că omul ăsta e un spion!

— Eşti ţicnit? E un nobil care caută Braţul de Aur! Se pare că are, pentru descoperirea comorilor, un aparat nemaipomenit! Un detector.

— În orice caz, ai merita să fii dat în judecată!

— Oh! ia spune, ce-ţi veni? Tu eşti cel care dictezi aici?

Vrei să te plesnesc?

— Linişte! ţipă ascuţit cel mai mare, cel care părea să fie şeful. Ne pierdem timpul. Spuneam că în ceea ce priveşte bomba...

Ştrengarii cu fantezie bogată se lungiră pe iarbă şi începură să comploteze, şuşotind, distrugerea prin dinamitare a giuvaergeriei Turner.

Subterana era destul de largă, dar extrem de scundă. Marchizul trebuia să înainteze aplecat. Plimba în faţa lui raza unei lămpi electrice. Galeria cobora mai întâi într-o pantă dulce, apoi se înălţa. Ici şi colo, depresiuni de teren; marchizul se împiedică de câteva ori. Îşi număra paşii, pe care se silea să-i facă egali, în aşa fel încât sa poată oricând aprecia distanţa parcursă. Din punct de vedere moral, nu se prea simţea la îndemână. Nu că i-ar fi fost frică. Şi nici ceva care să semene cu acea vagă nelinişte care-l asaltase la baronul de la Faille. O senzaţie strict nervoasă: gândul că ar putea să se rătăcească. Se şi închipuia respirând cu greutate un aer rarefiat. Cu toate acestea aerul era proaspăt. Ajunse la o răspântie din care porneau, ca razele unei stele, trei tunele. Pe care din ele s-o apuce? Marchizul fu ispitit să se întoarcă din drum, dar rezistă. Îşi lasă totuşi, ca punct de reper, batista pe pământ şi porni, la întâmplare, pe tunelul din dreapta.

După zece minute de mers prudent, trebui să se oprească.Subterana era astupată de o surpătură. Se întoarse şi începu să alerge. Izbuti să se stăpânească. „Hai, marchize! Un pic de ţinută!” Se sili să revină încet la răspântie, dar spre marea lui surpriză, nu-şi mai găsi batista. Crezând că s-a înşelat, se aventură imprudent în a doua galerie, apoi în a treia. Nici urmă de batistă! Această dispariţie îl nelinişti. Să-l fi urmărit cineva?

Între timp, diversele incursiuni în tunele identice ca aspect avură darul să-l dezorienteze în asemenea măsura, încât îşi dădu deodată seama că nu mai poate să-l

deosebească, între cele patru tunele, pe acela pe care venise şi pe cel astupat. Şovăi mult timp şi, în sfârşit, alese la noroc.

La un moment dat i se păru că se face mai răcoare. „Sunt, pesemne, pe drumul cel bun, îşi spuse. Vezouse nu este, desigur, departe. Poate că în momentul ăsta sunt chiar sub ea...”

Se opri imediat şi-şi stinse lanterna. Se auzi un hârşâit de ghete. Cam la cincisprezece metri galeria făcea un cot. Marchizul aşteptă în beznă.

Treptat, întunericul începu parcă să se destrame, apoi o luminiţa tremurătoare îl auri. Apăru un bărbat punând în mâna întinsă o lanternă. Cu cealaltă bâjbâia în gol.

Pe măsura ce acest personaj se apropia, marchizul se simţea din ce în ce mai puţin liniştit. În raza felinarului omul avea o expresie rătăcită, de somnambul.

Pupilele sale fixe măreau această expresie tragica şi gestul de a pipăi, ca un orb, completa viziunea, dându-i o nuanţă sinistră. Marchizul îşi vârî mâna în buzunar. Atingerea rece a unui browning îl îmbărbăta. Se desprinse de lângă peretele de care stătuse lipit. Necunoscutul îl zări şi se îndreptă grăbit spre el. Neştiind ce să facă, marchizul se opri.

— Iertaţi-mă domnule, spuse celălalt, n-aţi găsit cumva, din întâmplare, ochelarii mei?

III
OMUL CU MANTAUA

Se apropia Crăciunul. Se lisase un ger năprasnic. Ca să nu îngheţe, untdelemnul trebuia ţinut în permanenţa la

căldura, cu ajutorul unor căldări cu apă, copiii îşi ticluiau nişte gheţuşuri grozave, cădeau care mai de care, se întorceau acasă cu pantalonii rupţi în genunchi. De-a lungul nopţilor un crivăţ furios zgâlţâia moriştile de pe case. Cu toate că vânători nu erau mai deloc, în crânguri răsunau pocnete asurzitoare: gerul frângea brazii.

Din ziua în care marchizul de Santa Claus îl întâlnise pe Blaise Kappel în subteranã, unde intrase imediat după el, în căutarea Braţului de Aur, dar care în materie de descoperiri nu găsise decât batista marchizului, iar apoi îşi pierduse ochelarii, cei doi bărbaţi se revăzuseră de mai multe ori. Racla cu moaşte a regelui René era veşnicul subiect al conversaţiei lor. Marchizul îi arătase detectorul — un fel de busolă — paracliserului, care, la rându-i, nu-i ascunse că are mai multa încredere în bagheta lui de alun.

Marchizul de Sama Claus îi mai revăzuse, de asemenea, pe baron şi pe institutor. Îl vizitase pe primarul Nioirgoutte. Un ţăran de treaba, corupt, din păcate, de sacii lui cu aur, şi pe doctorul Ricomet, un bărbat pleşuv, scurt şi gras, care visa să se „specializeze” la Nancy. La „Sfântul Nicolac-cel-Mare”, unde moş Kopf continua să-i servească mâncăruri gustoase, făcuse, încetul cu încetul, cunoştinţă cu Hagen, Cornusse, Virecourt pândarul şi într-o zi chiar cu Cenuşăreasa. Tânăra fată făcuse asupra lui o puternică impresie.

Ia 21 decembrie, în a patra duminică din postul Crăciunului, abatele Fuchs, care avusese grijă să se închidă de unul singur cu operele lui Bourdaloue, Bossuet şi ale altor mari maeştri ai elocvenţei sfinte, rosti după liturghie o predică înaripată.

După slujbă, îl întâlni pe institutor. Oare din pricină că se apropia Crăciunul şi era cu gândul la diamantele ce împodobeau racla şi la primejdiile care puteau să se iveascã în asemenea împrejurare? Fapt este că părintele Fuchs era foarte nervos.

— Ei, domnule Villard! spuse el tăios, aveţi de gând, fără îndoială, să ne desfătaţi, de Crăciun, în zori de zi, cu un cântec republican, ca de obicei?

— Hei, domnule părinte, aveţi de gând, fără îndoială, şi tot ca de obicei, să slujiţi cele trei liturghii? Dumneavoastră preferaţi *Minuit*, *Chrétiens* [9], mie-mi place mai mult *Le Chant du Départ!*

Enervat, preotul se pregătea tocmai să-i riposteze când, deodată, păli şi îşi duse mâna la inimă. Se clătină, cu gură deschisă. Şi s-ar fi prăbuşit dacă nu l-ar fi susţinut Villard.

— Ce e, domnule părinte? Ce s-a întâmplat? Ce nu-i în regulă? N-a fost decât o uşoară ameţeală... Dar, ca să le spunem lucrurilor pe nume, nu sunteţi deloc rezonabil... Nu prea luaţi în seamă sfatul medicilor — şi vă înţeleg prea bine. Numai că, vedeţi ce se întâmplă!

Preotul şi revenea încet.

— Nu-i nimic, bunul meu prieten. O simplă ameţeală. Nu-i stupid? Dacă n-aţi fi fost lângă mine aş fi căzut.

— Vă simţiţi destul de bine ca să puteţi merge singur până la prezbiteriu, sau vreţi să...

— Mulţumesc, domnule Villard, mulţumesc. Acum mă simt în stare.

Puţin mai târziu, institutorul îl întâlni pe paracliser.

— Ascultă, Kappel, preotul nu-i sănătos deloc. L-am întâlnit adineauri şi a avut ameţeli. Ar trebui să te ţii puţin de capul lui, să-l sileşti să se îngrijească. Ţi-o spun aşa... Bineînţeles, eu sunt împotriva preoţilor... Dar o fiinţă omenească e o fiinţă omenească. Mi-ar părea nespus de rău să i se întâmple vreo nenorocire părintelui Fuchs.

Institutorul se întoarse la şcoala. Avea repetiţie.

În fiecare an, de Crăciun, fanfara şi corul executau *Le Chant du Départ.* Masată în piaţa bisericii, trupa pândea sfârşitul liturghiei de la miezul nopţii; ieşirea credincioşilor de la slujbă servea drept semnal.

---

9 Miezul nopţii, Creştini (fr.).

În acest an Villard hotărâse să dea „o mare lovitură”. Visa o violentă „replică a laicităţii” dată „clericalismului”. *La Carmagnole s*au Ç*a ira*[10] l-ar fi satisfăcut, dar se temea să nu indispună populaţia. Întocmise deci un potpuriu simbolic: să cânte ritualul *Chant du Départ, i*ntercalând între fiecare strofă refrenul Ca*rmagnolei ş*i acest laitmotiv:

Ah! ça ira... ça ira... ça ira...

Fanfara şi corul din Mortefont aşteptau în curtea şcolii, gata să între în acţiune.

— Haideţi, copii, sunteţi aici? Cu toţii o dată, nu-i aşa? *Vigoroso.* Atenţie, bateria!

Braţul său bătea măsura. Talgerele sunau. Fanfara atacă.

Dansons la Carmagnole.
Vive le son! Vive le son!
Dansons la Carmagnole,
Vive le son du canon...
Ah! ça ira... ça ira... ça ira... [11]

continuă corul. Alte lovituri de talgere şi fanfara reluă:

La Républi-que nous-appel-le
Sachons voin-cre ou sachons mourir...

În acest timp domnişoara Sophie Turner, zisă „Mama Michel”, aşezată la armoniumul din sala patronajului, conducea un cor de fetiţe şi băieţei, care tot privind pe furiş către un brăduţ adus de doi pădurari aflaţi sub supravegherea lui Kappel, în vederea sărbătorii din 25 şi a distribuirii jucăriilor oferite de către primar, repetau un vechi şi înduioşător cântec de Crăciun:

Il est là, le doux Messie.
Il est là, le Jésus bambin.
Il est la, dans la cabane,

---

10 Cântece revoluţionare franceze.

11 Să dansăm Carmagnola, /Trăiască bubuitul! Trăiască bubuitul ! /Să dansăm Carmagnola, Trăiască bubuitul tunului... (fr.).

Dans la cabane à lapins...[12]

Factorul trecea din casă în casă, împărţea cataloage de cadouri de-ale marilor magazine din Paris şi Nancy pe care mamele şi odraslele lor şi le disputau aprig, fiindcă erau pline de poze cu păpuşi şi trenuri mecanice, dar cuprindeau şi tiparele unor minunate rochii.

Când bătu la uşa Catherinei Amaud:

— O clipă, domnule „Omul cu sacul”, spuse tânăra fată. Cred că avem să vă înmânam ceva.

— Ah! Ah! spuse „Omul cu sacul”, care ştia la ce să se aştepte. De sub o masă, peste care o fetiţă stătea aplecată şi scria cu un creion, ieşi de-a bușilea un băieţel. Se apropie timid de factor şi-i întinse un plic închis, împodobit cu un timbru nemțesc, ștampilat şi lipit cu miez de pâine proaspătă.

Pe plic era următoarea adresă:

Domnului Moş Crăciun
În cer
la Mortefont.

— Ia te uită! spuse „Omul cu sacul”. Şi ce i se cere lui Moş Crăciun?

— Un tren electric, îi mărturisi foarte neliniştit copilul, cu sentimentul enormităţii cererii sale. Moş Crăciun are trenuri electrice?

— Asta depinde de ani, răspunde prudent factorul.

Fetiţa scria grăbit:

Scumpe Moş Crăciun.

Aş fi foarte fericita a avea un pian. La şcoală sunt foarte cuminte, am să-i fac fratelui meu, robert, un fular alb pentru iarnă cu andrea albastră pe care mi le-a dat mătuşa marcelle, la masă mănânc frumos şi am avut o păpuşă

12 El e acolo, blândul Mesia, /El e acolo, pruncul Isus. /El e acolo, în colibă, /În coliba cu iepuri... (fr.).

frumoasă pe care robert mi-a stricat-o, ea închide ochii şi ea avea gene de-adevăratelea şi o rochie şi un şorţ cu pieptar cu pătrăţele roşii şi alb cu bretele galbene cu dantelă şi vreau să-i fac un colier dar n-am avut mărgele. Aş vrea de asemenea să am o trotinetă şi castane glasate. Multe sărutări. Marinette.

— Uf!

Fetiţa strecură scrisoarea în plic, lipi, puse adresa: *Domnului Moş Crăciun, în Cer, la Mortefont,* şi îi zâmbi „Omului cu sacul", care avu pretenţia să ştie „care e cererea".

— Ei, asta-i... spuse fetiţa.

Se alintă puţin, lăsă nasul în jos, se învârti pe călcâie, ruşinoasă, prostuţă şi fermecătoare, iar la urmă mărturisi:

— I-am cerut lui Moş Crăciun un pian, şi pe urmă o trotinetă, şi pe arma castane glasate...

„Omul cu sacul" râse zgomotos.

— Ia ascultă, Moş Crăciun nu-i milionar...

Plutea în aer o veselie, ca un fel de bucurie premergătoare sărbătorii care venea. Se adulmeca de pe acum, în închipuire, un cald miros de caltaboşi, de clătite. Ceva, care nu era decât dorinţa de a cânta, te gâdilă în fundul gâtlejului. Pe pavaj saboţii sunau cristalin. În piaţa mare, şcolari cu prăștii făcute dintr-o crăcană de lemn şi două gumilastice trăgeau cu pietricele în ciorile care croncăneau în jurul copacilor desfrunziţi, cu ramurile negre de cuiburi.

La fereastră, domnişoara Sophie Turner, care se întorsese de la repetiţie, răguşea strigând:

— Pis! Pis! Pis!

Îşi chema haimanaua de motan. Şcolarii, amuzaţi, începută să ţipe:

C'est l'Corupère Lustucru,

Qui lui a répondu:
— Pleurez pas, Mèr' Michel
Vot' chat n'est pas perdu! [13]

Furioasă, domnişoara Sophie Turner îi ameninţa cu pumnul de la fereastra de sus a magazinului de bijuterii-ceasornicărie a fratelui său Max, care îşi alesese ca emblemă o clepsidră, simbol al timpului ce se scurge fără încetare. Această clepsidră era motivul pentru care Max Turner fusese poreclit: Negustorul de Nisip... Era destul să-i pomeneşti numele, ca bebeluşii neastâmpăraţi să se potolească şi să adoarmă.

În acest răstimp, apăru Virecourt, pândarul. Un singur gest şi copiii dispărură. Lui Virecourt îi lipsea un ochi. Era un individ înalt, uscat ca o coardă de viţă, prea puţin copleşit de treburi şi a cărui principală utilitate consta în faptul că simplul gest de a te preface că-l chemi îi umplea de-o sfântă groază pe cei mici. În adevăr, pândarul poseda, ca şi Max şi Sophie Turner, ca şi Blaise Kappel, Mathias Hager şi Gaspard Cornusse, o dublă personalitate: pe a sa şi pe aceea a lui Moş Fouettard. Această calitate îi venea mai întâi din funcţiile sale, şi apoi din faptul că de Crăciun, în timpul sărbătorii aceleia copilăreşti, înfăşurat într-o manta verzuie, fixa puştimea cu singurul său ochi, legănând ostentativ, în spatele său, un snop de nuiele şi un gârbaci.

În prezent, în strada Etuve, derbedeii se căţărau pe furiş pe scara care ducea la casa suspendată a lui Gaspard Cornusse. Cornusse era fotograf. Pereţii atelierului său erau tapetaţi cu înduioşătoare fotografii de la logodne, nunţi, banchete şi botezuri. Aceste, opere de artă nefiind suficiente întru asigurarea existenţei sale, Cornusse le adăugase şi o industrie de cărţi poştale ilustrate. Nu lucra

13 Cumătru Lustucru a fost /Cel care i-a răspuns: /Nu plânge. Mamă Michel, /Pisica dumneavoastră nu s-a pierdut! (fr.)

în genul „vederi pitoreşti”. Domeniul său era cartea poştală ilustrată satirică (în perioada campaniilor electorale), iar în restul anului cea sentimentală — în culori — ilustrate pe care se vedea un tânăr frumos sărutând pe frunte o tânără fermecătoare, sau doi îndrăgostiţi zâmbindu-şi, cu degetele împletite, pe malul unui râu, într-o barcă sau sub un frunziş. Pe ilustratele sale, Cornusse lipea, cu foarte mult bun gust, violete sau pansele artificiale. Marele său succes era ilustrata ce purta numele „Sfântul Nicolae” şi „Sfânta Ecaterina”. O minusculă bonetă de mătase, albă pentru fete, albastră pentru băieţi, era cusută deasupra unor fraze gingaş aluzive: *„Cineva timid va iubeşte... Ghiciţi, cine?...* „Ce *aştepţi tu, blond drăguţ, ca să te hotărăşti?”*

Dar Gaspard Cornusse, fotograf de artă, creator de ilustrate originale şi providenţa îndrăgostiţilor din Mortefont, care, fără el, n-ar fi ştiut să-şi exprime sentimentele, mai era şi altceva în afară de asta. Acest bărbat greoi, de tip sanguin, cu nişte ochi enormi de caracatiţă, bulbucaţi, albăstrui şi totdeauna apoşi, era Moş Crăciun. În această problemă, se cade să spunem că între copiii foarte mici şi cei care atinseseră vârsta scepticismului — doisprezece ani — exista un dezacord. În fiecare an, în ajunul Crăciunului, un uriaş personaj bătrân cât lumea, dacă te-ai fi luat după zbârciturile sale, cu barbă şi
perucă albă, încotoşmănat într-o manta roşie cu garnituri de hermină şi punând o bonetă asortată, intra în casele din Mortefont şi se informa despre purtarea fetiţelor şi a băieţaşilor. Părinţii răspundeau:

— Moş Crăciun, în ultima lună Christine a fost leneşă...

— Oh! Oh! bombănea omul purpuriu.

Chipul îi devenea sever, în timp ce-şi nota ceva într-un carnet.

— Moş Crăciun, Suzel a fost foarte curajoasă când a

avut tuse măgărească...

— Ah! Ah! făcea omul purpuriu cu glas mângâietor, plin de făgăduieli.

Şi mai scria ceva într-o altă rubrică a carnetului său.

Apoi, minunatul musafir dispărea, împreună cu părinţii, în sufragerie. Străbăteau apoi, prin uşa închisă, ciudate zgomote de sticle ce se destupau, de gâl-gâl, de pahare ciocnite.

Seara, la repetiţia generală pentru sărbătoarea de a doua zi, reapărea bătrânul din poveste. „Omul cu sacul" preda scrisorile cu cererile de jucării şi pleca. Sau, mai bine zis, dispărea, se făcea nevăzut şi, punând, tot nevăzut, un coş în spate, alerga toată noaptea pe olane, sărea din acoperiş în acoperiş, fără să sperie ciorile, se lăsa să alunece pe hornuri şi punea în saboții rânduiţi în faţa căminului jucăriile dorite.

„Cei mari" pretindeau că nu Moş Crăciun era acela, ci Gaspard Cornusse, deghizat. Şi tot el, „pompând" mereu cu părinţii în sufragerie, era cu regularitate „turtă" la sfârşitul vizitelor sale. La care „cei mici" replicau logic că Gaspard Cornusse, voluminos cum era, n-ar fi putut să treacă niciodată prin hornul şemineelor şi că, prin urmare, Omul cu Mantaua purpurie era într-adevăr Moş Crăciun.

Trecură două zile şi veni şi ajunul.

În acea dimineaţă, când se treziră şi-şi turtiră de ferestre boțișoarele încă boţite de somn, toţi copiii făcură să răsune acelaşi strigăt de încântare:

— Ninge...

IV
NOAPTEA CENUȘĂRESEI

Ştrengarul care aruncă primul bulgăr de zăpadă din iarna aceea se numea Jules Poudriollet. Era fiul brutarului Poudriollet care „o făcea pe monstrul” la procesiunea din 6 decembrie. Proiectilul veni să se zdrobească de firma hotelului „La Sfântul Nicolae-cel-Mare”. Moş Kopf deschise uşa şi-l ameninţă cu o cratiţă.

— Vrei să ies la tine, ticălosule?

O impunătoare tocă albă, cu pliuri, îi împodobea capul. Jules Poudriollet îi dădu cu tifla şi-l luă peste picior:

— Pisica Mamei Michel o faci ostropel, Moş Lustucru?

— Haimana! Nespălatule! Mută-ţi fundul în altă parte!

Ştrengarul ridică din umeri, aprinse o ţigară, se aplecă şi adună un pumn de zăpadă pe care începu s-o frământe în mână îndreptându-se către biserică. Avea cincisprezece ani. Pe buza de sus se observa un puf prea mic încă pentru a putea fi răsucit. Poudriollet făcea eforturi să-i grăbească creșterea prin tainice masaje cu o cremă dată — pe fundul unui borcan — de un ucenic de frizer, care ucenic îl asigurase cu neruşinare că este o alifie pentru mustăţi.

Pe geamul restaurantului, un afiş anunţa programul:

BANCHET DE REVELION
MARE BAL COSTUMAT
cu concursul
FANFAREI DIN MORTEFONT

— Domnul marchiz n-o să poată dormi deloc în noaptea asta, îi spuse moş Kopf gentilomului portughez, care, în aşteptarea dejunului, lua un aperitiv. Tineretul o să cânte şi o sa danseze până dimineaţa. Aşa este tradiţia aici.

— Îmi plac petrecerile populare. Şi în Portugalia este obiceiul să se sărbătorească Naşterea Domnului cu tot atâta veselie.

Marchizul îşi goli paharul şi ieşi.

Lângă şemineu, rezemat de perete, era un enorm butuc de fag. Era butucul pentru Crăciun. Avea să fie pus pe foc în jurul orei 11 noaptea.

Din bucătăria în care se vânzoleau, trăncănind, o jumătate de duzină de femei sub înalta conducere a doamnei Kopf, răzbătea o larmă veselă. Se jumuleau şi se pârleau găini, curcani, raţe, gâşte. Sala restaurantului era împodobită cu ghirlande. Două butoaie cu vin erau instalate pe proptele. Din plafon atârnau şunci, salamuri, cârnaţi, şiraguri de caltaboşi şi cârnăciori. Această abundenţă de provizii alcătuia o imagine care avea darul să ţi încălzească inima şi să-ţi alunge gândurile negre.

— E mare agitaţie, îşi spuse sieşi moş Kopf, foarte bucuros.

Se întoarse brusc.

— Oh! bună ziua, domnule baron. Ce mai faceţi?

— Foarte bine, mulţumesc, Kopf.

Baronul de la Faille se aşează şi ceru, în chip de aperitiv, un sfert de vin pe care îl bău, cu un mare dispreţ pentru canoanele gastronomice, fumând o ţigara de foi. Kopf se învârtea pe lângă el.

— Domnule baron... nu ne faceţi cinstea să luaţi parte la banchetul nostru? Natural, v-aş rezerva o masă mai retrasă. O să avem aici tot tineretul ţinutului. Şi spectacolul o să fie la înălţime.

Kopf — spre mâhnirea lui — îl văzu scuturând negativ din cap, când, deodată, mişcarea aceasta încetă, în timp ce expresia gentilomului se transforma, devenind din morocănoasă mirată, din mirată visătoare, iar din visătoare amuzată.

O fată cu parul ca un abur argintiu tocmai apăruse din bucătărie. Mânecile îi erau suflecate deasupra cotului, iar mâinile pline cu aluat de clătite. Era Catherine Arnaud. Rămăsese locului sfioasă, sub privirea fermecata a

baronului de la Faille. Gentilomul zâmbi, fata se hotărî să zâmbească şi ea.

— Ei bine, moş Kopf, spuse, în sfârşit vesel, castelanul, ridicându-se, o să asist bucuros la banchetul vostru din noaptea asta dacă domnişoara Cenuşăreasă binevoieşte să fie invitata mea. Şi dacă îi place să danseze! De acord, domnişoară?

Catherine se făcu stacojie şi îşi ascunse la spate mâinile pline cu aluat bine mirositor.

*

.

— Dumnezeule! scumpa mea, ce frumoasă o să fii! Mai frumoasă decât prinţesele. Dar nu te mai tot suci, căpriţo! Cum vrei să prind acele cu gămălie?

Era puţin trecut de ora zece seara.

Trei cufere încăpătoare, împodobite cu înfloriturі de fier, erau întredeschise. Pe parchet se îngrămădise o serioasă cantitate de rochii vechi, toate foşnitoare, croite din moar, fai, catifea, damasc sau din alte ţesături şi mai grozave, prin urzeala cărora şerpuiau firicele de aur sau mărgele aspre la pipăit. Erau găteli tivite cu valansienă veritabilă, şaluri de caşmir, voaluri ţesute parcă din fire de păianjen şi uriaşe pălării împodobite cu pene de struţ adevărate. Din cuferele pe care nimeni nu le mai deschisese de atâţia ani şi pe care servitoarea baronului tocmai le golise de conţinutul lor, se răspândea un vag parfum al timpurilor de demult, care îţi umplea sufletul de duioşie şi melancolie.

Ceva, ca un nod mic, urca şi cobora în pieptul Cenuşăresei, oprindu-i aproape respiraţia. Era prea frumos. Tot ceea ce i se întâmpla era mai mult un vis. În timp ce servitoarea baronului, îngenuncheată în faţa ei, ca o bătrână zână care transformă o păstoriţă în regină, ajusta cute, prindea cu ace de gămălie, făcea semne pentru retuşurile necesare, fata tremura de teamă să nu se

deştepte, să nu se trezească din nou în cămaşa ei de bumbac, în aşternutul ei de pânză aspră, în odaia din strada Trois-Puits.

Dar nu, nu era un vis. Fastuoasele toalete ale acelor doamne care fuseseră mama, bunica şi străbunica baronului de la Faille, erau acolo, foarte reale, îngrămădite, scoase la lumina zilei anume pentru ca o fetiţă din secolul acesta să aleagă dintre ele pe cea pe care o va îmbrăca pentru a se duce la bal. Şi fiecare dintre rochiile acestea minunate, strălucind cu mii de luciri palide, părea s-o ispitească, şoptind: „Pe mine! Pe mine! Alege-mă pe mine!” ca şi când, după ce zăcuseră atâta amar de vreme în întunericul din cufere, îşi doreau să mai împodobească încă o dată un trup mlădios, să muleze un sân tare şi cald, să mai foşnească în jurul unor picioare delicate, să se mai legene în tactul unui vals, să strălucească — rochii vanitoase ca şi femeile — să mai scânteieze o dată în lumină, chiar dacă această lumină n-ar fi dată decât de lămpile cu ulei ale lui moş Kopf.

Servitoarea scoase un ţipăt ascuţit.

— Domnule baron! Veniţi repede…

Baronul, care stătea în sufragerie, veni calm, cu paşi mari. Rămase uimit. În faţa ochilor săi, o gingaşă ducesă pe care ai fi crezut-o coborâtă dintr-un vechi portret, se rotea, în veşminte de acum o sură de ani, înduioşător de graţioasă şi timidă, o minunată nălucă în palida lumină filtrată prin geamurile tulburi.

Cu mâinile în şolduri, într-o poză triumfătoare, servitoarea râdea uşurel, bucurându-se de surpriza stăpânului:

— Ei bine, domnule marchiz! Am reuşit?

— E fermecătoare!

În glumă, marchizul înaintă, îşi scoase cu un gest larg pălăria care atinse parchetul, făcu o reverenţa şi sărută mâna uluitei Catherine. Fata îngăimă două trei cuvinte de

neînţeles.

— Şi acum pantofii, spuse baronul. Picioarele dumneavoastră sunt micuţe, domnişoară. Cenuşăreasă. Cred că amândouă ar putea încape într-o mână de-a mea. Cu toate astea mă întreb dacă vi se vor potrivi pantofii de bal pe care i-a purtat mama înainte de căsătorie. Nu sunt ca în poveste, de sticlă, dar sunt totuşi foarte frumoşi.

Baronul se întoarse în sufragerie, unde îl aştepta cineva: Omul cu Mantaua roşie.

Moş Crăciun sosise doar de câteva minute. Se aşezase la o masă pe care era o sticlă cu vin alb şi două pahare. În fiecare an, către sfârşitul turneului, trecea pe la castel. Baronul îi înmâna un plic cu contribuţia sa la cheltuielile sărbătorii copiilor şi îl invita să ciocnească un pahar.

— Ei bine, dragul meu Cornusse, ştrengarii din Mortefont au fost cuminţi anul acesta? Sper ca n-ai avut de consemnat nimic grav în carnetul tău?

Gaspard Cornusse clătina din capul său mare şi congestionat, încadrat de o perucă şi, pe sub lunga lui barbă falsă, se scărpină în bărbie.

— Oh! Domnule baron, în fiecare an acelaşi lucru! O mulţime de păcate uşoare, dar nimic cu adevărat rău. Slavă Domnului!

— Şi sănătatea?

— Mulţumesc, domnule baron. Gaspard Cornusse e totdeauna gata să-şi facă datoria. Poate că astăzi picioarele îmi sunt puţin mai grele şi capul un pic înfierbântat... De, într-o asemenea ocazie... Ciocneşti în stânga, ciocneşti în dreapta... Atât cât merge ulciorul la apă...

— La apă! Ce să zic, Cornusse! În sfârşit, eu nu-ţi doresc decât să continui încă mult timp!

Baronul umplu paharele. Fotograful, cu ochii lui apoşi, privi drăgăstos vinul.

— Dac-o vrea Dumnezeu, sper să fac încă multe turnee

de Crăciun. Ceea ce mă necăjeşte, domnule baron, este că în fiecare an, atunci când vin să bat în poarta castelului nu pot rosti şi aici, cu glasul meu de Moş Crăciun, binecunoscuta întrebare, pândind cu coada ochiului un domnişor micuţ, ascuns sub masă: „Ia să vedem, în casa asta am fost cuminţi?” Mă înţelegeţi? Vă cer iertare că îndrăznesc să vi-o spun. Nu sunt decât o gloabă bătrână, dar ce am spus porneşte din inimă.

— Eşti un om de treabă, Cornusse. Din păcate, nu cred că am să-ţi dau prea curând această satisfacţie. N-am nici cea mai mică dorinţă să mă căsătoresc. În sănătatea dumitale!

Servitoarea se ivi în prag.

— Bună seara, domnule Gaspard Cornusse ! Vă rog, domnule baron, am găsit unul din pantofii răposatei doamne, îi vine foarte bine domnişoarei Catherine, parcă ar fi fost făcut pentru ea, dar nu-l pot găsi şi pe celălalt, ca să completez perechea. Toţi pantofii erau, totuşi, la un loc.

Baronul ridică dintr-o sprânceană:

— S-a pierdut un pantof? Dar aşa şi trebuia să fie, Augusta...

— Ce vreţi să spuneţi, domnule baron?

— Foarte simplu, Augusta. E conform logicii poveştilor cu zâne. Cenuşăreasa e aici, iar eu o voi conduce la bal. Dacă ţin bine minte, când Cenuşăreasa se duce la bal, are obiceiul să-şi piardă un pantof.

— S-ar putea ca aşa să fie logic, domnule baron, dar asta nu-mi spune mie unde e pantoful.

Biserica încă nu era luminată. La nivelul dalelor doar o blândă pată de lumină prin faţa căreia trecea câteodată silueta paracliserului sau aceea a domnişoarei Turner; era ieslea. Lămpile electrice instalate sub paiele pe care se odihnea Fiul lui Dumnezeu o făceau să pară învăpăiată.

În sacristie, abatele Fuchs făcea ultimele pregătiri; era

pus pe glume. Spre deosebire de el, Kappel părea nervos. Se urcă în sala patronajului şi se aplecă peste fereastră. Ninsoarea, care continua să cadă de la ora opt seara, punea un fel de paloare peste întunericul de afară. Paracliserul coborî şi începu sa rânduiască unele lucruri, dar mintea nu-i era la ceea ce făcea. Când îşi întorcea privirile spre casa de bani, când, apropiindu-se de uşa care dădea spre grădină, pândea zgomotele ce veneau de afară. În piaţă, puştii bombardau un om de zăpadă şi, de fiecare dată când îl nimereau, urlau de plăcere.

— Cred, Kappel, spuse preotul, c-o să avem o sărbătoare frumoasa şi că totul se va petrece cu bine.

— O doresc din tot sufletul, domnule părinte.

— Da, da! Totul o să se petreacă admirabil, întări preotul. Trecându-şi două degete peste obrajii proaspăt bărbieriţi.

Deodată, Kappel se strecură afară...

De la sfârşitul după-amiezii, marchizul de Santa Claus nu încetase sa dea târcoale prezbiteriului. Intra în biserică şi se aşeza numai pentru o scurtă meditaţie; sau trecea încolo şi încoace prin faţa prezbiteriului aruncând câte o privire iute; sau se plimba, cu mâinile la spate, de-a lungul grădinii.

Către orele zece şi un sfert, deschise poarta grilajului. Nu sună la prezbiteriu, dar înconjură clădirea şi începu să cutreiere pe furiş aleile grădinii. Sufla un vânt tăios. Marchizul de Santa Claus veni în curând să se adăpostească sub şopron. Se aşeza pe roaba preotului şi scoase dintr-o cutie o ţigară, pe care şi-o înfipse între buze. Nu şi-o aprinse totuşi, se mulţumi să tragă din ea aşa, neaprinsă. Cu coatele pe genunchi, cu bărbia în palmă, fixa cu încăpăţânare întunericul. La un moment dat degetele i se contractară. Auzise nişte paşi uşori... prea uşori...

„Tu, băiete... gândi el, ducându-şi o mână la buzunarul în care îşi păstra browningul.

Paşii se apropiau. Marchizul ar fi putut să-i numere. „Nu te aprinde! Nu te enerva! îşi spuse. Îl mai las încă patru paşi şi apăs pe butonul lămpii mele electrice, îl ochesc cu pistolul şi-i cer plimbăreţului certificatul de naştere.”

În aceeaşi secundă, făcu un salt furios într-o parte. Instinctul, mai sigur decât raţiunea, îl avertizase că îşi greşise socotelile, că primejdia era mai aproape decât îşi închipuise. Un gest reflex îl aruncase în sus.

Prea târziu! Simţi în regiunea tâmplei drepte o arsură de nesuportat, în timp ce prin creier îi treceau nişte fulgerături; apoi se prăbuşi.

Câteva minute mai târziu era legat fedeleş, cu un căluş în gură, acoperit cu nişte saci goi şi legat strâns de unul din stâlpii şopronului...

Blaise Kappel intră în sacristie fluierând vesel un imn:

Trois anges sont venns ce soir...[14]

— Ia te uită! Ia te uită! făcu abatele Fuchs, oarecum şocat.

— Iertaţi-mă, domnule părinte. Mă gândeam la ceea ce spuneaţi adineaori.

— Adică la ce?

— Că totul o să se petreacă în chip minunat.

— Sper!

— Eu sânt sigur, domnule părinte! Am reflectat şi sunt de aceeaşi părere cu dumneavoastră. Îmi făceam sânge rău degeaba. Totul o să se petreacă aşa cum trebuie, îmi pun mâna-n foc.

Preotul îi aruncă paracliserului o privire nedumerită, apoi se întoarse zâmbind şi încheie:

— Să te audă Dumnezeu, bunul meu Kappel!

— Dacă Dumnezeu nu-şi aude paracliserii, declară cu un glas tunător un personaj de o statură uriaşă, ivit brusc din noapte, noi ceilalţi, sărmani păcătoşi, mai bine am tăcea. Ar fi inutil să insistăm! Tu ce zici, trăgător de clopote?

---

14 Trei îngeri au venit în seara aceasta... (fr.).

Un hohot de râs urmă acestei surprinzătoare declaraţii.

— Hai, dragul meu Hagen, puţin respect pentru aceste locuri sfinte, spuse cu blândeţe preotul.

Măcelarul tocmai asistase la reuniunea copiilor. În sala patronajului, prin grija domnişoarei Sophie Turner, totul era gata. În bradul cu ramurile încărcate cu jucării ardeau cincizeci de minuscule lumânări. În jurul armoniumului, lângă sora giuvaergiului, se aflau o duzină de copii în haine frumoase. Prin bănci, membrii de familie vorbeau cu glas scăzut. Şi se auzea scârţâind portiţa grilajului, grădina se umplea de larmă, oamenii soseau în grupuri.

— Bună seara, domnule părinte!

— Bună seara, prieteni! Urcaţi repede...

Sala se umplea. Era acolo domnul Noirgoutte, primarul, doctorul Ricomet, moş Kopf, frizerul, farmacistul, Kappel bineînţeles, şi alţii, şi alţii... Sosiră împreună factorul şi pândarul Virecourt, care se instală lângă dulapul unde se afla mantaua lui Moş Fouettard, pe care trebuia neîntârziat s-o îmbrace.

— Poftim ! şopti o tânără la urechea vecinii sale. Cenuşăreasa o să întârzie!

Preotul ţinu surâzând o scurtă cuvântare, apoi se întoarse în sacristie. La un semnal dat de domnişoara Sophie Turner, copiii intonară un cântec provensal de Crăciun:

Voici trois bohémiens,
Qui disent la bonne fortune,
Voici trois bohémiens,
Qui devinent tous les destins...[15]

Gaspard Cornusse, înfăşurat în mantaua sa roşie, se îndrepta către biserică. Se clătina foarte tare, cu ochii

15 Iată trei ţigani, /Care ghicesc norocul, /Iată trei ţigani, /Care desluşesc toate destinele... (fr.).

arzând, cu obrajii în flăcări. Bătu la patru-cinci porţi şi puse cu o voce de bas, întrebarea solemnă:

— Aţi fast cuminţi anul asta?

— Da, da, Moş Crăciun, foarte cuminţi...

Bravul fotograf era silit să se rezeme de tocul uşii ca să-şi scoată carnetul, prefăcându-se că-şi notează răspunsul.

Se ciocnea, apoi oamenii se amuzau văzând zigzagurile pe care le făcea îndepărtându-se.

— E făcut, ticălosul! S-a ameţit de tot! Totuşi, mai puţin decât acum doi ani. Atunci era turtă.

Când pătrunse în sacristie, fotograful se nelinişti, crezând că a întârziat.

— Dar deloc, Cornusse, ai sosit la timp. Copiii mai cântă încă.

Preotul scoase racla din casa de fier.

— Nu-i aşa că e frumoasă, Cornusse?

Fotograful îşi împreună mâinile ca pentru rugăciune.

— Ah! Ma mai întrebi dacă e frumoasă, domnule părinte !

Se apropie, apoi se dădu înapoi, se apropie din nou, învârti în jurul raclei, se chiorî la ea, îşi frecă în sfârşit pleoapele şi-l privi pe părintele Fuchs suspinând adânc.

— Domnule părinte, şopti, sunt un mizerabil!

— Cum?

— Sunt un om de nimic!

— Ei, Doamne! Ce te-a apucat, Cornusse?

— Nimic altceva decât că şi de data asta am băut prea mult, domnule părinte. Sunt un păcătos!

— Bine! N-o să te felicit pentru asta, dar... păcatul nu e mortal! Ocaziile... într-o zi ca asta... N-ai de ce să te întristezi! Cu atât mai mult, cu cât, dacă îmi aduc bine aminte... în fiecare an se întâmplă acelaşi lucru. Important este să te simţi în stare să-ţi faci aşa cum trebuie intrarea şi plecarea, acolo sus, peste câteva clipe. Ar fi mai mult decât supărător să oferi copiilor spectacolul unui Moş

Crăciun beat!

— Nu despre asta este vorba, domnule părinte. Ci despre radă!

— Ce? Racla?

— Nu strălucesc!

— Ce nu străluceşte?

— Diamantele! Nu le mai văd strălucind. Asta-i semn rău. Vă spun eu, am băut prea mult.

Abatele Fuchs tresări. Privi o piatră, întoarse racla, privi şi cealaltă piatră.

— Sunt un păcătos!

— Taci din gură, nenorocitule! se răsti violent preotul. Eşti înfiorător de ameţit! Diamantele...

Se aplecă din nou, bănuitor. Când se ridică, picături de sudoare îi broboneau fruntea. Se albise la faţă. Aprinse o lumânare şi o plimbă foarte aproape de raclă. Cornusse îl privea prosteşte. Îl văzu lăsând deodată lumânarea jos, luându-şi fruntea în mâini, şi-l auzi bolborosind:

— Dumnezeule! Cred... Eu cred că... Vai! Vai!

Abatele Fuchs se rezemase de o mobilă. O expresie de spaimă şi mai ales de nedumerire i se răspândise pe faţă. Îl apucă pe fotograf de umeri.

— Cornusse, pentru numele lui Dumnezeu, nu te mişca de aici. Să nu-i dea nimănui în gând să pună mâna pe raclă, şi niciun cuvânt nimănui, oricine ar fi, în legătură cu diamantele. Mă întorc numaidecât. Mai ales, niciun cuvânt. M-ai înţeles?

— Da, domnule părinte, spuse celălalt trezit oarecum de surpriză şi emoţie. Ce s-a întâmplat?

Fără sa mai răspundă, preotul se năpusti afară. Traversă grădina, trecu strada, piaţa, atât cât îl ţineau picioarele de repede. Merse până la magazinul giuvaergiului şi bătu în obloane, strigând cu un glas înăbuşit:

— Max Turner!... Max Turner!...

Giuvaergiul se înarmase cu lupa. Nu avu însă nevoie să se folosească de ea. Îi fu de ajuns o singură privire. Spuse cu durere:

— False! Pietrele sunt false! Sunt „dopuri de sticlă”. Aceste diamante, amândouă, valorează cincizeci de franci. De altfel priviţi ghearele de aur. Au fost îndepărtate şi apoi aduse la loc destul de grosolan...

Abatele Fuchs scoase un fel de suspin sugrumat.

La primul etaj, copiii cântau:

Il est né, le divin Enfant
Jouez, hautbois, résonnez, musettes,
Il est né, le divin Enfant...[16]
.....

Il...
est né...
le...
di...
vin...
Enfant...

Cântau clopotele. Toate. Glasul lor chema locuitorii din Mortefont şi din satele vecine la sărbătoare. În auzul lui Blaise Kappel sunau vesel, dar în acela al preotului aveau tristeţea unui marş funebru.

Prima grijă a preotului Fuchs fusese aceea de a le cere giuvaergiului şi fotografului să păstreze taina, cel puţin pentru un timp, în legătură cu furtul diamantelor. Ca de obicei, Moş Crăciun îşi făcuse o intrare impresionantă în sala patronajului, primi din mâna „Omului cu sacul” scrisorile copiilor, iertă păcatele uşoare pe care i le adusese la cunoştinţă Virecourt, deghizat în Moş Fouettard, şi se retrăsese. În clipa în care abatele Fuchs aşează racla profanată pe pristol, Kappel îi spuse:

16 S-a născut Copilul sfânt, /Cântaţi oboiuri, sunaţi cimpoaie, /S-a născut Copilul sfânt (fr.).

— Pentru mai multă siguranţă, domnule părinte, am aranjat ca în loc de patru să avem opt „gărzi pentru sfântul Nicolae”.

Tradiţia era ca, în noaptea de Crăciun, racla cu moaşte să rămână expusă tot timpul nopţii. Patru locuitori din Mortefont, voluntari şi de o cinste mai presus de orice îndoială, se schimbau în pichete de câte doi, ca să vegheze. Anul acesta, pichetele aveau să fie de câte patru.

— Bine, Kappel. Foarte bine...

Expresia preotului îl izbi pe paracliser.

— Domnule părinte, nu vă simţiţi bine? Vreţi să dau o fugă până la doctorul Ricomet?

— Nu. Nu-i nevoie.

Abatele Fuchs făcu vreo câţiva paşi în jurul sacristiei, şi deodată povara tăcerii deveni prea grea pentru el. Întoarse către Kappel o faţă răvăşită:

— Nu mai avem nevoie de pază, bietul meu Kappel.

— Ce spuneţi?

— Diamantele au fost furate. Cele de pe raclă sunt false. Dopuri de sticlă! Amândouă fac cincizeci de franci, după cum a spus Turner.

— Haida-de, domnule părinte... Cu neputinţă! Când şi cum...

— Dumnezeu ştie! De la 6 decembrie nu m-am despărţit nicio clipă de chei. Şi sunt singurul, împreună cu monseniorul, care cunoaşte cifrul casei de fier.

Un val de furie îl cuprinse.

— Acest Santa Claus! Nici măcar n-am putut da de el, în timp ce trebuia să fie aici, la pândă! Şi eu care eram plin de încredere, eu care mă lăsasem cu totul în nădejdea lui. Merita osteneala ca monseniorul să-i aducă de atât de departe? Nu-i detectiv, e un şarlatan.

— Un detectiv?... Era un detec...

Kappel fu gata să leşine.

— Ah! De ce nu m-aţi prevenit, domnule părinte? Tot

văzându-l dând târcoale pe-aici, mi-am închipuit că are gânduri necurate. Acum mai mult de-un ceas l-am surprins pândind în grădină. Atunci, l-am... i-am dat o straşnica lovitură în cap cu un piciorong, l-am legat şi i-am pus şi căluş. Am crezut că fac o faptă grozavă!

Preotul nu-i reproşă nimic. Disperarea paracliserului era mult mai mare.

— Repede, Kappel! Trebuie dezlegat şi îngrijit. Doamne, Dumnezeule! Numai de nu l-ai fi rănit grav.

Marchizul de Santa Clara avea pe frunte un cucui uriaş şi simţea nişte zvâcnituri cumplite!

— Poţi să te lauzi c-ai lucrat bine, Kappel, spuse strâmbându-se. Sarcina mea era să previn furtul. Acum o să fie aceea de a-l găsi pe hoţ şi mai ales diamantele. N-o să fie prea simplu, dar am făcut eu lucruri şi mai grele. Până la noi ordine, tăcere absolută, domnule părinte. Trebuie să le cereţi, lui Cornusse şi giuvaergiului, să-şi ţină gura. Desigur că nu vreţi să tulburaţi populaţia; pe de altă parte a-l însărcina pe pândar cu ancheta ar fi lipsit de seriozitate; în sfârşit, ar fi în avantajul nostru ca hoţul să nu afle că înlocuirea diamantelor a fost descoperita. Oficiaţi-vă liniştit liturghia. Lăsaţi „gărzile Sfântului Nicolae” să vegheze toată noaptea cele două „dopuri de sticlă” şi aveţi încredere în mine. Dar... fără lovituri de piciorong, moş Kappel, nu-i aşa? Pentru un paracliser, ai o mână cam grea.

Către orizont se vedeau, la nivelul pământului, aprinzându-se stelele. Apăreau de pe ogoare, se înălţau din adâncurile pădurii. De cele mai multe ori înmănuncheate în grup, erau mânate de o legănare domoală care le împingea pe toate către Mortefont. Această impresionantă înflorire de stele era ca un răspuns la chemarea clopotelor. Fiecare stea povestea că un ţăran, înconjurat de ai lui, cu o lanternă în mână, se îndrepta către biserică.

La fereastra sălii patronajului, Kappel căuta, de data asta, pe cer, o altă stea. Fraza din cartea cu descântece îl obseda:

Întreabă Steaua Ciobanului
Şi vei găsi Braţul de Aur ascuns.

Slujba de la miezul nopţii fu minunată. Veniseră o mulţime de copii de prin alte sate. Mulţi vedeau racla cu moaşte pentru prima dată. Mamele se aplecau asupra lor:

— Priveşte piatra care străluceşte, Jacquot. N-ai să mai vezi niciodată una atât de frumoasă... Nimeni de aici nu poate să spună cât valorează, în afară poate de domnul Turner.

Kopf intonase cu multă fervoare *Minuit, Chrétiens*...

Abatele Fuchs, slujind liturghia, se silea să-şi concentreze gândul asupra sensului textelor pe care le pronunţa. Dar fraza giuvaergiului revenea cu încăpăţânare;

„Dopuri de sticlă! Cincizeci de franci amândouă!”

Preotul era bolnav. Îl durea inima, care i se zbătea cu violenţă, se temea de o criză. Se mai întâmplase şi altădată ca palpitaţiile să-l silească să-şi întrerupă slujba. Înspăimântat, neputând să-şi adune gândurile, sărmanul abate urca şi cobora treptele altarului, trecea din dreapta în stânga tabernacolului, ispitit în fiecare clipă să-şi arunce privirea către „dopurile de sticlă” care „străluceau” la nivelul frunţii sale.

Copiii din cor transportau fericiţi cartea de rugăciuni, potirul, agitau clopoţelul în timp ce, de pe acum, gândul mesei care avea să vină îi făcea să le lase gura apă.

Grupaţi în jurul domnişoarei Turner, instalată la armonium, vreo douăzeci de băieţaşi şi fetiţe cântau cântece de Crăciun.

„Numai de-aş rezista până la capăt !” îşi spunea abatele Fuchs.

Înainte de miezul nopţii, luase, într-o ceaşcă de ceai,

câteva picături de sparteină.

La „Sfântul Nicolae-cel-Mare” marchizul de Santa Claus, închis în odaie, îşi punea comprese reci pe ţeasta care-i ardea: puţin câte puţin, durerea scădea.

Deodată, tocmai când suna orele unu, tresări: izbucnise un formidabil vuiet de alămuri.

— Auziţi! Fanfara! Liturghia s-a sfârşit! strigă doamna Kopf. Repede, dragele mele! Pregătiţi-vă...

În adevăr, ceremonia tocmai se sfârşise. Valul de credincioşi se scursese din biserică unde mai rămăseseră, aşezate pe scaunele lor, doar câteva femei pioase şi „garda sfântului Nicolae”, urmărindu-l cu privirea pe abatele Fuchs, care, după ce-şi scosese patrafirul şi celelalte podoabe sacerdotale, începuse să stângă lumânările din jurul altarului.

Populaţia se masase în piaţă.

În fruntea fanfarei sale şi a corului, aranjat într-o perfectă ordine, se afla domnul Villard. Curtenitor după cum îi era obiceiul, aşteptase să iasă din biserică cea din urmă persoană, iar uşa să se fi închis în urma ei. Imediat, la un gest larg al institutorului, fanfara, susţinută de cor, atacase cu vigoare „replica laicităţii”.

La Victoire-en chan-tant...
Nous ou-vre la-barrié-re...[17]

Blaise Kappel, care făcea ordine în sala patronajului, nu mai avea putere să se revolte, aşa cum făcea de obicei. Se gândea că, fără îndoială, furtul diamantelor n-ar fi avut loc fără acea nefericită lovitură de piciorong şi era deznădăjduit.

— Ah! suspină el, dac-aş putea să regăsesc Braţul de Aur, tare
i-ar mai face bine domnului părinte.

Imediat după ultima lovitură de talger în piaţă, urmă o

17 Cântând Victoria... /Ne deschide drumul... (fr.).

năpustire generală spre casele bine încălzite, unde trosnetul buştenilor se amesteca atât cu pocnetul castanelor cât şi a boabelor de porumb şi în care, de pe mesele lungi, se înălţau mirosuri îmbietoare. Petrecerea se pornea. Pe străzi şi străduţe era o mare vânzoleală de oameni veseli. Ştrengarii făceau să explodeze petarde. Tinerii cu chipie de jandarmi făcute din hârtie se ţineau de braţ şi alergau după fete înghesuindu-le pe la porţi, ademenindu-le şi luându-le în braţe... Din fundul lungilor coridoare se repezeau pe neaşteptate personaje burleşti, mâzgălite pe faţă, deghizate. Cele două canaturi ale unei pivniţe se deschideau: se vedea un butoi apărând încet din măruntaiele pământului. Se rostogolea pe trotuarul acoperit cu zăpadă, trapa se închidea. Totul părea să strige: Chef! Beţie! Şi era atâta lumină, încât nu se mai vedea limpede.

Catherine Arnaud alergase la castel ca să se îmbrace cu rochia de mare doamnă de altădată. Augusta, bătrâna servitoare, izbutise să găsească pantoful de bal rătăcit.

Toaleta luă mult timp, dar ce metamorfoză! Într-adevăr, era ca şi când o baghetă de zână, atingând una câte una modestele haine ale micii croitorese, le-ar fi transformat în nişte podoabe strălucitoare. Şi acest grav castelan, care-o învăluia pe Catherine într-o privire gingaşă, nu se ivea şi el dintr-o poveste cu zâne?

Cenuşăreasa avu o fugară crispare. O poveste cu zâne? Nu! O fantezie... Un capriciu al morocănosului baron. Nimic mai mult. Şi mâine... mâine...

„Mâine? Ei bine, mâine, Cenușăreasa, aşezată la fereastră, între canarii ei, îşi va lua degetarul, acul şi foarfecele şi va începe din nou să coase uniforme pentru soldaţii de lemn, asta va fi! Dar, cel puţin o seară întreagă ea va fi fost cea mai frumoasă şi va fi avut la bal un adevărat gentilom drept cavaler.”

Când, îmbujorată de timiditate şi plăcere, Catherine

Arnaud îşi făcu, la braţul baronului de la Faille, intrarea la „Sfântul Nicolae-cel-Mare”, în vasta sală plină de comeseni, se făcu deodată o tăcere adâncă. Catherine simţea toate privirile aţintite asupra ei. Triumful aproape că o înspăimântase. Căuta câteva chipuri prieteneşti printre cei ce beau. Îi zări pe Hagen şi pe Virecourt aşezaţi la masă unul lângă altul şi le adresă un zâmbet care fu de ajuns pentru a împrăştia uluiala care-i cuprinsese şi pe unul şi pe altul; larma porni iarăşi, cu un elan sporit.

Pe masa rezervată pentru baron, doamna Kopf aranjase într-un vas iarbă-neagră înfloritǎ, ghiocei şi câţiva trandafiri târzii. Aşternuse o faţă de masă în carouri mari, rânduise farfurii de porţelan fin, cupe de cristal. Moş Kopf aduse solemn într-o căldare cu gheaţă o sticlă de vin de Rhin şi umplu cupele pe jumătate. Baronul o ridică pe a sa la înălţimea ochilor, privind-o vesel pe biata Catherine care, foarte emoţionată, îl imită.

Balul avea să înceapă către orele două şi jumătate dimineaţa. Înainte ca orchestra să atace primul vals, cei ce benchetuiau îi cerură lui moş Kopf să cânte. Alsacianul avea o voce de bariton destul de plăcută. Era ştiut acest lucru şi în fiecare an era obligat să cânte. Se apără fără convingere, apoi, cu îngăduinţa baronului, se execută. Succesul său erau cântecele patriotice de dinainte de război. Cântă: *Le Lègionnaire:*

Depuis longtemps, la raison du plus fort
Tenait courbés deux bons vieux de l’Alsace,
Mais dans leurs coeurs opprimés par le sort,
L’Amour de la France était toujours vivace...[18]

18 De mult timp, dreptul celui mai tare /Asuprea doi buni, bătrâni alsacieni, /Dar în inimile lor persecutate de soartă, /Dragostea pentru Franţa era mereu vie... (fr.).

Apoi, spre marea bucurie a asistenţei, dădu drumul, cu toată puterea, unui alt succes al său; refrenul binecunoscut fu reluat în cor:

Sentinelles, ne tirez pas!
C'est un oiseau qui vient de Fran... an...ce!
19

După aceasta câţiva gălăgioşi urlară cântece de chef, cântece în care era vorba de caltaboşi, varză călită, bere spumoasă şi vin care înţeapă. Sticlele de rachiu de corcoduşe treceau din mână în mână.

Apoi, în mijlocul urărilor, Catherine fu rugată să cânte şi ea. Mai întâi, ruşinoasă, refuză. Dar baronul îi şopti câteva cuvinte la ureche. Atunci se ridică şi, cu un glas melodios şi proaspăt, cântă:

En passant par la Lorraine
Avec mes sobots,
En passant par la Lorraine
Avec mes sabots,
Rencontrai un capitaine
Avec mes sabots,
Don Daine,
Ho... Ho... Ho!
Avec mes sabots! [20]

Un tunet de aplauze salută sfârşitul cântecului. În acest răstimp, se deschisese balul. Baronul se ridică şi vârtejul primului vals o purtă pe micuţa croitoreasă în braţele castelanului...

Abia un ceas mai târziu doi puştani de cincisprezece ani, Jules Poudriollet şi un tovarăş de-ai lui, care în această noapte făcuseră primele lor vitejii — băuseră şi fumaseră din belşug — şi care, sub pretextul de a-şi dezmorţi

19 Sentinele, nu trageţi /E o pasăre care vine din Franţa (fr.).
20 Trecând prin Lorena /Cu saboţii mei... Întâlnii un căpitan... (fr.).

picioarele ieşiseră la aer, în realitate fiindcă li se învârtea capul şi îşi simţeau stomacul prea încărcat, năvăliră la „Sfântul Nicolae-cel-Mare”. Beţia le trecuse cu totul. Aveau un chip descompus, o expresie îngrozitoare.

Tocmai se sfârşise un dans, dar perechile nu se despărţiseră: aşteptau reluarea.

În tăcerea relativă a sălii de dans, unul din puşti rosti cu voce stinsă:

— L-au ucis pe Moş Crăciun!

V
NEAMŢUL

Aproape de intrarea subteranei, la baza colinei împădurite dominată de castel, fu descoperit Moş Crăciun. Era întins pe spate. Mantaua-i purpurie se desluşea clar pe zăpadă. Nu se vedea nicio urmă de sânge.

— Mi-am închipuit eu, bodogăni Virecourt, a murit de congestie. Era fatal. Ridica prea uşor cotul.

Îi apostrofă pe cei doi ştrengari:

— De unde aţi scos-o c-a fost ucis? Sunteţi beţi, ce mai!

— Uită-te la gâtul lui, spuse Poudriollet.

Hagen se lăsă pe vine.

— E adevărat totuşi! Sărmanul bătrân, a fost sugrumat!

Pe gât se vedeau urme de degete. Vânătăile erau adânci. Presiunea trebuie să fi fost extrem de violentă. Se adunase o mulţime de oameni. Lumina lanternelor colora în galben zăpada din jurul corpului.

— Trebuie dat fuga după Ricomet, ordonă domnul Noirgoutte. Cornusse e mort, se vede. Totuşi...

— Kopf a şi plecat, domnule primar.

— Bine. Cel mai potrivit lucru este să aşteptăm. De vreme ce-i vorba de-o crimă, nu-i aşa...

„De vreme ce-i vorba de-o crima." Imaginea aparatului justiţiei pus în mişcare cu tot ce decurge de aici: interogatoriu, percheziţii etc. îl cufunda pe fiecare într-un fel de paralizie.

Exact în acea clipă un om care venea alergând şi a cărei siluetă nu se putea deduşi, strigă;

— Urmele! Fiţi atenţi la urma paşilor!

Cercul se largi. Dar era prea târziu. Douăzeci de persoane bătătoriseră zăpada. Îl recunoscuseră pe marchizul de Santa Claus. Acesta făcu un gest de deznădejde.

— Ce păcat! Trebuie să fi fost câteva urme de paşi tot atât de citeţe ca nişte majuscule. Acum puteţi să le căutaţi mult şi bine. Ce prostie!

Ridică din umeri.

— Iertaţi-mă, domnule, spuse domnul Noirgoutte sec, cu autoritatea pe care i-o conferea tripla calitate de primar, de mare proprietar funciar şi de proprietar al fabricii de jucării. Sunteţi magistrat? Poliţist?

— Nu, sigur că nu! răspunse celălalt, înmărmurit.

— Atunci în ce calitate vă amestecaţi?

— Oh! foarte bine, domnule primar. Dacă o luaţi aşa...

Întoarse spatele şi-şi reluă drumul către Mortefont.

Turner îl întrebă pe Virecourt:

— La drept vorbind, cine-i individul ăsta?

— Ştii tot atât cât şi mine! E un oarecare domn de Santa Claus...

La Mortefont, marchizul se duse mai întâi la Kappel, dar paracliserul nu era acasă. Sfârşi prin a-l găsi în faţa grilajului prezbiteriului în tovărăşia lui Kopf şi a doctorului Ricomet, chemat de urgenţă la căpătâiul abatelui Fuchs. Inima, care rezistase toată seara, cedase şi nu mai bătea decât abia auzit. Starea preotului era atât de

îngrijorătoare, încât se ceruse de la Nancy, telefonic, o ambulanţă. Cu toate acestea doctorul se silea să-l liniştească pe Kappel, care-şi ieşise din minţi. Informat de macabra descoperire, Ricomet se îndepărtă în grabă cu Kopf.

Timpul devenea din ce în ce mai ameninţător. Crivăţului tăios îi urmase un vânt aspru şi puternic care şuiera turbat printre copaci. Catherine Arnaud îşi duse o mână la ceafă, unde i se lipise ceva îngheţat. Îi scăpă o exclamaţie: începuse din nou să ningă.

Primarul era nervos:

— Dar ce fac oare Kopf şi cu Ricomet?

În aceeaşi clipă văzură, dansând în întuneric, lumina unui felinar.

Erau ei.

Doctorul examina cadavrul.

— Este, fără doar şi poate, o crimă, spuse. Exact ceea ce se cheamă o crimă. Trebuie să chemăm jandarmeria. Oricum, nu putem lăsa corpul aici. Câţiva oameni care să ajute, vă rog...

O femeie îşi înălţă neliniştită fruntea:

— Oh! spuse ea, ascultaţi!

O serie de trosnituri răsunau în pădurice. Vuietul se transformase în vijelie şi frângea ramurile. Furtuna creştea cu o repeziciune extraordinară.

— Să ne grăbim... Să ne grăbim...

Hagen şi Virecourt apucară mortul de genunchi şi de subţiori. Ţinându-şi fustele cu o mână, cu cealaltă pălăria, femeile se grăbeau, împiedicându-se, în faţa grupului de bărbaţi.

Se auzea un tânguit continuu a cărui intensitate creştea din secundă în secundă. Uraganul venea dinspre Vosgi. Huruia şi galopa pe câmpia lorenă cu o viteză de expres. Asedia micul grup din flanc; sub puterea lui se săpau brazde adânci în zăpada care zbura ca un fum în

întâmpinarea celei ce cădea din cer în vârtejuri furioase. Aveai impresia că eşti cufundat cu totul în apă.

— Asta o să facă prăpăd în păduri, observă domnul Noirgoutte.

— Ce spuneţi? întrebă doctorul.

— Spun că o să facă prăpăd în păduri, strigă primarul.

Trebuia să vorbeşti cât puteai de tare ca să fii auzit.

Din desiş, unde furtuna răsucea şi frângea arborii, îi sfărâma pe unii de alţii sau le smulgea ramurile, se auzeau bubuituri ca de tun. Cerul era complet negru, fără nicio stea. Se stinse o lanternă, apoi alta. Speriată, Catherine Arnaud se agăţă de braţul baronului.

— Să mă ia dracu, dacă nu-i sfârşitul lumii! înjură Virecourt care gâfâia, înaintând greu cu povara sa.

— Unde să-l punem? întrebă doctorul.

— Ce? întrebă primarul.

— Unde să-l punem? spuse mai tare doctorul.

— Pe cine?

— Mortul! urlă doctorul.

— La primărie, zise domnul Noirgoutte pe acelaşi ton.

Adăugă câteva cuvinte care-i fură luate de vânt şi făcu un gest larg.

La primărie, unde se înghesui toată lumea, o mare stupoare puse stăpânire pe cei prezenţi când doctorul îi scoase lui Moş Crăciun boneta, peruca şi barba falsă. Sub deghizamentul şi mantaua pe care Cornusse o purtase toată după-amiaza şi toată seara, nu descoperiră cadavrul la care se aşteptau. Cel asasinat nu era fotograful.

— Cine-i individul ăsta?

Bărbatul era un necunoscut. Nu fusese văzut niciodată la Mortefont. Avea o faţă rotundă. Lipsa bărbii şi a mustăţii şi părul tuns cu maşina o făcea să pară şi mai rotundă.

— Are o mutră de neamţ, spuse Kopf.

— Este desigur un turist, cineva bine, observă Hagen. E suficient să-i vezi costumul..

Hainele îi erau într-adevăr de o excelentă calitate.

Un tricou de lână pură, pantaloni golf de stofă englezească, ghete înalte de piele moale.

În portofel i se găsiră două bancnote de câte o sută de franci, câteva hârtiuţe acoperite cu cifre, dar niciun act de identitate. În afară de acestea, un briceag, un ceas, o batistă şi ceva mărunţiş.

Pe inelarul mâinii stângi, bărbatul purta o verighetă de aur.

Fu foarte greu să se obţină legătura cu Nancyul. Furtuna bruia transmisiunea. În sfârşit, după o lungă aşteptare şi întreruperi exasperante, primarul avu la capătul firului un personaj despre care de fapt îi fu imposibil să afle dacă era un judecător de instrucţie, un comisar de poliţie, un inspector de brigadă mobilă sau un căpitan de jandarmi. Glasul şi răspunsurile erau acelea ale unui om buimăcit de somn.

— O crimă, spuneţi?

— Da, o crimă. Un bărbat strangulat.

— Şi cine e acest bărbat? Are o situaţie importantă în ţinutul vostru?

— Nu-i de pe aici. Nu-l cunoaştem... Nu s-a găsit niciun act de identitate asupra lui.

— Ah! Ce plictiseală! Spuneţi, domnule primar, sunteţi sigur ca e vorba de-o crimă?

— Nu-i nicio îndoială.

— E foarte plicticos. Aveţi un doctor priceput?

— Sigur! De altfel, vă spun, crima...

— Crima... Crima. Nu aveţi idee de numărul de sinucideri pe care, la prima vedere, eşti tentat să le iei drept crime. N-o fi o sinucidere?

— Dacă vă spun că nu !

— Bine, atunci! O să vă trimitem câţiva oameni. Se pare că pe la dumneavoastră e un timp afurisit.

— Oh! o mică burniţă, atâta tot. Şi ceaţă, aruncă excedat

primarul.

— Ah! mă miră. Credeam ca, dimpotrivă... În sfârşit... Dac-o să fie, nevoie, putem să vă telefonăm? Foarte bine, domnule primar. Bună seara, domnule primar!

— Cretinul! spuse domnul Noirgoutte închizând telefonuL

Zece minute mai târziu, țârâia soneria.

— Alo! strigă Noirgoutte.

— Nancy, domnule primar. În legătură cu problema dumneavoastră. Adineauri am uitat să vă spun... Pe cât este posibil, pentru înlesnirea cercetărilor, să nu se atingă nimeni de cadavru. Totul trebuie lăsat aşa cum a fost. Dacă există urme de paşi, cel mai bine ar fi să le acoperiţi cu saci, cu cârpe...

O secundă, primarului îi trecu prin minte ciclonul care răscolea câmpia, ara zăpada, o smulgea în grămezi de la pământ, răsucea trunchiurile, frângea crengile, lua totul pe sus. Izbucni în râs.

— Ce spuneţi? Nu vă aud bine, rosti glasul îndepărtat.

— Spun că sunt de acord, răspunse primarul amuzat şi furios în acelaşi timp. O să acoperim urmele cu cârpe pe care o să le fixăm cu câteva pietre, lăsați pe mine.

Agăţă receptorul şi, pentru a doua oară, bombăni:

— Cretinul!

În calitatea sa de magistrat, şi în aşteptarea sosirii acelor domni de la Nancy, luase conducerea anchetei şi hotărâse să strângă primele depoziţii. Trimise să-l scoale pe institutorul Villard ca să-l folosească drept grefier. În acelaşi timp trimise să-l caute pe Cornusse. În primul rând era vorba să afle cum de-a putut trece mantaua lui Moş Crăciun de pe umerii fotografului pe aceia ai turistului cu pantaloni golf.

În casa lui suspendată, Cornusse dormea adânc. Trebui să i se bată în uşă şi să i se urle mult timp numele sub fereastră, în mijlocul furtunii, până să poată fi trezit.

Primele lui cuvinte fură:

— Ah! Am băut prea mult! Pe cinstea lui Cornusse, am abuzat!

Îşi trecea degetele prin părul încâlcit şi râdea uşurel, în timp ce somnul îl făcea să lăcrimeze din ochii săi de caracatiță. Trebui să i se repete de câteva ori întâmplarea din timpul nopţii, până să înţeleagă.

— Un mort? glumiţi? Un mort în mantaua mea? Farsori ticăloşi!

În faţa primarului declară:

— Mi-am făcut vizitele, aşa ca în fiecare an, domnule Noirgoutte. În sacristie l-am găsit pe domnul părinte ocupat cu pregătirea raclei. În sala de sus, puştii îşi chirăiau imnurile lor. Am spus: „Nu cumva am întârziat?” Am pălăvrăgit despre una şi despre alta, domnul părinte şi cu mine. Şi mai departe ce să vă mai spun, domnule primar? Am intrat sus, factorul mi-a înmânat scrisorile, mi-am jucat rolul cu Virecourt ca moş Fouettard. Sunt aici amândoi şi pot depune mărturie..

Cei doi bărbaţi încuviinţară. Institutorul scria. Maiestos, sub un bust al Mariannei, primarul asculta fără să-l întrerupă.

— Apoi mi-am scos mantaua, gluga, barba şi peruca în sacristie, cu gândul ca nu cumva copiii să descopere micul şiretlic. Am vârât pachetul în dulap şi după slujba de la miezul nopţii m-am dus să mă culc, fiindcă drept să vă spun, îmi făcusem plinul.

— Ah! într-adevăr! exclamă cineva.

— Tăcere! porunci domnul Noirgoutte.

— Fapt este, domnule primar, că...

— Ce s-a întâmplat, Turner?

— Ei bine... adică... Nu! Nimic, domnule primar. Giuvaergiul şovăia, trăgea cu coada ochiului către sala de alături, unde necunoscutul se odihnea sub manta. Murmură parcă fără voia lui:

— E prea din cale-afară!

Primarul îi surprinse mişcarea buzelor.

— Stai, Turner! Parcă ai şti mai mult decât vrei să spui. Dacă ţi
s-a părut ciudat ceva din cele povestite de Gaspard Cornusse, binevoieşte şi spune-o deschis. Afacerea asta pe care încercăm s-o limpezim e destul de încurcată şi aşa. Nu-i cazul să ai rezerve.

— Aş fi vrut doar să-i pun o întrebare lui Cornusse, domnule primar.

— Hai, vorbeşte atunci!

Giuvaergiul şi fotograful se înfruntară.

— Când ai ajuns în sacristie, Cornusse, şi l-ai găsit pe domnul părinte pregătind racla, pretinzi că nu s-a petrecut nimic?

— Nimic!

— N-ai spus nimic deosebit? Eşti într-adevăr sigur?

— Am întrebat: N-am întârziat ?

— Nu vorbesc despre asta, ci despre pietre.

— Pietre?

— Despre diamante! N-ai spus că-ţi făceau o impresie bizară, ca şi când ar fi fost măi puţin strălucitoare?

— Eu? Eu am spus asta? Niciodată! Ce tot baţi câmpii?

— Aha? Eu bat câmpii? Atunci înseamnă că domnul părinte n-a venit să bată la uşa mea, eu nu m-am dus în sacristie, n-am examinat diamantele şi n-am spus: „Pietrele astea sunt false”. Toate astea poate că le-am visat.

Gaspard Cornusse îl privea pe Turner cu nişte ochi în care se citea o uluială fără margini.

— Aiurează! Nu-i nimic adevărat din toate astea. Totul este inventat. Turner a înnebunit.

— Ia te uită! Acum mai sunt şi nebun! Ei bine, până acum te-am socotit un bătrân imbecil, dar acum mă întreb dacă nu eşti o adevărată canalie. Vă jur că am spus adevărul, domnule primar. Diamantele de la racla sfântului

Nicolae au fost furate! Nu aveţi decât să vă duceţi să le priviţi de aproape; sunt nişte bucăţi de sticlă şlefuită, dopuri de carafe. Cincizeci de franci amândouă, atât valorează, şi încă bine plătite! I-am spus-o şi domnului părinte. I-am spus-o în sacristie, în faţa lui Cornusse!

— Jur că nu! urlă fotograful, bâlbâindu-se de furie. Nimic din toate astea nu s-a petrecut. În orice caz, nu în faţa mea, domnule primar. Dacă cineva a furat pietrele, el este acela. Eşti un bandit, giuvaergiule!

— Bine, spuse Turner. Nu ne rămâne decât să-l întrebăm pe domnul părinte.

— Domnul părinte este foarte bolnav, răspunse doctorul Ricomet. A avut un şoc şi mi-ar fi teamă...

— Vezi bine, replică triumfător Turner, furtul diamantelor este cauza. Aceasta fiind situaţia, să-l chemăm pe Kappel. Nu era de faţă, dar ştiu că domnul părinte l-a informat şi pe el.

Kappel, chemat în grabă, se prezentă imediat, domnişoara Sophie Turner oferindu-se să-l vegheze pe părintele Fuchs. Declaraţiile paracliserului fură în întregime conforme cu cele ale lui Turner. Kappel preciză că domnul părinte le ceruse să păstreze pentru moment secretul furtului, în scopul ca serbarea Crăciunului să nu fie tulburată de această jalnică veste. Nu făcu nicio aluzie la marchizul de Santa Claus şi nici la motivul real al prezenţe acestuia la Mortefont: marchizul, prevăzând acest interogatoriu, imediat după descoperirea asasinatului îi explicase că faptul de a-l „deconspira”, departe de a ajuta la clarificarea enigmei, ar face ca propriile sale cercetări să devină mult mai anevoioase. Dimpotrivă, Kappel vorbi de agresiunea din ziua de 6 decembrie şi de scrisoarea anonimă primită anterior. Urmă un răstimp de tăcere. Toate privirile erau aţintite asupra lui Cornusse. Fotograful sufla ca un bou. Brusc, începu să lovească cu pumnii în biroul dincolo de care

stătea primarul. Spumega.

— E o înscenare! S-au înţeles amândoi. Vă jur pe ochii mei că n-am spus şi n-am văzut nimic din cele povestite de ei. În sfârşit, domnule primar, mă cunoaşteţi. În Mortefont, m-am născut şi nu m-am mişcat de-aici decât atunci când mi-am făcut armata. Poate că unii m-au socotit, cum spunea Turner, un imbecil, dar sunt un om cinstit.

Urmă o scenă violentă. Cornusse îşi avea apărătorii lui, Kappel şi Turner pe ai lor. În mijlocul unei învălmăşeli nemaipomenite, oamenii se insultau. Depăşit, domnul Noirgoutte ridică braţele către cer, făcând zadarnice apeluri la linişte. Institutorul îşi lăsă hârtiile, părăsi pentru o clipă încăperea, apoi reveni şi, hotărât, se urcă la tribună, de unde, cu un gest politicos, dar ferm, îl îndepărtă pe domnul Noirgoutte, spunând în acelaşi timp, doar de formă:

— Îmi permiteţi, domnule primar?

Prea fericit, fiindcă nu se simţea la înălţime, acesta din urmă îi cedă locul. În aceeaşi secundă, după tot vacarmul se aşternuse o tăcere deplină. Cu un larg gest teatral dintre cele mai abile, institutorul agita în faţa asistenţei mantaua roşie.

— Prieteni! strigă el cu un glas răsunător, dincolo de această uşă se află un cadavru. O crimă mârşavă s-a comis la noi. Noi, aici, suntem oameni cinstiţi, şi în timp ce vă ciorovăiţi, un ucigaş profită ca să fugă sau să-şi asigure scăparea făcând să dispară indiciile ce-ar putea pune justiţia pe urmele lui.

Aceste cuvinte produseră un efect senzaţional.

— E o neînţelegere! continuă Villard. Asta se vede cât de colo! Neînţelegere ce va fi repede clarificată. De îndată ce domnul părinte va putea fi interogat, o să ne spună ce s-a întâmplat într-adevăr în sacristie.

— Dacă abatele Fuchs va avea o noapte bună, spuse doctorul, îl vom putea interoga mâine dimineaţă.

— Mulţumesc, doctore. Aţi auzit, prieteni: pe mâine dimineaţă. În câteva ore... Puţină răbdare! Până acum, de-a lungul anilor şi pe drept cuvânt, i-am socotit pe concetăţenii noştri Kappel, Turner şi Cornusse drept nişte oameni cinstiţi, incapabili de o faptă urâtă. Este oare cu putinţă ca unul dintre ei, lepădându-se deodată de trecutul lor cinstit, să fi furat diamantele? Eu spun: nu! Şi tot eu pun întrebarea: Nu este semnificativ oare să străinul strangulat, îmbrăcat în mantaua cea roşie a fost găsit lângă intrarea în subterană? Cum să explicăm asta? Eu întrevăd o explicaţie foarte simplă, care ar împăca toate părerile şi la care vă propun să reflectaţi. Necunoscutul purta mantaua, barba şi peruca fiindcă, deghizat aşa, nimic nu-i era mai uşor decât să treacă drept Cornusse. Sunt convins că nu Cornusse a furat diamantele. Cu toate acestea cred de asemenea că Turner şi Kappel spun adevărul.Concetăţenii noştri au fost victima unei maşinaţiuni. Vă propun o teorie susceptibilă de a-i pune de acord pe Kappel şi Turner cu Cornusse. Bărbatul care a intrat în sacristie deghizat în Moş Crăciun nu era Cornusse, ci necunoscutul. El este cel care a furat diamantele. Adaug că trebuie să fi avut un complice. Şi complicele său este cel care l-a ucis lângă subterana prin care cei doi oameni socoteau să iasă în câmp şi să fuga. Lipsa oricărui act de identitate asupra mortului ne demonstrează că hainele i-au fost cercetate cu grijă. Şi n-au putut fi cercetate decât de complice — după omor — care omor nu a avut alt mobil decât lăcomia. Ucigând, făcea să dispară necesitatea de a împărţi prada. Este eterna poveste a castanelor scoase din foc — pomenită şi de La Fontaine în fabula *Maimuţoiul şi motanul*.

Aplauze unanime salutară acest mic discurs. Se striga:

— Bravo, Villard!

De fapt, ipoteza era foarte plauzibilă. Kappel şi Turner se şi îndreptau fără duşmănie cu mâna întinsa către

Cornusse, când acesta spulberă fericitul efect al cuvintelor institutorului:

— Iertaţi, domnule Villard, vă mulţumesc pentru tot binele pe care l-aţi spus despre mine, dar eu tot nu înţeleg.

— Adică cum, dragul meu?

— Iată: după dumneavoastră hoţul îmbrăcat cu mantaua mea s-ar fi dat drept propria mea persoană în sacristie?

— Exact.

— Dar atunci, eu, unde puteam să fiu eu în acel moment?

— Ei bine, dar... nu ştiu... Dumneata...

— Nu mi-am scos niciun minut mantaua, domnule institutor, şi la Mortefont nu există decât o manta, aceea a mea, aceea pe care o aveţi în mână. Credeţi că după cincisprezece ani, de când o târăsc la fiecare Crăciun, nu-mi cunosc mantaua? Cum vă explicaţi dumneavoastră asta? Ar fi trebui ca omul s-o fi luat din dulapul din sacristie, după reuniunea patronajului. Dar în ce scop, fiindcă furtul, din cele spuse de Turner şi Kappel, se şi comisese? Ceea ce e sigur, domnule Villard, este că mi-am făcut — ca de fiecare dată, cu mantaua — tot turneul şi că am ajuns la timp pentru reuniune; am aşteptat în sacristie momentul când trebuia să-mi fac intrarea sus; am făcut-o şi am coborât să mă dezbrac. Repet că în tot timpul cât i-am ţinut tovărăşie domnului părinte, pe când pregătea racla, nu s-a discutat dacă diamantele strălucesc sau nu, n-a fost chiar deloc vorba despre diamante! Asta am avut de spus şi vă jur că aşa a fost!

Turner şi Kappel protestau, vacarmul era pe punctul de a se dezlănţui din nou, când institutorul îi potoli, cu un gest, pe fiecare.

— Să presupunem, spuse, că necunoscutul a purtat o manta, o barbă şi o perucă asemănătoare cu acelea ale lui Cornusse. A putut intra în sacristie în timp ce Cornusse îşi juca rolul în sala patronajului. Altfel spus, ar fi fost doi Moş

Crăciuni în acelaşi moment. Abatele Fuchs a putut crede că are de-a face cu Cornusse...

— Această teorie este destul de complicată şi nu lămureşte nimic, departe de asta! obiectă doctorul. Ea nu ne spune nici când, nici cum s-a făptuit furtul. Altceva: rolul lui Cornusse, în sala patronajului, a durat cel mult un sfert de oră. Gândiţi-vă la riscul la care se expunea falsul Moş Crăciun, în sala de jos. Mi se pare puţin probabil să fi îndrăznit... Dar o altă remarcă, mai importantă: admiţând că hoţul s-ar fi îmbrăcat cu această ipotetică a doua manta, pe care complicele lui, după asasinat, ar fi luat-o cu el, cum se face că regăsim apoi mantaua lui Cornusse pe umerii omului strangulat?

— E o afacere tare încâlcită, spuse primarul.

În acest moment sună telefonul.

Se chema din Dombasle. Erau inspectorii brigăzii mobile porniţi cu maşina din Nancy, Anunţau că grosimea extraordinara a stratului de zăpadă depusă pe drumuri le îngreuna călătoria. În plus, luaseră prin telefon informaţii puţin încurajatoare de la jandarmeriile din Lunéville, Gerbéviller, Avricourt, Blamont şi Cirey.

Furtuna răsturnase arbori pe toate drumurile. Şi din pricina întunericului era imposibil de trecut. Aveau, deci, să aştepte la Dombasle primul tren de dimineaţă şi aveau să coboare la Cirey de unde vor porni către Mortefont.

Când primarul comunică această informaţie, Kopf rânji şi arătă spre ferestrele dincolo de care vântul de nord-est continua să urle şi să învârtejească masele de zăpadă.

— Dacă vremea asta o să ţină aşa până dimineaţa, inspectorii n-or să poată veni nici măcar de la Cirey până la Mortefont. O să rămânem blocaţi aici, între patru ochi cu neamţul cu pulover alb şi pantaloni de stofă englezească.

— Ei bine, spuse energic institutorul, dacă poliţiştii nu sosesc o să ne descurcăm şi fără ei. O să dezlegăm noi

singuri misterul.

Această declaraţie electriză adunarea.

— E cineva Villard, ce spuneţi, domnule primar? şopti Virecourt.

Primarul se strâmbă, simţindu-se, categoric, atins în prestigiul său.

Pe nesimţite, atmosfera din sală se schimbase. În sinea lor, toţi erau convinşi de cinstea lui Kappel, Turner şi Cornusse. Toţi erau ispitiţi să creadă că Turner şi Kappel pe de o parte, iar Cornusse pe de alta, spuneau adevărul.

Ceea ce ducea la admiterea a două „adevăruri" complet opuse, de neîmpăcat. Pentru ca aceste două „adevăruri" să fie puse de acord ar fi trebuit ca timpul zilei precedente să aibă proprietatea de a se întinde ca un elastic, ar fi trebuit ca ziua de 24 decembrie să cuprindă 24 de ore şi jumătate, sau, mai exact, ca jumătatea de oră care despărţea ora zece treizeci de ora unsprezece să fi durat o oră. Ceea ce nu se putea concepe.

De asemenea, în mod confuz, fiecare bănuia o formidabilă şi uluitoare greşeală, o îndrăzneală machiavelică al cărei secret necunoscutul cu chip de neamţ îl luase cu el în moarte.

Hagen rezumă în câteva cuvinte impresia generală:

— S-ar putea spune că individul ăsta ne-a căzut din cer!

— Pentru un Moş Crăciun aşa şi trebuie, îl ironiza Kopf.

— Da, dar s-a lovit tare rău căzând.

— Eu propun să mergem la prezbiteriu, spuse Villard. Dacă doctorul socoteşte că domnul părinte poate fi interogat, o să ne lămurim cel puţin în ceea ce priveşte întâmplarea din sacristie. Dacă nu, n-o să avem încotro şi-o să trebuiască să aşteptăm.

La căpătâiul preotului ardea o lampă de petrol. Abatele Fuchs se sucea şi se răsucea febril în patul său. Domnişoara Turner duse un deget la buze, ca să ceară linişte. Doctorul se aplecă asupra bolnavului.

— Ei bine, domnule părinte, cum vă simţiţi?

— Puţin mai bine, am impresia, doctore, răspunse slab preotul.

Doctorul îl apucă de încheietura mâinii şi-i luă pulsul.

— E foarte bine, spuse el. Pulsul se normalizează. În zori, veţi fi pe picioare.

Se retrase, iar pe coridor şopti:

— Starea i se îmbunătăţeşte. Cu toate acestea cred că e prematur... În sfârşit... Dacă dumneavoastră judecaţi absolut necesar...

— Sigur că nu, strigă primarul. Ar fi inuman. O să aşteptăm până mâine.

Acestea fiind zise, se despărţiră şi porni fiecare spre casa lui, cu o ciudată tulburare în suflet.

Baronului de la Faille îi era, de asemenea, sufletul tulburat, dar pentru cu totul alt motiv. Asistase la descoperirea cadavrului şi la bruma de anchetă ce urmase fără a se amesteca în vreun fel. Nu fiindcă l-ar fi lăsat indiferent, ci, pur şi simplu, fiindcă îl preocupa cu totul altceva: se gândea mereu la Cenuşăreasă. Mai întâi, amuzat de metamorfoză, când Catherine i se prezentase în frumoasele ei veşminte, apoi impresionat de graţia ei firească, de delicateţea şi de gingăşia ei. Pe urmă, acel soi de feerie pe care el o organizase în glumă, sub impulsul unui elan de buna dispoziţie, acţionase şi asupra lui, împotriva voinţei sale. Prezenţa fetei alături de el, în timpul serii şi a unei părţi din noapte, felul în care îi luase braţul, înfricoşată în timpul furtunii de zăpadă, toate acestea făceau să răsară în sufletul baronului ceva ca o minunată surpriză. La început voise s-o uimească pe fată şi fusese el cel uimit. Antrenat de joc, voise să-i facă bucurie şi el primise poate mai mult chiar decât dăruise. Îşi cercetă acum acea viaţă care fusese a lui, sălbatică, ascunsă, retrasa, posacă. „Iubiri trecătoare” (şi cât de mult

era de atunci) dar niciodată;, dragoste”.

Fără îndoială că baronul nu se îndrăgostise de Catherine. Nu era un băieţandru. Nu avea să se ducă să cumpere ilustrate romanţioase de la Gaspard Cornusse pentru a-şi mărturisi focul! Dar, după ce o condusese până în pragul casei şi se despărţiseră, amintirea fetei trezi în el gânduri pline de duioşie pe care le crezuse adormite pentru totdeauna. Se mira — puţin copilăreşte — aşa cum cineva s-ar fi înspăimântat, într-un conac întunecat şi trist, invadat deodată de o hoardă de tineri, să audă bolţile şi coridoarele, de atâta timp tăcute, răspunzând prin vesele ecouri râsetelor şi glasurilor tinere.

Indiferent la vijelie şi zăpada în care se afunda până aproape de genunchi, baronul se întoarse gânditor la castel.

În camera sa de la „Sfântul Nicolae-cel-Mare”, marchizul, după ce dăduse la Paris un telefon care necesitase o îndelungată aşteptare, adormise demult.

După puţin, la Mortefont nu se mai văzu lumină decât în două locuri: în odaia abatelui Fuchs, la căpătâiul căruia se aflau Kappel şi domnişoara Turner, şi în biserica în care cele patru gărzi ale sfântului Nicolae, de care ceilalţi uitaseră cu totul, continuau, ignorând evenimentul, să vegheze conştiincios asupra „dopurilor de sticlă”.

*

Către ora opt dimineaţa, izbucni soneria telefonului de la primărie. Aceasta însă era pustie. Soneria sună un moment, apoi încetă, pentru a reîncepe la domiciliul personal al domnului Noirgoutte. Primarul, smuls dintr-un somn adânc, ameţit, cu capul greu şi trupul ostenit, întrebă cu asprime:

— Ce s-a întâmplat?

— Aici este unul din inspectorii din brigada mobilă

plecată astă-noapte din Nancy, domnule primar. Vă vorbesc din Blainville-la-Grande.

— Din Blainville? Credeam că v-aţi hotărât să veniţi cu trenul până la Cirey. Pentru ce dracu aţi coborât la Blainville?

— Siliţi, domnule primar. A deraiat trenul.

— M-aş fi mirat să fie altfel. La Blainville au loc douăzeci de deraieri pe an. Nu sunt morţi, sper?

— Nu, doar câţiva călători contuzionaţi. Nimic grav. Dar pe o distanţă destul de mare şinele sunt smulse. Refacerea o că ceară timp. O să încercăm să ne continuăm drumul, către Mortefont pe şosea. N-o să fie însă prea uşor. Furtuna a făcut nişte stricăciuni îngrozitoare. Zăpada e atât de înalta încât nu se mai văd bornele, nu se mai desluşesc nici drumurile!

— Şi asta continuă! spuse primarul. Totuşi, uraganul pare să se fi mai potolit.

— În sfârşit, o să încercăm cu orice chip. Sper că oamenii dumneavoastră au ţinut seama, în măsura posibilului, de recomandările care vi s-au făcut din Nancy în legătură cu poziţia corpului şi cu păstrarea amprentelor, nu?

Această întrebare îl înveseli pe primar.

— Fiţi pe pace, le răspunse. Am pus să se construiască un fel de cabană mică deasupra amprentelor.

— Grozav! În asemenea condiţii o să lămurim totul în doi timpi şi trei mişcări. Pe curând, domnule primar!

Primarul închise şi rânji.

— Cretinii! Au izbutit să facă douăzeci şi trei de kilometri de astă-noapte! Maşină... tren... Apoi au să încerce, probabil, şi cu o sanie. Şi-o să-i vedem sosind, în cele din urmă, peste câteva zile pe schiuri.

Se culcă din nou şi adormi pe loc.

Către aceeaşi oră, un automobil se opri în vale.

Vezousei. Maşina, se vedea, parcursese un drum lung; caroseria îi era acoperită de un noroi cenuşiu.

Şoferul făcu un gest de descurajare.

— Iată-ne imobilizaţi de data asta. Nu mai avem absolut nicio posibilitate de-a înainta, domnule!

— Şterge cuvântul absolut din vocabularul dumitale, Charles. Nimic nu-i absolut! Totul este relativ! Mortefont nu-i la mai mult de cinsprezece kilometri. Un ultim efort şi ajungem.

— Dar, domnule, este... Cer iertare domnului, dar e o nebunie. Nici nu ştim pe unde mergem. Pe şosea? Pe câmp? O să cădem în vreo groapă, asta e sigur!

— N-are nicio importanţă, Charles! Trebuie să trecem.

— Dar s-ar putea să ne trezim în râu. Nici el, râul, nu se mai vede.

Bărbatul care stătea pe bancheta din spate deschise portiera şi coborî. Se înfunda în zăpadă până la mijloc.

— Domnul îşi poate da singur seama.

— Charles, mi-am pus în gând să ajung şi voi ajunge. O să trec eu la volan.

— Dar, domnule...

— Gata cu vorbăria. N-am timp de asta.

Bărbatul îl dădu la o parte pe şofer şi, fără să mai aştepte, se aşeză la volan.

— Instalează-te pe perne, Charles; de altfel o şi meriţi!

— Este o sinucidere, domnule!

— Urcă, sau închide bine portiera şi şterge-o, răspunse celălalt pornind maşina.

Un puternic jet de zăpadă murdară. Cauciucurile legate cu lanţuri patinară, dar izbutiră să muşte din materia aceasta instabilă. Şoferul abia mai avu timp să sară pe treaptă.

Bărbatul care ţinea volanul îşi puse o ţigară de foi între dinţi.

— Un foc, Charles!

Îşi aprinse ţigara şi constată:

— Bune mai sunt şi brichetele astea pentru vânt.

Maşina se legăna înspăimântător. Înainta exact împotriva rafalei care arunca zăpada în parbriz aproape tot atât de conştiincios ca şi un zidar care-ar fi aplicat, cu o mistrie bine încărcată, tencuiala pe un perete. Bărbatul aruncă un scuipat care nu atinse pământul decât la o sută de metri în urma maşinii.

Mergeau pe marginea unei păduri de plopi. Vântul retezase vârfurile unui sfert din copaci.

— Dacă, într-adevăr, te-ai săturat de excursia asta, Charles, glumi bărbatul de la volan, caţără-te într-unul din plopi şi fumează câteva pipe aşteptând întoarcerea maşinii.

— Îl rog pe domnul să mă ierte, spuse celălalt. Regret cele ce-am spus. Sunt gata să-mi reiau locul la volan.

— Nu-i nimic, Charles. Nu uit că ai condus mai mult de trei sute de kilometri. Odihneşte-te, sau mai bine nu. Coboară imediat, fugi înainte şi încearcă să dai la o parte brăduţul acela care-a fost doborât acolo, şi care-o să ne împiedice trecerea... Apoi să cureţi parbrizul. Zăpada se transformă în gheaţă.

Înaintau foarte încet. Cauciucurile şuierau. Uneori maşina se ridica, se apleca, două roţi se învârteau în gol.

— De data asta, s-a isprăvit! Ne răsturnăm!

Ca prin minune, maşina de redresa.

— Un tanc ne-ar trebui, nu o maşină! Mă întreb...

— Opriţi, urlă şoferul.

Brusc, vântul decapitase chiar în clipa aceea un plop. Vârful i se zdrobi numai la zece metri în faţa maşinii.

În sfârşit, pe cerul livid se văzu înălţându-se o lungă umbră cenuşie.

— Biserica din Mortefont, rosti bărbatul. E ora nouă şi zece, n-o să avem decât un sfert de oră întârziere. Ruinele astea, la stânga, marchează, desigur, locul unde a fost mănăstirea Gondrange.

— Ei bine! chiui de bucurie şoferul, am trecut totuşi!

Sub bolţile mănăstirii Gondrange marchizul de Santa Claus aştepta. Se desprinse repede de lângă zid şi veni în întâmpinarea călătorului.

— Bună ziua, marchize! spuse acesta.

— Bună ziua, marchize! răspunse marchizul de Santa Claus.

Cei doi bărbaţi semănau ca două picături de apă. Doar hainele le erau deosebite.

Marchizul numărul 2 purta un costum de călătorie.

— Afacerea se complica, spuse marchizul numărul 1. Am făcut cât am putut mai bine, dar...

— Nu vă fac niciun reproş, spuse celălalt, blajin.

Marchizul numărul 1 întinse un carnet.

— Am notat aici tot ceea ce trebuie să ştiţi; povestirea evenimentelor, descrierea locurilor, portretele oamenilor etc...

— Foarte bine, răspunse marchizul numărul 2. Şi începu să-şi scoată haina, vesta, gulerul, cămaşa, îşi descheie pantalonii. La rândul său, marchizul numărul 1 procedă la fel. După puţin, în vântul îngheţat, care sufla printre ruine, cei doi bărbaţi rămaseră complet goi şi îşi schimbară hainele între ei.

— Foarte frumos ţinut, observă marchizul numărul 2, tremurând. Al dracului de pitoresc! Mi-aş permite să vă atrag atenţia, marchize, că flaneaua dumneavoastră e puţin cam subţire. O s-o pun mai bine pe-a mea, dacă nu vă este cu supărare. Indispensabilii mei nu sunt puţin cam strâmți? Bag de seamă că dumneavoastră aveţi coapsele mai puternice. Ghetele mele sunt cam umede. O să mă iertaţi. După un asemenea drum...

Câteva minute mai târziu, erau din nou îmbrăcaţi amândoi. Marchizul de Santa Claus luase înfăţişarea călătorului, care, la rândul său, arăta acum ca un marchiz

de Saint Claus asemănător întru totul cu acela care, de aproximativ zece zile, cutreiera străduţele din Mortefont. Cei doi bărbaţi îşi strânseră mâna.

— Acestea fiind zise, marchize, la revedere!

— La revedere, marchize!

Cel care purta acum costumul de călătorie se îndreptă către automobilul oprit la o oarecare distanţă.

— Charles, plecăm. Ne întoarcem la Paris.

— Bine, domnule, răspunse şoferul, fără a se arăta surprins.

Maşina demară şi se îndepărtă, hurducată, în furtună. Perdelele de zăpadă se închiseră asupra ei. Marchizul de Santa Claus numărul 2 se îndrepta către Mortefont lovindu-şi mâinile una de alta ca să se încălzească.

„Asta-i, desigur, strada principală, îşi spuse el curând. A doua zi de revelion: lumea doarme încă! De minune! Dacă am studiat bine planul, străduţa asta trebuie să mă conducă la «Sfântul Nicolae-cel-Mare». Ah! Ah! biserica. Şi acolo doarme lumea. Nici că se putea mai bine. Iată şi odaia mea. Hop!... Festa a fost jucată!”

Marchizul se dezbrăcă repede şi se strecură în pat. Constată:

— Cearşafurile sunt călduţe încă!

Se întinse cu voluptate, aprinse o ţigară şi începu să citească atent notele din carnetul pe care îl avea de la marchizul numărul 1.

Trecu câtva timp. Deasupra plafonului se auzi zgomot de paşi. Menajul Kopf se scula. După ce bătu la uşă, camerista îşi arătă mutrişoara încă somnoroasă. Aducea pe tavă o ceaşca aburindă.

— Domnul marchiz trebuie să-şi fi închipuit că în dimineaţa asta micul dejun o să cam întârzie. Adevărul e că s-a dansat până târziu.

— Înţeleg foarte bine, răspunse marchizul. Nu are nicio importanţă.

Aruncă o privire conţinutului ceştii: ciocolată cu lapte. Avea oroare de ciocolată cu lapte.

— Ascultă, spuse, în dimineaţa asta aş lua mai degrabă o cafea. O cafea neagră, foarte tare.

Micuţa râse drăgălaş.

— Domnului marchiz îi place variaţia.

Drept orice răspuns, marchizul, preocupat, îi aruncă o privire severă şi se cufundă din nou în lectura notelor din carnet. O clipă mai târziu, ridicându-şi capul, o văzu pe fată îndepărtându-se cu o mutră necăjită.

„Bun! îşi spuse el. Am şi făcut vreo gafă? E drăguţă puştoaica. Sper că animalul nu-i făcea ochi dulci. Aş fi obligat să-i preiau locul, şi, aşa cum mă cunosc, Dumnezeu ştie unde-ar putea să ducă asta!”

Trei sferturi de oră mai târziu, după o toaletă în cursul căreia consacră feţei sale ciudate îngrijiri, cu ochiul mai ager ca oricând în dosul ochelarilor, marchizul de Santa Claus ieşea din cameră. Sala hanului „La Sfântul Nicolae-cel-Mare” era încă ticsită de lungile mese de la revelion, pline de sticle goale şi farfurii cu urme de sos sleit. În şemineu se vedea o uriaşă grămadă de cenuşă. Pe o masă izolată, marchizul observă sticlărie fină, o căldare pentru gheaţă şi, într-un vas, câteva flori ofilite. Carnetul preciza că marchizul numărul 1 nu luase parte la revelion; ca atare, marchizul numărul 2 socoti că nimeni nu se va mira auzindu-l că pune o întrebare în legătură cu această masă.

— Aşa-i! strigă doamna Kopf. Eraţi în cameră. L-am avut pe baronul de la Faille. E un eveniment. A venit cu micuţa Catherine Arnaud, costumată în prinţesă de altădată. Dacă aţi fi văzut-o cât era de frumoasă!

Kopf ardea de dorinţa de a intra în vorbă.

— Şi nu ştiţi nici ce s-a petrecut după descoperirea omului asasinat. Mi s-a spus că aţi plecat imediat după „ciocnirea” avută cu primarul. Ei bine, mortul nu era, cum am crezut cu toţii, Cornusse. Oh! multă bătaie de cap ne-a

mai dat şi povestea asta! Închipuiţi-vă că la primărie... Dar vă plictisesc, domnule marchiz!...

— Glumeşti, Kopf? Ia un aperitiv cu mine şi povesteşte-mi tot.

— Ce să vă servesc, domnule marchiz?

— Ca de obicei.

— Un pahar de bitter, atunci?

Marchizul numărul 2 nu putea să sufere bitterul.

— Dacă mă gândesc bine, aş prefera un pernod.

— O mică schimbare nu face rău niciodată, conchise sentenţios hotelierul.

— Aşadar, îmi spuneai că la primărie...

Acasă la fratele său, domnişoara Sophie Turner se învârtea de colo-colo, preocupată. Arunca din când în când spre bijutier o privire tăioasă. Deschise un dulap, îşi strecură mâna sub un teanc de rufe, pipăi cu degetele. Era pentru a zece oară, în ultimul ceas, că bătrână domnişoară răscolea teancul de rufe. Cercetă apoi conţinutul unui sertar; era de asemenea pentru a zecea oară că îi făcea inventarul. Se aşeză. Dar, după un minut, se ridică din nou, se duse şi aruncă o privire în vasele de aramă înşirate pe şemineu. Reveni la scaunul ei. Încetul cu încetul investigaţiile acestea îl exasperaseră pe fratele său.

— Până la urmă o să-mi spui şi mie ce cauţi?

O întreba pentru a zecea oară.

— Nu caut nimic... Fac ordine!

— Ciudat fel de-a face ordine! Ţi-ai pierdut pisica?

Domnişoara Turner tăcea cu încăpăţânare. Nu se mai agita, dar privirile sale făceau stăruitor înconjurul odăii, oprindu-se ici şi colo. O simţeai că, deşi nemişcată, continua sa caute.

O bănuială trecu prin mintea giuvaergiului.

— Nu cumva, din întâmplare, îţi vei fi închipuind... Oh! într-adevăr! Nu cumva... Diamantele poate... Îţi închipui că

le-am şterpelit eu?

Privi cu luare-aminte chipul închis, buzele strânse ale bătrânei domnişoare şi începu să râdă cu amărăciune.

„E convinsă! Asta-i culmea! Sora mea, propria mea soră!”

Izbucni:

— Foarte bine, sărmană idioată! Află că dac-aş fi furat diamantele, aş fi fost destul de deştept ca să le ascund acolo unde n-ai fi avut nicio șansă să le găseşti. Îţi spun asta pentru a te scuti să-ţi mai pierzi timpul scotocind prin dulapuri.

Caută o ironie mai ucigătoare, n-o găsi însă şi trebui să se mulţumească să-i strige:

— Ah! Îţi meriţi porecla! „Mama Michel ce mai!

Încercă să fixeze un arc de ceas, dar nu reuşi. Era atât de enervat, încât frânse pivotul unei pendule. Îşi aruncă penseta pe o masă şi plecă.

Domnişoara Turner înălţă din umeri, se ridică, porni spre un scrin, ca şi când ar fi fost ispitită să-şi continue investigaţiile, apoi se răzgândi şi ieşi şi ea. Mergea grăbită prin zăpadă şi bătea în nenumărate porţi. Îi înştiinţa pe credincioși că, din pricina stării sănătăţii domnului părinte precum şi a tragicelor evenimente din timpul nopţii, în acea zi nu se va oficia liturghia.

Pe scări cutreierau o mulţime de copii care şuşoteau gravi, dar, de îndată ce se apropia cineva mai în vârstă, deveneau tăcuţi.

— Ei, ce puneţi voi la cale? Anul ăsta nu vă mai plac jucăriile? Tot timpul nemulţumiţi. Ce idee, să staţi acolo înfipţi ca nişte ţăruşi în loc să vă jucaţi.

Copii se adânceau în tăcerea lor. Oamenii ridicau, din umeri şi se îndepărtau, fără să bănuiască măcar că au trecut aproape de adevăr.

Numai Cenuşăreasa ştiu să inspire destulă încredere unei fetiţe, şi obţinu de la ea această mărturisire

deznădăjduită:

— Nu le mai vreau, jucăriile mele! Nu le mai iubesc!

— Şi de ce?

— Din. Cauză că... !

— Din ce cauză?

— Din cauză că nu Moş Crăciun e cel care le-a adus.

— Ba da, el e! Cine vrei tu...

Fetiţa îi aruncă o privire, plină de reproşuri.

— Ştii foarte bine că nu poate fi el, fiindcă el a murit ! A fost ucis! Cei mari spuneau că cel care-l făcea pe Moş Crăciun era Cornusse, cu mantaua, ştii tu, şi barba, şi apoi peruca, şi apoi gluga, ştii tu. Dovadă că nu era el ! Celălalt este cel adevărat !

— Dar nu, draga mea! Domnul care-a murit nu era decât un barbar deghizat. Mai întâi şi întâi, Moş Crăciun nu poate să moară...

— Ba da, poate! Dovadă! Şi, mai întâi de toate, dacă nu e adevăratul Moş Crăciun pe care l-au găsit mort, cine este?

— Nu-l cunoaşte nimeni, mărturisi imprudent Catherine.

— Ei, vezi !

Cenuşăreasa nu găsi un răspuns. Să-i spună ca nu-i cu putinţă să cunoşti toţi oamenii care trăiesc pe pământ, n-ar fi convins-o. În afara de asta — şi acest lucru era cel mai tulburător — foarte nelămurit, Catherine încercă sentimentul că fetiţa are dreptate, nu ea. Nu afirmând, desigur, că omul găsit ştrangulat în mantaua roşie era adevăratul Moş Crăciun, ci scoţând în evidenţă ciudatul său caracter anonim.

„Căzut din ceruri!” exclamase la început Hagen. În timp ce oamenii în toată firea se întrebau, acum, din ce iad apăruse bărbatul cu chip de neamţ, copiii luaseră fraza măcelarului întocmai. Pentru ei, necunoscutul era, realmente, căzut din ceruri.

Ningea mereu. Tot contemplând acest alb brutal, simţeai că orbeşti. Noţiunea de zăpadă devenea atât de obsedanta,

încât aveai impresia că-ţi ninge pe creier.

Marchizul de Santa Claus ajunse la prezbiteriu în clipa în care intrau domnul Noirgoutte, Villard, doctorul Ricomet. Turner, Kappel şi Cornusse. Abatele Fuchs avea să fie întrebat ce se petrecuse în ajun, între orele zece şi unsprezece, în sacristie.

Când se află în faţa paracliserului, marchizul fu neplăcut impresionat de privirile pline de neîncredere pe care i le arunca pe furiş Kappel. De îndată ce marchizul se uita la el, celălalt îşi pleca pleoapele sau îşi întorcea capul.

După o noapte destul de liniştită, în ciuda vacarmului făcut de uragan, sănătatea preotului se îmbunătăţise.

Cu o voce stinsă, dar nealterată de umbra vreunei ezitări, abatele Fuchs recunoscu că faptele relatate de Kappel şi Turner erau, din păcate, exacte. Furtul diamantelor fusese într-adevăr descoperit în împrejurările arătate de ei. De un fapt se convinsese totuşi: încăpăţânarea cu care Cornusse nega evidenţa nu era explicabilă decât prin nebunie sau prin complicitate la furt şi poate chiar la omor.

Institutorul se opri la prima presupunere. Cornusse îşi pierduse minţile. „Aiura”, cum îi plăcea lui Hagen să spună. Primarul optă pentru cea de a doua teorie. După părerea lui, Cornusse, stăpânit de lăcomia des întâlnită la oamenii în vârstă, indiferenţi până atunci la ispita aurului, fusese părtaş la furt.

— Şi acum o face pe idiotul! E un sistem! Nici măcar nu are meritul de a-l fi inventat. Are noroc că se bucură de reputaţia unui individ paşnic, altfel aş pune să-l închidă într-un pod. Nu pierde nimic aşteptând. Ostrogoţii din brigada mobilă vor sfârşi prin a se arata la orizont. Şi atunci...

Kappel îl atrăsese pe marchizul de Santa Claus în grădina prezbiteriului.

— Mai trageţi nădejde să-l descoperiţi? şopti el.

— Pe cine?

Paracliserul împunse cu degetul către cer.

— *Întreabă Steaua Ciobanului!* spuse el.

— *Şi vei găsi Braţul de Aur ascuns!* completă marchizul. Nu, Kappel, n-am renunţat să caut Braţul de Aur. Cred cu tărie că e aici, la Mortefont, îngropat în vreun zid.

Marchizul simţea tot timpul privirile bănuitoare ale paracliserului aţintite asupra sa.

„Ce-o fi având de gând să pună la cale individul ăsta? se întreba.

— Dacă nu-i cu supărare, domnule de Santa Claus... Mărturisesc că încep să am mai puţină încredere în bagheta mea de alun. M-am gândit că, poate... Dacă aţi avea bunătatea să-mi încredinţaţi detectorul dumneavoastră... Aş vrea să fac o experienţă.

— Cu multă plăcere, Kappel!

Marchizul numărul 2 vârî o mână în buzunar şi scoase un fel de busolă pe care marchizul numărul 1 o numea detector. Paracliserul se pierdu în mulţumiri, care nu-l putură înşela însă pe marchiz. În momentul în care scoase din buzunar detectorul, chipul lui Kappel trăda o foarte uşoară mirare, pe care şi-o stăpâni numaidecât.

„Nătângule, gândi «nobilul portughez», ai încercat să-mi întinzi o cursă! Dar n-ai izbutit. Ia te uită !”

Îi întinse mâna.

— Trebuie să mă întâlnesc cu domnul Villard. Mi-a promis să-mi arate câteva documente în legătură cu istoria acestor locuri.

Institutorul sporovăia în faţa primăriei cu doctorul, pândarul şi primarul. De îndată ce acesta din urmă îl zări pe marchiz, se îndepărtă.

— Domnul Noirgoutte nu pare să încerce decât o simpatie moderată faţă de mine, glumi domnul de Santa Claus.

Cei trei bărbaţi izbucniră în râs.

— Cred că domnul Noirgoutte, spuse institutorul, apreciază că dumneavoastră mirosiţi oarecum a eretic, dacă îmi permiteţi această glumă, domnule marchiz.

— Eretic?

— Să nu exagerăm! Nu vreau să spun că îi sunteţi suspect! Dar felul dumneavoastră de-a fi, prezenţa dumneavoastră la Mortefont îl intrigă. Aşa cum ne-o mărturisea mai adineauri.

— Cu alte cuvinte mă bănuieşte c-aş fi un hoţ şi poate chiar un ucigaş. Crezusem că e convins de vinovăţia lui Cornusse..

— Mergeţi prea departe, domnule marchiz! Cu toate că...evident... Domnului Noirgoutte i-a plăcut totdeauna să construiască romane. Ne-am obişnuit, cei de pe aici, şi nu-i mai dăm atenţie. Vreţi să pariaţi că în această după-amiază chiar o să-şi schimbe părerile şi-o să bănuiască pe undeva o acţiune de spionaj?

— Mâna Germaniei, glumi Ricomet.

— A Germaniei? O afacere de spionaj? strigă pândarul. Dar, de fapt... neamţul ăsta...

— Să vorbim serios, scumpe domnule Villard. Fiindcă mi-aţi propus, mi-ar plăcea sa arunc o privire în bibliotecă.

— Nu-i bogată, remarcă Ricomet. Jules Verne, Mayne Reid, Wells şi bineînţeles Erckmann-Châtrian...

Trecând pe lângă o uşă încuiată, pe domnul Villard îl străbătu un mic fior.

— Aici este...

— Omul care...

— Da!

— Tot nu se ştie nimic?

— Nici o idee despre identitatea lui. Azi-dimineaţă i-am telefonat semnalmentele la Nancy. Până în prezent, mister!... Nu vă ascund că o să mă simt uşurat când îi voi vedea sosind pe poliţişti.

— În legătură cu asta, mi s-a spus că ieri seară aţi fost...

— Splendid... încheie Ricomet.

— Haide-hai, făcu institutorul. Am fost... Am fost... să spunem tânăr. Excitarea, emoţia. De atunci am tot reflectat. Fiecare cu meseria lui, nu-i aşa? Detectivii nu se amuză jucându-se de-a institutorii, institutorii nu au de ce să se improvizeze în detectivi. Sarcina unui om ca mine este sa predau o-i, oi. Ieri-seară mi-am ieşit din rol. Acum am reintrat. Să nu mai vorbim de asta!

Aceste cuvinte fură rostite cu simplicitate. Exprimau o modestie reală. Era un om simpatic acest institutor.

— Asta nu v-a împiedicat să fiţi uimitor, domnule Villard! Chiar dacă ar fi vorba numai de curaj. Sărmanul Noirgoutte a fost sub toate aşteptările. Ah! Dacă aţi vrea să faceţi politică...

Virecourt aprobă. Institutorul începu să râdă pe jumătate flatat, pe jumătate jenat.

— Se spune că seamănă cu un neamţ? aruncă marchizul.

— Ca două picături de apă... Doriţi să-l vedeţi?

Institutorul deschise uşa şi dădu obloanele la o parte.

Cadavrul era întins pe o masă, cu faţa în sus.

— Nu-i prea frumos, nenorocitul, spuse Virecourt.

Marchizul de Santa Claus dădu foarte încet ocol cadavrului. Doctorul arăta cu degetul gâtul pe care vânătăile formau o linie întunecată, neregulată.

— Se pare că poliţia obţine rezultate uimitoare prin studierea amprentelor digitale, remarcă Villard.

— Da, dar... pielea nu păstrează amprentele digitale!...

Marchizul studia atent chipul cu trăsături germanice. Îi săltă capul, îl lăsă să recadă încet înapoi, apoi:

— Şi acum, dacă am trece sa vedem cărţile? sugeră el.

Institutorul, amabil, îi arătă amănunţit anemicile comori ale bibliotecii. Marchizul răspundea, cita câte un titlu, răsfoia un volum, îşi dădea părerea asupra vreunui autor, dar gândul îi era în altă parte. Rămăsese în acea încăpere

îngheţată şi goală unde se odihnea cadavrul omului „căzut din cer”.

— Ia te uită, remarcă el lăsându-şi degetele să alunece pe cotoarele cărţilor, îl aveţi pe Shakespeare!

— Da, desigur! răspunse Villard cu o nuanţă de mândrie amuzată.

VI
BLÜCHER ŞI GROUCHY

În cele din urma furtuna, ucisa de propria sa furie, încetase.

Marchizul de Santa Claus era dezorientat.

„O să fie greu să mă descurc în povestea asta, gândea. Adevărul este că... Ei bine, pe cinstea mea! Adevărul este că sunt prea bătrân. Patruzeci de ani. Pe scurt, un om bătrân.”

Privea cu luare-aminte copiii visători de prin tinde sau pe alţii care se fugăreau, ţipând, prin zăpadă.

În strada Etuve, se afla totdeauna o bandă care staţiona în apropierea camerii fără fereastră, prevăzută doar cu o foarte îngustă lucarnă, în care Cornusse îşi developa fotografiile. Pentru ei aceasta încăpere reprezenta *cabinetul negru* — faimosul „cabinet negru” al pedepselor. Şi-l închipuiau plin de ameninţări, de capcane, bântuit de tot felul de gângănii de culoarea mucegaiului. De-a lungul şirii spinării le trecea un fior...

— Aţi văzut? spuse o fetiţă.

Era Madeleine Neubach. Arătă cu degetul spre lucarnă.

— Ochiul... Ochiul lui Moş Crăciun, acela care îi raportează totul... S-a uitat la noi.

Un băieţel bucălat o tăcu pe grozavul :

— Ochiul? Nu mai poate să raporteze nimic, fiindcă Moş Crăciun a murit!

— Da? Ei bine, apropie-ţi puţin nasul de lucarnă, dacă eşti atât de deştept, grăsanule!

— Pfiu! cât de proaste pot fi fetele. Mai întâi nu există niciun ochii... e o minciună!

— Ba da, există unul. Şi e cu totul roşu.

— Nu-i un ochi, ci o lampă. O dată, fratele meu Christophe s-a uitat prin lucarnă. Fratelui meu Christophe nu-i e frică. A văzut câteva lighenaşe pe o masă, şi-apoi o grămadă de sticluţe, şi-apoi o lampă roşie.

Cu toate acestea, micuţul se tot trăgea tiptil înapoi, se lipea de zid, nu tocmai sigur de ceea ce spunea...

„Un puşti, o fetiţă de şase ani, îşi spunea marchizul de Santa Claus, iată de ce fel de detectivi ar fi nevoie într-o asemenea anchetă. Ei ar înţelege! Moş Crăciun, Moş Fouettard, Croquemitaine, Omul cu sacul, Negustorul de nisip; Căpcăunul, Mama Michel şi cumătrul Lustucru, ei îi cunosc! Sunt la ei acasă! Ah! vârsta raţiunii, ce tristeţe! Şi uităm de Cenușăreasă! Hei! Iată-l şi pe baron. Pentru un «Făt frumos», arată cam preocupat!”

Baronul de la Faille mergea cu capul aplecat. Ieşea din strada Trois-Puits.

Marchizul îl opri pe castelan.

— Aş putea să vă reamintesc, scumpul meu baron, făgăduiala de a mă lăsa să cercetez arhiva dumneavoastră?

— Teancul vă aşteaptă, marchize. În scopul acesta am golit două scrinuri.

La fereastra ei, Cenuşăreasa cosea. Biata de ea, era tulburată. Abia izbutise, cu multă înţelepciune şi nu fără a suspina, să coboare pe pământ şi să nu mai socotească aventura revelionului şi a balului decât ca pe o amintire minunată, şi sosise baronul. În picioare în faţa ferestrei, murmurase, tot necăjind canarii, cuvinte ce nu aveau nimic

extraordinar, cuvinte de toate zilele, dar care dădeau o ciudată semnificaţie privirilor ce le însoţeau.

După plecarea baronului, Cenuşăreasa îşi reluă plină de curaj acul şi degetarul, dar în faţa ei plutea un fel de văl dincolo de care cârpele albastre şi roşii, menite să devină uniforme pentru soldaţii de lemn, păreau să se transforme în stofe preţioase.

— Ei bine, domnişoară, aţi avut un deosebit succes la bal, mi s-a spus! Nu pot decât să regret că n-am putut să vă admir.

Catherine roşi:

— Mi se pare că aţi fost bolnav, domnule marchiz?

— Puţin, dar a trecut.

— Mă bucur pentru dumneavoastră.

Zâmbi.

— Da. Pentru mine a fost o seară... Nici nu pot să spun în ce măsură, pentru mine, balul acesta... Ah! A fost exact ca în poveşti! Mai întâi, am încercat la castel nu ştiu câte rochii. Toalete, domnule marchiz, cum n-am văzut şi nu mi-am închipuit niciodată mai înainte că ar putea fi! Şi acel pantof care nu se găsea... Pantofi cu totul auriţi... Dar sunt o proastă! Pentru dumneavoastră, lucrurile acestea n-au nimic extraordinar.

Când se îndepărtă, marchizul mormăi:

„Exact că-n poveşti! În cele din urma devine exasperant! Ce dracu! doar nu suntem într-o poveste cu zâne. Diamante care dispar, un individ fără acte de identitate găsit strangulat: nu s-ar putea spune că este tocmai o feerie!”

În faţa giuvaergeriei, factorul sporovăia cu Turner.

„Ia te uită! Omul cu sacul flecăreşte cu Negustorul de nisip, îşi spuse, fără să vrea, marchizul. Şi, bineînţeles, Mama Michel e la fereastră.”

Se opri brusc.

„Haida-de! Mă prinde acum şi pe mine? La urma urmei

să vedem! Mă aflu la Mortefont în Lorena, sau în ţara lui «A fost o dată»?”

După masa de prânz, marchizul de Santa Claus se duse până aproape de intrarea în subterană, acolo unde Jules Poudriollet şi un alt ştrengar îl zăriseră pentru prima dată pe neamţ. Locul era pustiu. Acolo unde, cu douăsprezece ore mai înainte, zăcuse „omul căzut din cer”, se înălţa, cu pipa în gură şi o mătură la subsoară, un uriaş om de zăpadă. Marchizul îl privi grav. Tot grav, se aplecă, adună un pumn de zăpadă, frământând-o. Braţul i se destinse, luleaua omului de zăpadă sări în aer. Când marchizul se îndepărtă, în afară de lulea, omul de zăpadă îşi mai pierduse şi capul şi mătura.

„Merge! îşi spuse marchizul frecându-şi mâinile înroşite de frig. Întineresc! ”

După-amiază, băgă de seamă că lumea se uita la el oarecum ciudat. Oamenii se fereau din calea lui sau începeau să şuşotească.

Circula într-o atmosferă duşmănoasă. Mulţi îl bănuiau că n-ar fi străin de evenimentele din 24 şi 25 decembrie.

Până şi paracliserul, căci îl spiona şi acesta! Întorcându-se de două, trei ori, îl zări, destul de departe, urmărindu-l cu privirea.

Către ora şase, marchizul intră în biserică. Dacă, numai peste o clipă, ar fi intrat cineva după el, ar fi avut surpriza să nu-l mai găsească acolo.

Marchizul se căţărase pe o scară, care se bălăbănea, în clopotniţă, şi se instalase călare pe un căprior. Simţea, în ceafă, răceala unui clopot. De acolo de unde era cocoţat putea să urmărească, printre două grinzi, tot ce se petrecea afară. Se lăsase noaptea. Vremea era acum potolită* Pe cerul limpede scânteiau nenumărate puncte luminoase, iar la nivelul pământ ului străluceau câteva lămpi. Treceau trasuri în trap. Lumina roşiatică a felinarelor te făcea să te gândeşti la nişte stele căzătoare,

mai puţin grăbite de data aceasta. Jos, la orizont, un astru scânteia cu o lucire albă. Era planeta Venus.

Marchizul îşi aminti formula din cartea de descântece:

„Întreabă Steaua Ciobanului, vei găsi Braţul de Aur ascuns!”

Coborî pleoapele. Privirea sa plonjă. La prezbiteriu erau luminate două încăperi: bucătăria şi camera de dormit. Părintele Fuchs era în pat. Marchizul îi vedea capul acoperit cu o scufie de bumbac clătinându-se încet pe pernă. În bucătărie, Kappel pregătea o cină uşoară. Marchizul îl observă mult timp pe paracliser, felul său prudent — din cauza miopiei — de a păşi, de a-şi întinde braţul.

Apoi Kappel stinse lumina în bucătărie şi îi servi părintelui o supă, un ou fiert, dulceaţă; totul însoţit de puţină apă minerală. O infuzie încheie masa. După aceasta Kappel aşează la căpătâiul preotului o lampă cu lumina scăzută, puse lemne pe foc şi plecă.

Marchizul tocmai se pregătea să coboare din clopotniţa când auzi o uşă scârţâind, apoi nişte paşi care i se păreau deosebit de discreţi răsunând în biserica. Crezu că e vorba de o ultimă inspecţie a paracliserului şi aşteptă. Privirea îi reveni, distrata, către odaia abatelui Fuchs. Deodată, de mirare, căscă gura şi ochii i se holbară.

Preotul coborâse din pat. În cămașă cu picioarele goale, cu pamponul scufiei legănându-i-se caraghios pe ceafă, alerga prin cameră. Se opri lângă un scăunel de rugăciune. Îşi lasă capul pe o parte, ca şi când ar fi ciulit urechile. Apoi, îi apăru pe faţa un surâs. Marchizul era foarte intrigat. Îl văzu pe abatele Fuchs aplecându-se peste scăunelul de rugăciune. Era o mobila adevărată, de un model care nu se mai vede astăzi; scăunel de rugăciune şi dulap în acelaşi timp. Abatele Fuchs deschise partea care forma dulapul. În clopotniţă marchizul pufni în râs. Părintele ţinea în mână un pahar şi o sticlă pe jumătate

plină cu un lichid care nu avea probabil nicio legătură cu apa minerală sau cu ceaiul.

Preotul îşi turnă o porţie zdravănă şi o dădu de duşcă. Puse apoi la loc paharul şi sticla, traversă din nou camera cu pasul lui mărunt şi iute, se vâri sub cuvertură şi nu se mai mişcă.

„Drace! Lemnul părinte are un foarte ciudat fel de a-şi respecta regimul. Mă îndoiesc că întăritorul pe care tocmai şi l-a administrat ar fi indicat pentru inima lui”

Surâzând, marchizul coborî din nou scara şi se regăsi în biserica în care nu se mai auzea nici cel mai mic zgomot. Ezită puţin, apoi se îndreptă către pristol şi trecu în sacristie. Uşa care dădea spre grădină nu era încuiată. Marchizul o deschise şi ieşi. În aceeaşi clipă primi, drept în frunte, o magistrală lovitură de bâtă care îl culcă la pământ.

Din fericire, marginea pălăriei atenuase tăria loviturii. Marchizul era numai ameţit. Simţi o mână pipăindu-i hainele, apoi strecurându-se în buzunarul în care-şi ţinea portofelul. O respiraţie călduţă şi gâfâită îi adie pe faţă. Apucă brusc încheietura unei mâini apoi, înălţându-şi trunchiul şi proptindu-şi genunchiul în picioarele agresorului, pe care îl răsturnase, răsuci brutal mâna pe care o apucase şi începu să tragă. Se auzi un urlet. Cu mâna liberă, scoase din buzunarul hainei o lanternă şi apăsă pe buton. Pentru a doua oară în această seară căscă gura de uimire: agresorul era Blaise Kappel.

Marchizul plimbă o clipă lumina lanternei pe pământ şi o opri asupra unui piciorong.

— Ei bine, dar asta-i o manie! strigă; sau poate că aţi făcut vreun jurământ! V-aţi spus în gând să mă ucideți cu lovituri de picioroange! La prima ocazie, schimbaţi armele!

— Sunteţi un impostor, un hoţ şi un asasin, răspunse paracliserul, care încerca zadarnic să se elibereze din strânsoare şi se strâmbă de durere.

— Un impostor?

— Ştiu că nu sunteţi marchizul de Santa Claus...

— Nu sunt marchizul de Santa Claus?

— Nu! Mi-am dat seama de îndată ce v-am văzut astăzi de dimineaţă. Marchizului îi rămăsese pe frunte un semn de la lovitura pe care i-am dat-o ieri. Sunteţi abil, dar la asta nu v-aţi gândit.

Marchizul dădu drumul mânii lui Kappel şi izbucni în râs.

— Iată deci pentru ce mi-ai cerut detectorul, crezând că nici n-am să ştiu măcar despre ce-i vorba! Şi pentru asta m-ai spionat toată după-amiaza? Fii liniştit! Sunt tot atât de marchiz de Santa Claus ca şi marchizul de Santa Claus pe care îl cunoşti. E secretarul meu. Când mi s-a cerut să vin aici ca să veghez am crezut c-o să se descurce tot atât de bine ca şi mine şi l-am trimis pe el. Dar când e vorba de-o crima, eu, Prosper Lepicq în persoană, sunt cel care operează!

— Asemănarea asta nemaipomenită... se miră Kappel.

— Uşor de realizat! O să-ţi dezvălui secretul. Am încercat să ticluiesc un chip care să fie la jumătatea drumului între cel al secretarului meu şi al meu. A fost mai uşor aşa pentru fiecare, decât să parcurgem separat întreaga distanţă care ne desparte pe unul de celălalt. Chipul marchizului de Santa Claus este un fel de „medie!” înţelegi? „Media” trăsăturilor în care ne asemănăm şi a celor în care ne deosebim. Puţin din secretarul meu şi puţin din mine. Mai greu a fost cu ochii şi cu vocea. Dar ochelarii şi accentul portughez n-au fost inventate numai aşa, de dragul lelii, numai că animalul ar fi trebuit să-mi atragă atenţia asupra cicatricei de pe frunte! N-aveam de unde să bănuiesc! Deocamdată, dă-mi voie să te felicit, ocheşti grozav de bine pentru un miop!

Puţin după aceea, totul fiind perfect lămurit, Kappel insistă să-l conducă pe marchiz la el acasă şi să-l panseze.

Apoi cei doi ciocniră un pahar împreună şi domnul de Santa Claus se întoarse la „Sfântul Nicolae-cel-Mare”.

Era ora opt şi jumătate. La el acasă, domnul Noirgoutte se ridica de la masă după o cină îmbelşugată. Îşi aprinsese o ţigară de foi şi se lăsase să cadă, cu o senzaţie de tihnă, într-un fotoliu adânc, când bătu cineva în uşă. Servitoarea se duse să deschidă.

— Virecourt e pe sală, domnule primar.

— Virecourt? Să intre!

— Poliţiştii, domnule Noirgoutte, spuse pândarul.

— Ah! Totuşi! Au sfârşit prin a sosi!

— Adică nu, domnule primar! Nu sunt aici. Mă aflam la primărie cu institutorul, când a început să sune telefonul. Poliţiştii s-au oprit acum la Baccarat.

— La Baccarat? urlă primarul sărind în sus! La Baccarat! Şi ce dracu fac la Baccarat? Care nici măcar nu-i pe drumul către Mortefont! E colosal! O să-i telegrafiez comisarului divizionar şi o să-l întreb dacă inspectorii lui au plecat pentru o anchetă sau în vacanţă! Nu-ţi baţi aşa joc de oameni! Baccarat!... Baccarat!...

— Or fi fost nevoiţi, ţinând seama de starea drumurilor, să facă un ocol, domnule primar.

— Un ocol? Asta-i culmea! Şi de ce să nu treacă şi prin Spania, dacă tot s-au pornit? Dar să facă ce-or vrea, să treacă şi prin Spania şi să nu mai vorbim de asta! Un ocol! Şi cam cât timp speră ei să mucegăiască la Baccarat?

— Din cele ce mi-au spus, am înţeles ca au avut fel de fel de necazuri cu motorul din pricina frigului, plus o pană de cauciuc. În sfârşit, de toate. Dar se poate conta pe ei, negreşit, în zorii zilei.

— În zorii zilei? Bine! Dar n-au spus în care zi!

Domnul Noirgoutte izbucni într-un râs homeric.

În zori, nici urmă de poliţişti.

În schimb, telefonul sună din nou. De data asta însă nici la primărie, nici la primar acasă. Ci la „Sfântul Nicolae-cel-

Mare”.;

— Sunteţi chemat de la Paris, domnule marchiz, veni să-l anunţe micuţa cameristă.

— De la Paris? Drace! Drace!

În pijama, marchizul, care arbora pe frunte un superb cucui, alergă la cabina telefonică! Ajunse până la el o voce îndepărtată:

— Alo... Marchizul de Santa Claus din Mortefont?

— Chiar el! Cine e la aparat?

— Marchizul de Santa Claus de la Paris!

— Ei drăcie! Ce sa întâmplat?

— Ieri am uitat ceva. Nu mi-a venit în gând să vă informez că lovitura de picioroange pe care mi-a dat-o paracliserul mi-a lăsat o vânătaie lângă tâmpla dreapta.

Marchizul de Santa Claus din Mortefont îşi fricţionă cucuiul şi îi replică prompt:

— N-are nicio importanţă! Mi-a venit însă mie, după lovitură. Ceea ce trebuia făcut, s-a făcut!

Pe când ieşea din cabină, Hagen tocmai intra în han. Măcelarul îl privi cu asprime, apoi se întoarse şi ceru:

— Dă-mi o cafea, Kopf, şi un rachiu de corcoduşe!

Adăugă apoi pe un ton cu două înţelesuri:

— Ai aflat noutatea? Se pare că preotul nostru a murit astă-noapte...

Marchizul de Santa Claus se îmbrăcă în grabă şi alergă la prezbiteriu. Acolo îl găsi pe Ricomet, pe Kappel, pe primar, pe Turner, pe sora lui şi pe Virecourt. Paracliserul era dărâmat.

— Dar cum s-a întâmplat? Ieri-seară, încă, domnul părinte...

— Inima, spuse doctorul. Trebuie să adaug că a fost extraordinar că abatele a putut rezista timp atât de îndelungat!

— Din păcate, iată ce s-a descoperit !

Paracliserul se duse până la scăunelul de rugăciune-dulap, de unde, în ajun, instalat în clopotniţă, marchizul îl văzuse pe preot scoţând pe ascuns o sticlă şi descoperi, pitite în micul dulap, o duzină de sticle goale cu eticheta: *Mirabelle*[21] *des Vosges.*

— Iată, spuse el clătinând trist din cap. Suntem o nimica toată! Într-adevăr, suntem o nimica toată! Dacă mi-ar fi putut trece prin minte că bietul om bea...

*

De cinci minute, marchizul bătea zadarnic la uşa lui Cornusse.

Fotograful se încăpăţâna să nu deschidă.

— Degeaba! Nu vreau să văd pe nimeni, strigă el. Pleacă!

Plictisit să tot ciocănească atâta, marchizul începu sa zgâlţâie clanţa. Celălalt zbieră:

— Nu intra, tâlharule, sau o să se întâmple o nenorocire!

Marchizul de Santa Claus întră şi închise uşa. Bătrânul ameninţa cu piciorul unui aparat de fotografiat.

— Hai, hai, moş Cornusse, nu-ţi vreau niciun rău!

— M-am săturat să mă văd arătat cu degetul ca un hoţ! Cincizeci de ani din viaţa mea, pe care i-am petrecut la Mortefont, fără să fac rău nici atâtica aproapelui meu, şi acum să vină să-mi arunce asta în faţă: „Hoţ”. Ah! Doamne, Dumnezeule!

Trânti furios pe o masă piciorul aparatului de fotografiat care se sparse.

— Dar, moş Cornusse, eu sunt convins că eşti un om cinstit! Tocmai de aceea vreau să încerc să lămuresc afacerea cu dumneata.

— E gata lămurită, răspunse celălalt încăpăţânat. Kappel şi Turner sunt nişte hoţi!

---

21 Băutură alcoolică preparată din corcoduşe.

Arăta cu un gest larg idilicele cărţi poştale ilustrate, înduioşătoarele fotografii care tapetau pereţii; părea să le ia martore..

— Să-mi facă mie una ca asta! Mie!

— Stai, moş Cornusse, potoleşte-te! Trebuie să te străduieşti să-ţi aduci aminte.

— Nu eşti cumva de la poliţie? îl întrebă arţăgos bătrânul.

— Nu sunt de la poliţie. Vreau să te ajut fiindcă te văd în încurcătură.

Tot vorbind, se duse şi luă de pe un scrin o sticla de vin. Umplu două pahare. Automat, fotograful întinse mâna.

— În sănătatea dumitale, Cornusse!

— În sănătatea dumneavoastră, domnule marchiz!

Cei doi bărbaţi se aşezară. Fotograful îşi rezemă coatele pe masă.

— Dumneata eşti un om cinstit, Cornusse, repetă marchizul.

— Da, spuse cu convingere Cornusse.

— Şi acum, ascultă-mă. Blaise Kappel paracliserul şi Max Turner giuvaergiul sunt, de asemenea, oameni cinstiţi.

— Da, spuse Cornusse.

Cuvântul îi scăpă fără să vrea. Se corectă:

— Nu! Am greșit. Kappel şi Turner sunt mincinoși şi hoţi!

— Ssst! Ssst! făcu marchizul. Vorbim serios? Dă sau nu? Renunţă la pica dumitale. Îţi spun eu că Turner şi Kappel sunt oameni cinstiţi, ceea ce de fapt o ştii foarte bine şi dumneata.

— Să zicem!

— Asta înseamnă că există un hoţ care nu este nici Kappel, nici Turner, nici dumneata.

— Vezi bine! Trebuie să fie cineva!

Cei doi bărbaţi mai traseră o duşcă.

— Ieri după-amiază, Cornusse, ai trecut pe la toate, familiile...

— La fel ca în toţi anii. Încep cu strada Trois-Puits, trec prin Piaţa Mare, urc pe strada Etuve, pe strada Atre, mă duc şi-l salut pe primar, mă duc la şcoală, fac un salt la doctor, trec pe la domnul de la Faille, cu toate că nu-i niciun copil la castel, cobor din nou pe strada Marché şi aşa mai departe. Nu ocolesc pe nimeni.

— Bine. O dată terminat turneul...

— După ce mi-am terminat turneul am ajuns la sacristie, mi-am jucat rolul în sala patronajului şi am asistat la liturghia de la miezul nopţii. La fel ca în toţi anii, am spus-o de douăzeci de ori până acum. De data asta, recunosc, am băut un pic mai mult ca de obicei. M-am cam ameţit şi n-am mai fost la revelion. M-am întors acasă imediat după slujbă şi după muzica lui Villard; fanfara, ştiţi! Ah! Villard ăsta e un caraghios. În fiecare an, după terminarea liturghiei, de la miezul nopţii, se ştie: *Le Chant du Départ.* Exact ca o partitură muzicală.

Marchizul îi aruncă fotografului o privire ascuţită. Îi trecu deodată prin minte o bănuială. Dezlegarea deconcertantei contradicţii dintre Cornusse pe de o parte şi Kappel şi Turner pe de alta avea să-i fie furnizată mai repede decât sperase? Întrezărise o explicaţie uluitoare în simplicitatea ei.

— Totdeauna *Le Chant du Départ?* Niciodată o altă arie?

— Niciodată! Precis ca o partitură, v-am spus!

— N-ai auzit bine, Cornusse. Anul acesta domnul Villard şi-a schimbat programul. În *Le Chant du Départ* a intercalat câteva fragmente din *La Carmagnole* şi din *Ça ira*, ceea ce a stârnit de altfel o mulţime de trăncăneli!

Cornusse clătina din cap.

— Villard n-a făcut nimic din cele ce spuneţi. Ştiu sigur. Am ascultat muzica până la sfârşit.

Aşadar, ciudata contradicţie continua! În sacristie,

Cornusse nu văzuse ceea ce văzuse Turner şi Kappel. În piaţă, după liturghie, nu auzise ariile pe care fiecare putuse să le audă. Şi era gata, evident, cu cea mai mare bună credinţă din lume, să susţină, singur împotriva tuturor, că Villard nu cântase nici refrenul din *La Carmagnole* nici pe acela din *Ça ira.* Marchizul se lăsă pe spate şi aprinse o ţigară.

— Am să-ţi povestesc o istorie nostimă. O întâmplare pe care am trăit-o nu prea demult. Asta se petrecea la Paris, într-o mare cafenea.

— N-am fost niciodată la Paris, spuse Cornusse.

— N-are nicio importanţă. Mă dusesem în cafeneaua respectivă după câteva ore de somn, pentru a mă întâlni cu un prieten cu care băusem toată noaptea. Băusem zdravăn, mă-nțelegi.

Obrajii bătrânului se încreţiră, făcu maliţios cu ochiul.

— Bun! Acest prieten îmi spuse: „Marchize, ţi-aş fi foarte obligat dacă ai putea să-mi restitui cei cinci sute de franci pe care ţi i-am împrumutat astă-noapte”. M-am gândit o clipă şi, într-adevăr, mi-am amintit de împrumut. Eram bine făcut atunci când cerusem şi primisem suma; cu toate acestea îmi aminteau foarte bine scena, în cele mai mici amănunte: „Eram în cutare bar, la cutare oră, am spus. Cu noi se mai afla cutare! Exact !” I-am întins o bancnotă de cinci sute de franci. Prietenul meu a început să râdă. „Nu-mi datorezi nimic! Am glumit! Ţi-am împrumutat într-adevăr cinci sute de franci, la bar, în împrejurările pe care le-ai amintit, dar acum o lună! Iar între timp mi i-ai restituit!” Eu nu voiam să-l cred: „Te asigur că nu! Asta a fost noaptea trecuta: Sunt sigur.” Insistam: „Era cu noi cutare. A şi făcut cutare remarcă în cutare moment... „Da, dar... a fost luna trecută...”

„Nu! Noaptea trecută!” Cu greu a putut prietenul meu să mă convingă.

— E, într-adevăr, ciudat, remarcă fotograful.

Râdea. Nu înţelesese.

— Întâmplarea dumitale nu este decât o repetare a aventurii mele.

— Cum?

— Alaltăieri ţi-ai început, sânt sigur, turneul de Crăciun, dar nu l-ai terminat. La un moment dat, pe parcurs, atunci când erai mai mult decât bine-dispus, un personaj care era perfect la curent cu itinerarul şi cu rolul dumitale la şedinţa anuală a patronajului, te-a făcut să bei până te-ai îmbătat turtă, poate că te-a şi drogat chiar, şi a sfârşit turneul în locul dumitale. Apoi te-a adus aici împletindu-te, inconştient! A doua zi, dumneata jurai, de bună credinţă fiind, că ţi-ai făcut turneul de la un capăt la altul. *Dar dumneata încurci datele !*

Dumneata îţi aminteşti Crăciunul de anul trecut! Şi asta cu atât mai sigur, cu cât, de cincisprezece ani, cu prilejul acestei sărbători, itinerarul dumitale este în mod invariabil acelaşi, gesturile şi chiar vorbele dumitale sunt „reglate ca o partitură”. Numai că, anul acesta s-a ivit ceva nou! În primul rând, întâmplarea din sacristie. Apoi inovaţia lui Villard: refrenul din *La Carmagnole* şi din *Ça ira.* Lucruri pe care, e limpede, nu ţi le poţi aminti fiindcă n-au existat niciodată mai înainte.

Cornusse bâlbâi:

— E cu neputinţa! Spuneţi-mi mai bine că sunt nebun, îmi place mai mult ! În sfârşit, ce să mai vorbim! Mă văd şi acum ciocnind cu Hagen. S-a vorbit despre criză, despre preţuri.

— Anul trecut!

— Ba deloc! Alaltăieri! Am băut cu tatăl micuţului Poudriollet. Puştiul era foarte mândru de primii săi pantaloni lungi.

— Anul trecut!

— Fir-ar să fie! V-am spus doar că asta a fost alaltăieri. Încă, la primar, la domnul Noirgoutte, s-a vorbit de

alegerile care vor veni. Ah?! da... Staţi puţin! N-am putut vorbi de alegerile care urmează să aibă loc fiindcă... haide, haide... fiindcă s-au ţinut anul ăsta. Şi totuşi Noirgoutte mi-a vorbit de alegerile care vor veni.

— Anul trecut.

— La urma urmelor, s-ar putea! Dar atunci, ce-am fi putut vorbi anul asta, primarul şi cu mine? Nu văd. Ca şi când ar fi un gol!

Ce-am fi putut să ne spunem? Lăsați-mă să mă gândesc... Mă revăd la masă. Se ciocnea, aşa cum se cuvine. Şi servitoarea ce făcea oare? Ah! E grozav... O văd umblând încolo şi încoace, pe foc e o oală. Staţi! Puţin câte puţin, îmi amintesc. Văd oala... Primarul e pe cale să-mi spună... să-mi spună... Ah! Îl aud ca şi când ar fi aici: „Moş Cornusse, cred că radicalii au încurcat-o”.

— Vezi bine că asta a fost anul trecut!

Cornusse lovi cu pumnul în masă.

— Vă spun că am trecut anul ăsta pe la domnul Noirgoutte. Dovadă că, după turneu, trec totdeauna pe la primar înainte de a trece pe la doctor şi pe la domnul baron. Ori, la cei doi am fost. Domnul Ricomet mi-a povestit că s-a hotărât totuşi să-şi cumpere o maşină.

— Anul trecut!

— Nu, anul ăsta! Fiindcă nu are maşină. Aşa cum la castel am auzit-o pe Augusta vorbind de un pantof de bal. Nu-l găsea. Era pentru micuţa Arnaud, pentru costumarea ei. Ei bine, o să-mi spuneţi cumva că anul trecut a condus-o domnul baron pe micuţa Arnaud la balul de la „Sântul Nicolae-cel-Mare”? Asta a fost alaltăieri.

Fotograful îşi împinse scaunul cu violenţă.

— Şi-apoi, ascultaţi! Nu-mi place deloc treaba asta. Până la urmă nu mai înţeleg nimic! Unde am fost? Şi unde n-am fost? Nu mai ştiu nici eu! În sfârşit, nu există doi Cornusse. Eu sunt Cornusse, domnule marchiz! Moş Crăciun eu sunt.

Îşi ieşise din minţi. Alerga încolo şi încoace ca un

şoarece prostănac; îşi pipăia fotografiile, cărţile poştale, îşi plimba degetele tremurătoare pe piept, ca şi când ar fi vrut să se asigure de propria sa persoană. Totul îi scăpa din mână. Totul se încurca. Anii se amestecau. Bătrânul fotograf vedea într-un fel de halucinaţie cincisprezece Moş Crăciun, cu totul şi cu totul ta fel, roşii pe un fundal de zăpada, păşind sub o ploaie de file de calendar, toate cu aceeaşi dată: 24 decembrie, dar fiecare arătând alt an: 1919, 1927, 1921, 1932...

Când marchizul, către sfârşitul dimineţii, se duse la castel pentru a cerceta arhivele familiei de la Faille, găsi, îngrămădite pe o masă ,mai multe teancuri de pergamente, condici de socoteli, culegeri de obiceiuri etc.

Gazdă desăvârşită, baronul se feri să-l plictisească prea mult cu comentariile.

— Cercetaţi! Răscoliţi totul fără teamă! Iar pentru note aveţi aici cerneală şi hârtie.

Apoi se instală şi el aproape de foc şi se cufundă în lectura unei *Vieţi a ministrului de finanţe Fouquet* proaspăt apărută. Cu toate că lectura părea să-l intereseze destul de mult nu-l făcea să-şi uite vizitatorul. Din când în când, îşi ridica privirea şi cerceta atent trăsăturile marchizului aplecat pe pergamentele acoperite cu o scriere bătrânească şi cu vechi planuri.

Pe foaia de hârtie pusă la dispoziţie de baron, marchizul nu luă decât o notă. Nici măcar nu era o notă: ci un desen! Un desen foarte simplu reprezentând o stea cu patru braţe.

Când marchizul de Santa Claus îşi luă rămas bun, după ce acceptase o invitaţie la cină pentru acea seară, baronul, nu fără ironie, spuse:

— Aţi uitat ceva, scumpe marchize!

— Ce anume, baroane?

— Ceea ce aţi luat din arhiva mea! Steaua aceasta.

Arătă desenul de pe foaia de hârtie.

— Pariez că nu daţi niciun fel de crezare legendei despre racla îngropată? întrebă domnul de Santa Claus.

— Niciuna! Dar dumneavoastră?

Ochiul marchizului sclipi de după lornion.

— Ce ştiu eu, baroane?

Lua foaia de hârtie, o împături şi, cu cel mai serios aer din lume, vârî steaua în buzunar.

După masa de prânz, marchizul de Santa Claus rămase un timp pe o bancă din Piaţa Mare. Urmărea gânditor zbenguiala puştilor care alergau şi ţipau, cu nasul înroşit de frig, cu mâinile la căldură, în buzunarele doldora de castane coapte în spuză.

Domnii Noirgoutte şi Villard trecură împreună. Institutorul îl salută pe marchiz, dar primarul îşi păstră pălăria înfundată pe cap şi-şi luă o mutră acră.

Marchizul îl auzi suspinând:

— Dacă măcar inspectorii din Nancy ar fi aici!

Răsună un claxon. Primarul făcu o bruscă întoarcere pe loc, ca o morişcă în bătaia vântului.

— În sfârşit, poliţiştii! exclamă el.

Nu erau poliţiştii. Era numai hodoroaga astmatică, cu caroseria zdrăngănind, care făcea cursa Cirey-Mortefont şi retur.

Primarul gesticula furios.

— Recunoaşte că e nemaipomenit! Comunicaţiile au fost restabilite, droşca asta antică a putut trece, în schimb de la oamenii din brigada mobilă nicio veste.

Văzură coborând din droşcă un preot subţire şi palid, părând să aibă vreo douăzeci de ani. Era înlocuitorul părintelui Fuchs. Cu o valiză în mână, şoferul îl conduse către prezbiteriu. Marchizul se duse la primărie. În prag îl întâlni pe Villard, care revenise între timp, iar acum pleca.

— Pot să intru în bibliotecă?

— Desigur, domnule marchiz. O să mă iertaţi că nu vă pot însoţi. O să găsiţi uşa deschisă...

Dar încăperea prăfuită în care erau depozitate cărţile nu-l interesa deloc pe marchiz. Intenţia lui era să poată pătrunde în camera în care se afla cadavrul necunoscutului. Aceasta era încuiată. Marchizul nu stătu pe gânduri: forţă broasca cu o îndemânare şi rapiditate pe care i-ar fi invidiat-o mulţi dintre spărgătorii experimentaţi. Împinse uşa în urma lui, dar numai până în pervaz, fără s-o închidă.

Obloanele lăsate menţineau un întuneric de nepătruns. Marchizul acţionă resortul unei lămpi electrice şi începu să plimbe, foarte minuţios, fascicolul de lumină peste cadavru. Deodată, se aplecă şi mai mult, lăsând să-i scape un fel de mormăit. Douăzeci de secunde mai târziu stingea lampa şi se retrăgea în vârful picioarelor, după ce bătuse de două ori cu palma, fără niciun respect, pe capul mortului, într-un gest familiar, amical, exprimând ceva cam în genul: „Mulţumesc, bătrâne !”

Revenit lângă uşă, încruntă sprâncenele: aproape închisă până adineauri, uşa era acum întredeschisă. Nu era însă dintr-acelea care se deschid singure şi nici nu era curent. Marchizul fu silit să admită că un personaj cu pasul deosebii de uşor îl surprinsese aplecat peste cadavru, apoi, cu o deosebită discreţie, se retrăsese. Marchizul nu percepuse niciun zgomot. Nedumerit, închise din nou uşa şi intră în bibliotecă unde, în eventualitatea în care Villard ar fi revenit, începu să caute o carte.

Printr-un perete subţire de lemn, ajunse până la el zvon de glasuri.

Domnul Noirgoutte telefona comisarului din Nancy. Se exprima cu violenţă şi cerea, nici mai mult nici mai puţin, suspendarea imediată a inspectorilor din brigada mobilă plecată de alaltăieri cu destinaţia Mortefont.

Se pare ci, spre deosebire de primar, comisarul era

binedispus deoarece făcu această glumă, la drept vorbind, de un gust cam îndoielnic:

— Ei! Domnule primar, asta nu-i o soluţie. Credeţi că pe jos[22] au să meargă mai repede decât cu maşina?

Apoi, din vestibul se auzi un alt glas:

— Hei! Nu-i nimeni în şandramaua asta? Oh! Iertaţi-mă, domnule primar!

— Ce s-a întâmplat, moş Kopf? Ce doreşti?

— Virecourt mi-a spus c-o să-l găsesc pe institutor aici. Am de făcut o scrisoare către perceptor şi eu şi cu scrisul nu prea facem casă bună. Voiam să-l rog pe domnul Villard...

Marchizul trecu pe la prezbiteriu. Kappel veghea la căpătâiul răposatului preot.

Obloanele erau închise şi ardeau două lumânări. Moartea scobise faţa părintelui Fuchs, dar trăsăturile îi exprimau o pace, un calm tulburător. Îl îmbrăcaseră cu sutana, sub cap i se pusese o pernă, mâinile i se odihneau pe piept; degetele îi erau împreunate pe un crucifix.

— Înlocuitorul a şi venit, şopti Kappel. Dumnezeule, şi ce tânăr este! Acum stă de vorbă în grădină cu domnişoara Turner.

— L-am văzut adineauri, cobora din trăsură.

— Aha!... Nu-i aşa că e tânăr? Prea tânăr! E adevărat că nu e decât provizoriu, în aşteptarea numirii, unui nou preot.

Marchizul ieşi. Într-un atelier de tâmplărie de pe o stradă apropiată se auzeau: lovituri de ciocan. Se pregătea sicriul.

În Piaţa Mare, marchizul de Santa Claus se mai întâlni o dată cu primarul, a cărui proastă dispoziţie creştea. Până la urmă, sfârşeai prin a avea impresia că domnul Noirgoutte prinsese rădăcini în piaţa aceasta, fiindcă aici

---

22 Joc de cuvinte intraductibil; à *pied* înseamnă „pe jos”, dar se poate subînţelege şi *mis à pied* — cu alte cuvinte „concediaţi”.

era centrul oraşului. În felul acesta era sigur că se află în drumul poliţiştilor, oricare ar fi fost direcţia pe unde şi-ar fi făcut intrarea în Mortefont — dacă ar fi fost să vină vreodată.

Trăsnea şi fulgera în faţa doctorului Ricomet şi a lui Virecourt. Un zgomot, de motor îi întrerupse discursul furibund.

— De data asta... strigă el.

Făcu vreo câţiva paşi mari, grăbiţi, în direcţia străzii de unde urma să apară maşina, dar, brusc, se opri.

— Tot Blücher e? strigă ironic doctorul.

Descurajat, primarul se întoarse.

Era ambulanţa, cerută cu două zile în urmă prin telefon pentru
a-l transporta pe abatele Fuchs la sanatoriu.

— Soseşti la spartul târgului, băiete! îi spuse Ricomet şoferului. Nu mai avem nevoie de ambulanţă. Ar fi mai potrivit un dric!

Primarul spumega de furie.

Marchizul de Santa Claus se închise în odaia sa de la „Sfântul Nicolae-cel-Mare” pentru a înşira câteva fraze pe o carte de vizită. Citi ce scrisese:

„Domnul Prosper *Lepicq,*
Avocat la Curtea din Paris
şi fost marchiz de Santa Claus,

vă prezintă omagiile sale. Se simte îndreptăţit de excelentele relaţii avute cu dumneavoastră până astăzi pentru, a va aduce la cunoştinţă că nu ignoră nimic din dedesubturile recentelor evenimente din Mortefont. Vă atrage atenţia, asupra faptului că, datorită acestei situaţii, el este cel mai, indicat dintre, confraţii săi să vă asigure o apărare eficientă în faţa unei Curţi cu juraţi, dacă ar fi cazul”.

Puse cartea de vizită într-un plic şi-l lipi. Nu se putea hotărî. Îşi zărise imaginea, în oglinda dulapului şi îi ceru sfatul.

— Ce să fac, marchize? Să trimit această carte de vizită la adresa respectivă? Chibzuieşte bine! Îmi risc nobila mea piele şi, dacă se întâmplă să fie ciuruită, va fi şi a dumneavoastră în acelaşi timp. Pe de altă parte gestul ar fi destul de amuzant! Într-un cuvânt, ispititor! Teribil de ispititor! Ce spuneţi? Sunteţi de părere că trebuie să duc personal acest bileţel? Ah! Îmi dau seama că dumneavoastră veţi fi totdeauna amator de jocuri primejdioase! Ei bine, ne-am înţeles? Suntem de acord? Perfect!

Marchizul se ridică, străbătu oraşul de la un capăt la altul şi strecură plicul sub o uşă.

*

Droşca plecase demult la Cirey, ambulanţa îşi reluase drumul spre Nancy. Era aproape ora cinci. La primărie, domnul Noirgoutte întocmea o scrisoare plină de fiere şi venin la adresa prefectului, când, deodată, un huruit puternic îl făcu să rămână cu tocul în aer. Violente mugete de claxon cereau trecătorilor să facă loc. Primarul alergă la fereastră exact la timp pentru a vedea, ivindu-se ca un furtunos meteor, o maşină lungă şi întunecată.

Un puşti urlă:

— Poliţiştii!

Şi într-o clipă năvăliră, ca ieşiţi din pământ, cincizeci de ştrengari. După un viraj scurt, scrâşnind din toate frânele, maşina se opri în faţa intrării primăriei. Coborâră din ea doi bărbaţi graşi. Trăgeau din pipe. Unul din ei îi spuse celuilalt:

— Pe ultimii cinsprezece kilometri am mers cu şaizeci pe oră. Pe un asemenea drum, e ceva!

— S-ar putea, se auzi un glas care părea a coborî din

cer. Dar cincizeci de kilometri în două zile şi jumătate nu dă totuşi o medie grozavă. În ceea ce priveşte bătaia de joc la adresa oamenilor, puteţi să fiţi mândri că deţineţi recordul.

Poliţiştii îşi ridicară nasul şi îşi scoaseră dintre dinţi pipele uriaşe.

— Domnul primar, nu-i aşa?

— Exact, primarul. Nu sunt curios din fire, domnilor, dar m-ar interesa totuşi să aflu cum, plecaţi din Nancy, care faţă de Mortefont se află la nord, aţi putut nimeri la Baccarat, la sud de Mortefont, ca să ajungeţi, în cele din urmă, tot prin nord, adică tot pe drumul pe care aţi luat-o la început. Dacă nu mă înşel aţi făcut un întreg ocol.

Toată populaţia din Mortefont era acum adunată în piaţă. Se auziră râsete înăbuşite. Poliţiştii nu păreau impresionaţi.

— O să vă explic, domnule primar. Aşa cum spuneţi, am făcut un întreg ocol. Ştiţi că până la Baccarat am avut toate necazurile cu putinţă. Furtună, accident, pană de benzină, un cauciuc spart, plictiseli cu motorul etc...

— Dar, Dumnezeule mare! Şi de azi-dimineaţă? De la Baccarat până aici sunt treizeci de kilometri. Drumurile sunt bune acum; furtuna s-a potolit; merg şi hodoroagele! Şi dumneavoastră, cu nu ştiu câţi cai putere, v-a trebuit toată dimineaţa şi jumătate din după-amiază ca să parcurgeţi treizeci de kilometri? Şi încă, ultimii cinsprezece kilometri i-aţi făcut, în medie, cu şaizeci pe oră! Dar nenorociţii de primii cinsprezece! Pesemne că v-au întrecut toţi melcii!

Unul din poliţişti îşi curăţa pipa. Celălalt răspunse:

— De azi-dimineaţă, domnule primar, am făcut aproape două sute de kilometri.

Vorbele acestea avură darul să înveselească mulţimea.

De la fereastra sa, domnul Noirgoutte răcni pur şi simplu:

— Două sute de kilometri. Acum m-am lămurit! Aţi făcut probabil un ocol prin Elveţia şi Germania, iar formalităţile de la vamă şi vizarea paşaportului v-au făcut să întârziaţi puţin?

Spre uluirea primarului, poliţiştii nu numai că nu se enervară, dar izbucniră în râs.

— Asta-i bună! Nu, e mult mai simplu, domnule primar! Ne-am rătăcit. Niciunul din noi nu cunoştea regiunea. Toate bornele acoperite de zăpadă... Toate drumurile pustii... La răspântii, nimeni care să ne informeze... Nici soare după care să te orientezi...

— Şi stâlpii indicatori?

— De la un asemenea stâlp a venit tot pocinogul domnule primar. La o răscruce am dat peste unul răsturnat de furtună.

Pe unde s-o luăm? Ne-am dat atunci cu presupusul.

— Cu presupusul?

— Da! În legătură cu stâlpul. Din felul în care zăcea la pământ, după direcţia în care bătea vântul, urmele de zăpadă etc... am încercat să calculăm poziţia în care trebuie să se fi aflat pe când era în picioare. Vă închipuiţi că am făcut toate astea cam la întâmplare. Şi, natural, ne-am înşelat. Drumul respectiv ne-a dus la Molsheim! Am cârmit-o încolo şi încoace, dar trebuie să-şi fi vârât diavolul coada, fiindcă ne-am trezit deodată la Sarrenburg. Aşa că, dintr-una în alta, am sfârşit prin a ne trezi pe drumul care duce de la Nancy spre Mortefont.

— Extraordinar! Şi dumneavoastră, fără îndoială, vă închipuiţi că, în ceea ce priveşte crima, aici totul este încă „neatins”, după propria dumneavoastră expresie. Amprentele acoperite cu cârpe menţinute cu pietre în cele patru colţuri. Daţi-mi voie să râd!

— Oh! Cât despre asasin, domnule primar...

— Sunt sigur că v-aţi încrucişat cu el pe drum, aruncă o voce.

Mulţimea, tălăzui.

— Cum? Ce? Ce s-a întâmplat? Cine îndrăzneşte? zbieră primarul.

— Eu! replică marchizul de Santa Claus. Am spus că aceşti domni nu au noroc. De aproape un ceas, asasinul a plecat în direcţia Nancy.

— Oh! Într-adevăr! urlă primarul. Ce înseamnă această glumă de prost-gust, domnule marchiz? Am mai avut prilejul să vă rog să nu vă, amestecaţi în lucruri care nu vă privesc. Dar de data asta depăşiţi orice limită!

— Nu glumesc, domnule Noirgoutte Adevărul e că asasinul a părăsit Mortefont acum o ora cu ambulanţa.

— Ce ambulanţă? repetă primarul buimăcit. Vorbeşti serios?

— Foarte serios!

— Nu înţeleg! Îl cunoaşteţi?

— L-am descoperit în după-amiaza asta!

— Şi... Şi... N-aţi spus nimic? În loc să veniţi să-mi vorbiţi şi să-mi prezentaţi dovezile pe care le aveţi ca să-mi pot da părerea, dumneavoastră l-aţi lăsat sa scape? Vă daţi seama cât de mult riscaţi de a fi acuzat de complicitate?

— Am mai avut ocazia de-a vă atrage atenţia, domnule primar, că eu nu sunt poliţist. Arestarea criminalilor cade în sarcina poliţiei.

— Ceea ce aceasta a şi făcut, răspunse cu răceală un inspector.

Prin mulţime trecu aşa, ca un fior. În tăcerea adâncă ce se lăsă, poliţistul strigă în direcţia maşinii:

— Hai, cetățene! Înaintează la ordin!

Se văzu atunci, în umbra dinăuntrul maşinii, mişcându-se o siluetă şi apăru, cu cătuşe la mâini, doctorul Ricomet. Plimbă, asupra mulţimii care, de uimire, se dăduse înapoi, o privire indiferentă.

— Iată omul nostru, domnule primar. Noi, efectiv, aşa cum spunea acest domn, ne-am încrucişat cu el, în

ambulanţă. Vă asigur că mergea foarte repede! L-am cules apoi, din şanţ, pe şofer, cu faţa toată însângerată. Ne-a explicat că doctorul apăruse deodată de sub o banchetă, îl ameninţase cu un revolver, apoi îl lovise cu patul acestuia şi-l aruncase din maşină. Ne-am întors şi am ajuns din urmă ambulanţa; a trebuit să tragem câteva gloanţe înainte de-a putea pune mâna pe individ.

Un murmur de admiraţie luă locul rânjetelor de până atunci. Dintr-o singură lovitură, poliţiştii se reabilitaseră. Şi gustau din plin bucuria triumfului.

Primarul era dărâmat.

— Ricomet? Nu-i cu putinţă! E monstruos! Ai comis cumva asemenea crimă, Ricomet? Dar pentru ce? Pentru ce, Dumnezeule mare! Ca să furi? E o nebunie! O nebunie! În sfârşit, doctore, vorbeşte! Spune ceva! Apără-te...

Pe un ton echivoc, doctorul Ricomet îi răspunse:

— Eşti foarte amabil, Noirgoutte. Dar... cunoşti formula: nu voi vorbi decât în prezenţa avocatului meu!

Rostind aceste cuvinte, îşi întoarse capul, şi fiecare, în mulţimea adunată, se întrebă pentru cine era zâmbetul care i se ivise pe buze. Numai marchizul înţelese semnificaţia lui. Se întoarse la „Sfântul Nicolae-cel-Mare” şi se proţăpi în faţa oglinzii.

— Bravo, marchize, îi spuse el binevoitor propriei sale imagini. Treaba este ca şi făcută.

VII
RĂSPUNSUL STELEI

Seara, domnul de Santa Claus se plimbă mult timp pe străzile din Mortefont. Poliţiştii plecaseră, luându-şi

arestatul cu ei. O altă maşină trebuia să vină a doua zi ca să ridice cadavrul necunoscutului şi să-l transporte la morga din Nancy.

În legătură cu furtul şi mobilul crimei, marchizul refuzase să satisfacă curiozitatea unora sau altora. Rătăcea aruncând priviri fugare chepengurilor pivniţelor, coridoarelor lungi, faţadelor caselor.

Cina la castel fu simplă, dar pregătită cu gust. Augustei îi reuşise mai ales friptura înăbuşită care se topea în gură; era deosebit de savuroasă. Decorul, serviciul prompt şi paşii neauziţi ai servitoarei care, doar la un semn, prindea din zbor cea mai neînsemnată dorinţă a stăpânului său, distincţia baronului, curtoazia, chipul lui nobil, toate acestea la un loc dădeau cinei, în lumina lumânărilor, o notă aproape fastuoasă, în ciuda modestiei mesei propriu-zise.

Când veniră lichiorurile şi ţigările, în faţa unui foc straşnic, marchizul pomeni de racla cu moaşte a regelui René.

— Trebuie să fie din aur roşu şi scăpărând de pietre preţioase. Exact ca buşteanul acesta aprins.

Baronul dădu de câteva ori cu vârful vătraiului în buştean.

— O vei găsi întrebând steaua! rosti el, încet.

— Ei! Cine ştie? Vă puteţi închipui această feerică viziune? În fundul unei pivniţe, într-o gaură din zid, în lumina unei lămpi electrice?

Baronul clătină din cap.

— Feeria...

— Nu credeam deloc în ea venind la Mortefont, spuse marchizul. Dar de cinsprezece zile de când sunt în acest orăşel plin de jucării şi personaje miraculoase...

— O să vă mărturisesc o prostie, îl întrerupse baronul. Când aţi sosit mi s-a părut că aveţi ochii de culoare mai

întunecată...

— Vă rog? făcu baronul buimăcit.

— Nu-i aşa că-i stupid? Acelaşi lucru şi cu accentul dumneavoastră. Nu mă pot opri să nu mă gândesc că, de câteva zile, a devenit şi mai portughez.

— Într-adevăr, spuse marchizul gânditor.

Fuma, cu capul dat pe spate; visător, baronul răscoli tăciunii. În sfârşit, după ce îi aruncă o privire cam dintr-o parte:

— Dacă nu sunt indiscret, marchize...

— Vă rog!

— Vi s-a întâmplat să fiţi îndrăgostit?

— De nenumărate ori.

— Nu aşa, spuse aproape supărat baronul.

Contemplă din nou, neclintit, focul..

— Am vrut să spun: vi s-a întâmplat *să iubiţi... o dată?*

— *O dată*? Da, răspunse marchizul. O dată. E mult de atunci.

— Şi?

— Era brună şi cu un ten palid. Brună şi cu un ten palid, baroane. Nu era o fată din Portugalia.

Baronul şi marchizul zâmbiră în acelaşi timp.

— O dragoste adevărată, marchize, asta. Schimbă *multe* lucruri, nu-i aşa?

— Asta poate să schimbe *multe* lucruri, baroane.

Marchizul îi privea concentrat, lacom parcă, pe baron aplecat asupra flăcărilor. Când acesta se ridică, privirile li se întâlniră.

— Asta schimbă *multe* lucruri, repetă baronul, aproape fără să-şi mişte buzele.

De sus cădea o lumină tulbure, mângâind curba unei mobile, toarta unui vas de Sévres. În tăcerea aceasta se auzi de afară mieunatul unei pisici. O văzură sărind pe marginea ferestrei. Pupilele-i străpungeau întunericul ca două focuri verzi.

Marchizul îşi scutură ţigara de scrum. Duse la buze un păhărel cu lichior de zmeură.

— *Enorm* de multe lucruri! rosti pentru a treia oară baronul.

Marchizul puse paharul jos, lângă un grătar de fier forjat.

— În cazul acesta, spuse el prietenos, daţi-mi-le!

Chipul baronului se înroşi şi se înăspri, devenind aproape ameninţător. Marchizul îşi desfăcu uşor braţele într-un gest care părea să spună:

— Nu e mai bine aşa?

Cu uni zâmbet deschis, frăţesc aproape. De fapt, de foarte puţine ori în viaţa sa se simţise marchizul de Santa Claus atât de înduioşat.

— Bine ! făcu baronul după o foarte îndelungată meditaţie.

Puse mâna pe vârful rotunjit al unui drug de fier de care se sprijineau lemnele din vatră, pipăi cu degetele, se auzi un mic zgomot, vârful drugului, montat în balamale, se desfăcu în două părţi. Din mica alveolă astfel descoperită, marchizul luă un diamant şi i-l întinse marchizului.

Spuse, răspicat la început:

— Pe celălalt o să-l găsiţi în…

Glasul i se frânse însă. Se opri. Domnul de Santa Claus făcu să funcţioneze mecanismul celui de al doilea drug şi mai găsi un diamant. Puse cele două pietre într-un mic buzunar, aşa cum ar fi făcut cu nişte mărunţiş. Bău şi trase din ţigară. Aceasta se stinsese: şi-o reaprinse cu un cărbune.

— Vedeţi dumneavoastră, domnule baron, începu…

Baronul se ţinea foarte drept. În lumina flăcărilor care-i jucau pe faţă nu i se clintea nicio trăsătură.

— Vedeţi dumneavoastră, domnule baron, feeria…

Dădu drumul unui râs copilăresc.

— Pentru ce dracu aţi trişat?

— Trişat?

— Bineînţeles… Toată afacerea asta scăldata numai în feerie; m-am convins în cele din urmă că tot „feeria” o să-mi aducă dezlegarea! Aici am căutat deci „greşeala”, amănuntul care nu se mai acorda cu logica poveştilor miraculoase. Perfecţiunea nefiind în natura omului, greşeala trebuia să existe. Şi am găsit-o. Aduceţi-vă aminte… Condurul. Vreau să spun: pantoful de bal rătăcit. Am aflat povestea de la domnişoara Arnaud, apoi de la Cornusse. Aici era înşelătoria.

— Ce vreţi sa spuneţi?

— Numai atât: în poveste, Cenuşăreasa îşi pierde pantoful abia după bal, nu înainte. Asta mi-a dat de gândit. Cum de s-a putut, într-un mecanism atât de minuţios pus la punct, să se strecoare un fapt atât de net în dezacord cu povestea. De ce „feeria”, ale cărei date au fost cu atâta precizie respectate până atunci, a fost deodată „falsificată”, forţată, dacă vreţi? Un alt fapt, de cu totul alt ordin, m-a izbit atunci. Pentru ce dumneavoastră, care trăiţi retras, care nu participaţi niciodată la revelion, sau la bal, pentru ce anul acesta aţi invitat-o pe micuţa Cenuşăreasă? Coincidenţa mi s-a părut cel puţin curioasă. Când am izbutit să-mi explic nemaipomenita confuzie din mintea lui Cornusse (confuzie care de altfel trebuie să vă fi surprins şi pe dumneavoastră fiindcă, logic, nu vă puteaţi aştepta decât cel mult la un gol în memoria beţivului), m-am gândit că Moş Crăciun, care plecase de la dumneavoastră la 24 decembrie către orele zece seara, ar fi putut foarte bine să nu fie unul şi acelaşi cu cel care intrase către orele zece fără un sfert şi căruia dumneavoastră i-aţi oferit un pahar. Abia atunci au căpătat sens invitarea Cenuşăresei, modificările aduse rochiilor după probă şi mai ales îndelungatele căutări necesitate de pantoful cel rătăcit. Şi, într-adevăr, dacă pantoful nu a fost rătăcit *ci ascuns* — de dumneavoastră, baroane — puteaţi

să vă bizuiţi pe faptul că cele două femei, ocupate cu căutarea lui, nu vor băga de seamă scurta dumneavoastră absenţă. Mai mult. Dacă ar fi fost nevoie, ele puteau să confirme prezenţa dumneavoastră la castel la ora când se făptuia furtul. Un alibi dat de pantoful Cenuşăresei. Ideea era minunată, dar când te joci cu zânele, dacă trişezi, trebuie să te aştepţi... la lovituri de baghetă!

Baronul îşi plecă fruntea.

— Nu-mi pot ierta de-a fi declanşat criza care i-a fost fatală abatelui Fuchs...

— Totuşi, nu se poate spune că nu aţi avut grijă de el! Scrisoarea anonimă de la începutul lunii, apoi încercarea de furt din ziua de şase... Vreau să vă spun că această scrisoare nu mi s-a părut serioasă, iar încercarea de furt, urmata de fuga pe picioroange, mi s-a părut absurdă! Omul mascat a acţionat ca şi când nu ar fi avut într-adevăr nici cea mai mică intenţie să comită furtul. Ce alt scop ar fi avut această înscenare decât acela de-a pregăti, prin sugestie, furtul? La 24 decembrie, v-a fost probabil destul de uşor, sub înfăţişarea lui Cornusse, atunci când abatele Fuchs a scos racla din casa de fier, să-l convingeţi că pietrele, perfect autentice, erau false! Obsedat de trei săptămâni de acest furt, preotul a crezut că a şi fost înfăptuit şi a dat fuga până la giuvaergiu, în care timp dumneavoastră... Baroane, aş mai lua bucuros un deget de rachiu de zmeura.

Domni o îndelungată tăcere.

Din butucii din şemineu săreau adevărate jerbe de scântei.Jăratecul părea că e viu. Strălucirea şi lumina lui mereu schimbătoare dădeau iluzia unei veşnice forfoteli. Sau, şi mai bine, te făceau să te gândeşti la topirea unui metal mai preţios decât toate cele existente. Un buştean mare, măcinat de flăcări, se rostogoli în mijlocul şemineului strivind sub el minunatele castele de pietre preţioase şi aur pe care, dacă se concentra, privirea le

putea construi în straturile de jăratec.

— Ce aşteptaţi, marchize? întrebă brusc baronul, cu un glas plin de nerăbdare. Ce aşteptaţi ca să puneţi întrebarea care vă stă pe limbă? Pentru ce... Pentru ce, eu, baronul de la Faille, am furat?

Marchizul nu răspunse. Cu o lovitură de cleşte, baronul dărâmă mormanul de jăratec. Şi, ca şi când tăcerea ar fi devenit de nesuportat, continuă:

— Îmi închipui ce v-aţi spus: „Baronul are datorii!" sau „Baronul, care nu e bogat, s-a săturat să trăiască ca un schivnic". „Niciodată o dragoste adevărată şi de mult timp nici măcar mici aventuri." „Baronul a vrut să petreacă!" Cam asta v-aţi spus, nu? Dar v-aţi înşelat!

Baronul se duse şi luă o carte de pe o măsuţă rotundă.

— Ultima mea lectură: *Viaţa ministrului de finanţe Fouquet.* Sunteţi lămurit? Încă nu? Şi arhivele mele? Aţi cercetat arhivele, aţi putut constata că, odinioară, baronii de la Faille au fost extrem de bogaţi. Nici acum nu sunteţi lămurit?

— Încă nu, baroane.

Baronul de la Faille se aprinse. Umbla de colo-colo prin încăpere*:*

— Extrem de bogaţi, am spus... Mai mult decât asta, marchize! Au ştiut să fie măreţi. Fiindcă, să posezi nu înseamnă nimic. Dar: să ştii să cheltuieşti! Să ştii, cu ajutorul aurului sau a bancnotelor, să creezi frumuseţea, cu atât mai nepreţuită cu cât e mai efemeră: frumuseţea rochiilor pe care doar o adiere de vânt o poate altera, frumuseţea fântânilor arteziene atât de gingaşe încât o uşoară suflare a vântului, le aplecă şi le împrăştie ca pe o bură de ploaie, frumuseţea focurilor de artificii înghiţite de noapte în chiar clipa când iau naştere, frumuseţea brazdelor de trandafiri care înfloresc şi se ofilesc în aceeaşi zi!

Arunca vorbele violent, vorbe ce păreau că-l ameţesc.

Izbucni într-un râs dureros.

— Imaginează-ţi acum viaţa acestui mic nobil loren constrâns să trăiască de azi pe mâine, din supe şi fripturi înăbuşite, acest castelan al cărui personal domestic se reduce la o bătrână, acest baron silit să facă economii penibile pentru a o duce de la un capăt al anului până la celălalt, pe când strămoşii săi... înţelegeţi acum ce-ar fi însemnat această nebunie: să furi diamantele, aceste nestemate ascunse vederii tot timpul anului într-o casă de bani, să pui mâna pe ele, şi, datorită rodului acestui furt, să reînvii splendoarea trecutului; să incendiezi cu lumini, de la temelie până la acoperiş, acest bătrân castel şi colina pe care se ridică! Să faci să apară din nou, aici, tot ceea ce exista mai frumos pe lume: femei, flori, muzică — întocmai ca şi altădată.

— Şi după? întrebă destul de îngheţat marchizul.

Exaltarea baronului se stinse brusc.

— După?

— Da. O dată destrămată lumina incandescentă a serbării?

— Ah! Nu înţelegeţi! După?

Făcu un gest de lehamite.

— După? Ce mai interesează?...

O lungă pauză, apoi murmură:

— Ei bine, şi totuşi am dat o serbare...

În umbră, marchizul surâse. Glasul baronului suna altfel.

— O serbare care n-a costat prea, mult! Şi unde totuşi n-a lipsit nimic. Cristalele şi porţelanurile fine, muzicanţii, dansurile... Şi, aşezată în faţa mea, o copilă atât de gingaşă, atât de nevinovată... Acum...

Făcu din nou acel gest de mare oboseala:

— Ce interesează...

— Baroane, spuse marchizul, *acum* este în ordine. Pietrele vor fi restituite fără comentarii monseniorului Gibel. Diamantele își vor relua locul lor pe raclă. Iată o

afacere clasată. După părerea mea, ar fi regretabil dacă toate câte s-au spus aici nu ar rămâne între noi.

Chipul baronului deveni uluitor de palid, buzele începuseră să-i tremure.

— Marchize! Eu nu pot... Eu...

— V-aş mai cere, din nou, o picătură din rachiul ăsta minunat, baroane!

Motanul, care stătuse până atunci pe marginea ferestrei, dispăru.

— Dar... se nelinişti brusc baronul; pentru autorităţi? Cei ce au comis furtul...

— Va rămâne un mister! Dacă nu cumva doctorul Ricomet o să-l ia asupra lui!

— Aş prefera misterul!

Când marchizul de Santa Claus coborî colina îl izbi blândeţea temperaturii. Era aproape călduţ.

„Exces de indulgenţă, se gândi. Şi toată lumea îşi dă osteneala în acelaşi timp: cerul şi marchizul de Santa Claus!”

Era foarte târziu. Marchizul căută pe cer steaua ciobanului. N-o găsi. Şi-i păru rău..

Mortefont, cu aproape toate luminile stinse, părea o pată neagră suspendată între cerul lăptos şi câmpia acoperită de zăpadă, la jumătatea drumului parcă între realitate şi poveste. Omul cu sacul dormea în patul factorului poştal, Mama Michel dormea în patul domnişoarei Turner! Moş Fouettard se ghemuia sub pilota pândarului Virecourt, Moş Crăciun sforăia în cearşafurile lui Cornusse! Dar Cenuşăreasa ?

Catherine Arnaud, rezemată de fereastra ei, privea spre castel. Domnul de Santa Claus îşi aduse aminte de fraza baronului:

„Asta schimbă enorm de multe lucruri”.

Suspină. Îşi reaminti că, *o dată,* iubise. Îşi apăsă două

degete pe buze.

Şi aşa se întâmplă că sărutarea unui oarecare marchiz de Santa Claus, care s-ar fi putut tot atât de bine numi marchiz de Carabas, fiindcă nici numele şi nici strămoşii săi nu figurau la almanahul Gotha, zbura spre Cenuşăreasa preocupată cu totul de un baron adevărat, care ar fi meritat să-şi vadă numele figurând în catastifele poliţiei !

La „Sfântul Nicolae-cel-Mare" mai era încă lumină. Camerista tricota, doamna Kopf citea ziarul. Kopf şi Hagen îşi încercau puterile, ridicând scaunele cu braţul întins.

— Domnule marchiz, v-am căutat peste tot! A sosit o telegramă pentru dumneavoastră.

Telegrama era din partea episcopiei din Nancy.

„Suntem surprinşi că încrederea noastră nu a fost mai bine justificată, stop. Regretăm scandalul, stop. Dorim stăruitor să primim cât mai curând vizita dumneavoastră"

— Pe cinstea mea, asta nu aduce decât pe foarte departe cu o felicitare! gândi marchizul cu o mutră ironică.

Întrebă:

— Pentru Nancy, primul tren de dimineaţă, la ce oră e?

— Opt şi un sfert, domnule marchiz. Droşca pleacă din Mortefont la ora şapte, şi jumătate.

— O s-o iau. Pregătiţi-mi nota de plată şi nu uitaţi să mă treziţi.

— Domnul marchiz ne părăseşte atât de repede? Ce păcat! gemu doamna Kopf.

— Cu voia dumneavoastră, domnule marchiz, observă glumeţ Hagen, dacă aveţi de gând să plecaţi mâine cu primul tren, nu vă rămâne prea mult timp ca să mai descoperiţi Braţul de Aur!

— Nu-i aşa? Ei! Omul trebuie să se resemneze! Ah, dar fiindcă veni vorba de Braţul de Aur, domnule Kopf, mă gândesc că n-o să mai am timp să-mi iau rămas bun de la

Kappel. Fiţi amabil şi înmânaţi-i asta din partea mea. E un aparat fără pereche pentru descoperirea comorilor!

Puse „detectorul” pe masă.

A doua zi de dimineaţa, în Piaţa Mare, în clipa în care marchizul de Santa Claus voia tocmai să se instaleze în droşcă, se apropie institutorul.

— Ei, cum! Nu cumva plecaţi, domnule marchiz? Da? Într-adevăr?

— Şi cei mai buni prieteni trebuie să se despartă o dată, scumpe domnule Villard!

— Sunt adânc mâhnit, domnule marchiz. Adânc mâhnit.

Neştiind ce să mai adauge, institutorul se gândi un minut, apoi, cu un fir de ironie în glas:

— Şi racla cu moaşte? Faimosul Braţ de Aur? După câte văd, renunţaţi!

— Să renunţ? exclamă voios marchizul; aşa credeţi? Nu mă cunoaşteţi!

Bătu în geamantanul său acoperit de etichete şi rosti pe un ton glumeţ:

— *Întreabă Steaua Ciobanului!* Hei! Mulţi au vrut înaintea mea s-o întrebe. Numai că trebuie să ştii cum să vorbeşti cu stelele... Eu
l-am găsit, Braţul de Aur! E aici, în geamantanul meu!

Institutorul izbucni în râs.

În acea clipă tocmai, trecu domnul Noirgoutte. Îl salută adânc pe marchizul de Santa Claus, care nu-şi scoase pălăria.

*

Expresia monseniorului Gibel, atunci când marchizul se prezentă la episcopie, prevestea orice, numai felicitări nu.

— N-aş vrea să spun nimic ce-ar putea să vă supere, maestre Lepicq, începu prelatul, dar nu pot să-mi ascund trista mirare pe care mi-a pricinuit-o rezultatele activităţii

dumneavoastră la Mortefont în timpul ultimelor două săptămâni. Veştile sunt dezastruoase. Contam mai ales pe dumneavoastră ca să împiedicaţi furtul diamantelor, şi furtul s-a comis...

— Vă cer permisiunea de-a vă corecta, monseniore, răspunse cu răceala Lepicq. S-a comis nu unul, ci două furturi. Diamantele au fost furate de două ori!

Episcopul îşi încruntă sprâncenele. Dacă era o glumă, nu era deloc pe gustul lui.

— Să trecem peste asta, spuse el prudent. O să revenim asupra acestui capitol. Vă exprimam decepţia mea. Noi vă spusesem: „Mai ales fără scandal”. Ori, scandalurile au venit unul după altul! Mai rău: s-a comis şi o crimă!

— Cu voia dumneavoastră, monseniore, făcu Lepicq, pe un ton din ce în ce mai glacial, v-aş mai corecta încă o dată. S-a comis nu o crimă, ci două!

De data asta episcopul tresări. Era prea de tot!

— Domnule! rosti el indignat. Domnule...

Lepicq trase de după un fotoliu geamantanul cu nenumăratele lui etichete. Geamantanul în care erau două-trei cărţi, ceva rufărie, un carnet, o trusă cu chei care mai de care mai complicate, o lanternă electrică, două revolvere şi diverse alte obiecte învelite în hârtie.

Despachetă unul din aceste obiecte, apoi un al doilea... Erau cele două pietre preţioase. Sub privirea uluită o episcopului, le puse pe birou.

— Iată diamantele de la racla sfântului Nicolae, monseniore. Cele adevărate. Le-am luat din mâna celui care a comis primul furt. De fapt e vorba de o restituire şi am jurat, să păstrez secretul.

EpiscopuL îşi înălţă mâna într-un gest de binecuvântare.

— Maestre, spuse, vă rog să uitaţi cuvintele mele de mai înainte. Nu vom încerca să descoperim secretul pe care aţi jurat să-l păstraţi. Aceste pietre au fost răpite bisericii, acum îi sunt redate. Să nu mai vorbim despre asta.

— Totuşi, o să trebuiască să mai vorbim puţin, monseniore, fiindcă am pomenit de două furturi, şi primul dintre ele îl lămureşte pe al doilea. Primul furt a fost comis în ziua de 24 decembrie la orele zece şi jumătate seara. În acest scop, hoţul a îmbrăcat costumul lui Moş Crăciun. Dar nu era singurul care râvnea să pună mâna pe diamante. Al doilea fort a fost comis puţin după asta, de asemenea datorita unei deghizări, singurul mijloc de altfel prin care — cel puţin în principiu — putea să evite spargerea sau agresiunea. La sfârşitul liturghiei de la miezul nopţii, paznicii de la racla sfântului Nicolae au văzut apărând din sacristie şi trecând în spatele pristolului un preot. Era îmbrăcat într-o sutană şi avea o barbă lungă, neagră. Ca statură şi trăsături, aducea izbitor cu abatele Fuchs. Ascuns după pristolul pe care era aşezată racla, bărbatul deghizat în preot a smuls din ghearele de aur care le fixau diamantele *false,* puse în locul celor adevărate numai cu două ore mai înainte, de către hoţul deghizat în Moş Crăciun.

— Ciudată situaţie, murmură episcopul. Dar, să vă întreb ceva. Sunt de acord că omul costumat în preot a putut să scoată o piatră şi s-o înlocuiască. Totuşi, pe celălalt diamant, pe acela care era pe partea întoarsă către paznici, cum a putut să pună mâna?

— Cei mai simplu lucru din lume. După ce a operat pe o parte, a învârtit, racla, silind-o să facă o jumătate de rotaţie şi nu i-a mai rămas decât să...

— Înţeleg. Dar aceasta rotaţie a raclei n-a alarmat pe nici unul din paznici?

— Nu, şi asta pentru simplu fapt ca nici unul nu a sesizat-o.

— Nemaipomenit! Vreţi sa spuneţi că dormeau?

— Deloc, monseniore! Vegheau! Cu toate astea hoţul a putut să învârtească racla fără nicio grijă!

Episcopul deschise gura, dar nu scoase o vorbă.

Avocatul continuă:

— La Mortefont se află, monseniore, un institutor pe care îl socot drept un om de treabă. Numai ca, din întâmplare, părerile sale...

— E vorba despre domnul Villard? Sunt la curent. La fiecare sărbătoare religioasă e prezent, nu-i aşa? cu Le *Chant du Départ...*

— Exact, monseniore. Şi cel de-al doilea hoţ ştia asta. Ştia că izbucnirea puternică a fanfarei în piaţa bisericii nu se putea să nu distragă, cel puţin pentru o secundă atenţia paznicilor din jurul raclei, oricât ar fi fost ei de obişnuiţi cu muzica institutorului... Şi tocmai cât a durat această clipă de neatenţie, prevăzută şi aşteptată, a fost întoarsă racla.

— Machiavelic! exclamă preotul. Înspăimântător de ingenios şi de precis.

— Nu-i aşa, monseniore?

— Dar crimele? Cele două crime de care vorbeaţi?

Ajung şi acolo, replică Lepicq. Să ne ocupăm mai întâi de primul omor, al acelui necunoscut care, datorită înfăţişării safe, a fost poreclit, „neamţul”. Într-o sală întunecată a primăriei, i-am plimbat raza lanternei mele electrice pe ţeastă. Părul îi fusese tuns atât de scurt, încât i se vedea pielea de pe craniu, albicioasă. Am observat, în cele din urmă, în vârful capului ceva ca o pată rotundă puţin mai închisă. La prima vedere, părea de neînţeles că acest lucru n-a atras atenţia chiar de la început. Dar această pată rotundă se deosebea atât, de puţin de culoarea întregii epiderme că, practic, îţi scăpa din vedere. N-a putut deveni vizibila decât în condiţii speciale: o încăpere întunecată, raza unei lanterne electrice.

— Un preot! spuse episcopul cu un glas înăbuşit.

— Da, monseniore, un preot! *Fusese tuns cu maşina pentru a face să-i dispară tonsura*. Şi acest necunoscut era cel mai cunoscut personaj din ţinut! Copiii, părinţii care priveau speriaţi acest chip de neamţ nu-l recunoşteau pe

acela care îi botezase şi îi căsătorise: abatele Jerome Fuchs!

— Abatele Fuchs! Strâns de gât!... Oh!... îngăimă episcopul îngrozit.

— În fond, toată afacerea asta n-a fost decât un şir de substituiri. Un fel de sinistră *Comedie a eroilor.* Şi ştiţi care este culmea? Poliţia
l-a arestat pe Ricomet. Dar l-a arestat pentru o crimă pe care n-a făptuit-o!

— N-a făptuit-o?

— Nu, monseniore, nu Ricomet este asasinul abatelui Fuchs! Complicele lui a fost acela care l-a strangulat pe preot! În ziua de 25 decembrie, la orele unu dimineaţa, acest complice, care stătea ascuns de mai multe zile la doctor, se duce, în sutană, la biserică, şterpeleşte pietrele — pietrele false, să nu uităm. Se întoarce apoi în sacristie, dar se trezeşte faţă în faţă cu adevăratul abate Fuchs, reîntors de la prezbiteriu mai curând decât se aştepta. Acesta, care înţelege totul într-o clipită, vrea să strige. Celalalt îl strânge de gât. Îşi târăşte apoi victima în grădină şi-l informează pe Ricomet, care era la pândă, de „accident". Amândoi îl transportă pe preot la doctor. Ce-i rămâne acum asasinului de făcut? Evident, să fugă!
Dar cum? Pe jos? Ar fi fost o nebunie! Cu maşina? Situaţia financiară a ambiţiosului doctor Ricomet este atât de precară încât, după atâţia ani, n-a putut să-şi ofere nici măcar acest „lux": o maşină! Cei doi sunt descumpăniţi. „În primul rând, îşi spuse Ricomet, să câştigăm timp." Îi rad barba şi părul abatelui Fuchs. Îl dezbracă, îi pun hainele asasinului, care, la rândul său, le îmbracă pe acelea ale abatelui. Această macabră deghizare terminată, cadavrul avea să fie dus pe câmp şi hotărăsc ca falsul preot să joace, la prezbiteriu, rolul abatelui Fuchs. Paracliserul e miop, înşelătoria nu va putea fi descoperită. Nu va dura de altfel mult timp (ceea ce ar fi fost cu

neputinţă). Falsul preot va simula o criză cardiacă şi doctorul, telefonic, va cere de urgenţă la Nancy o ambulanţă. Ambulanţa! Asta a fost o găselniţă genială! Cel puţin aşa a crezut doctorul! Iată deci, pentru falsul preot căruia îi ardea pământul sub picioare, mijlocul de a fugi repede şi în toată siguranţa. Dar doctorul n-a prevăzut furtuna. Troienile de zăpadă, arborii dezrădăcinaţi, drumurile nepracticabile. Mortefont blocat. Nu se mai poate trece! Ambulanţa nu poate trece. Poliţiştii nu pot trece. Nimeni nu poate trece! Adică... Totul este relativ. Căci cineva a putut trece.

— Cineva?

— N-are nicio importanţă! Deci fuga este cu neputinţă. A doua zi, în zori, aflăm că domnul abate Fuchs, din pricina inimii sale bolnave, a decedat. Se descoperă, ascuns de către doctor în scăunelul de rugăciune-dulap, câteva sticle de rachiu. Numai că, atunci când în sala întunecoasă de la primărie, doctorul Ricomet
m-a surprins plimbând lumina subţire a lămpii mele pe craniul necunoscutului strangulat, trebuie să fi înţeles ca e pierdut sau pe cale de a fi. Descoperisem că falsul neamţ e un preot... Dar dacă acesta era abatele Fuchs, cine era impostorul de la prezbiteriu şi ce să credem despre această criză cardiacă: boala de care într-adevăr suferea abatele Fuchs şi din pricina căreia decedase? Dacă ar fi fost vorbă de o boală imaginară, doctorul trebuia s-o ştie, el care confirmase diagnosticul. Şi, în acest caz, ce ascundea această moarte dacă nu tot o nouă crimă? Şi cine putea s-o fi comis, dacă nu doctorul? La parohie, am examinat inelarul falsului abate Fuchs. Am observat o dungă, pe prima falangă: urma lăsată în carne de un inel purtat timp îndelungat.

— Două puncte îmi rămân obscure, spuse episcopul. Această manta a lui Moş Crăciun pe umerii abatelui Fuchs? În ce scop?

— Foarte simplu! Imediat după prima crimă, hoţii descoperă că au fost furaţi. Îşi fac următoarea socoteală: înfăşurând în mantaua lui Moş Crăciun cadavrul deghizat al abatelui, ei sunt convinşi, şi pe bună dreptate, că opinia publică va stabili negreşit o legătură între furtul diamantelor şi cadavru. Dacă poliţia va izbuti să descopere pe autorul primului furt, îl va acuza, în mod automat, că a operat cu un complice pe care, după lovitură, l-a asasinat. Prin acest procedeu, Ricomet şi asociatul său nu mai puteau fi acuzaţi de crimă.

— Foarte just. Iscusinţa cu care aţi descurcat această uneltire cumplită mi se pare mai presus de orice elogii.

Lepicq se înclină.

— Datorită celor ce v-am spus, continuă episcopul puţin jenat, îmi vine mult mai uşor să vă pun o întrebare directă. Mi se pare că activitatea dumneavoastră a dat roade cu întârziere. În seara de 24 decembrie şi noaptea dintre 24 şi *25* decembrie ce făceaţi, deci, între orele zece jumătate şi unu?

— Dormeam, monseniore!

— Poftim?

— Necunoscând adevăratul motiv al prezenţei mele la Mortefont şi luându-mă drept un personaj periculos, paracliserul Blaise Kappel a avut grijă să ma „adoarmă” cu o lovitură de piciorong drept în frunte. De altfel, a doua zi, a repetat figura. E cel mai grozav mânuitor de picioroange pe care l-am întâlnit vreodată.

Prosper Lepicq se pregătea să plece de la episcopie. Un vicar îi înmânase discret un plic pe care, la rândul: lui, nu mai puţin discret, şi-l strecurase în buzunar. Brusc, ceru să fie din nou introdus la episcop.

— Monseniore, am făcut, din nebăgare de seamă, un lucru de neiertat!

Deschise geamantanul şi desfăcu un pachet mai lung.

Monseniorului Gibel îi scăpă un strigăt.

— Braţul de Aur al regelui René, pe care era să uit să vi-l înmânez monseniore! Este o operă de artă unică! Şi de o uriaşă valoare, nu-i aşa? Aproape un milion de franci, am impresia!

— L aţi regăsit! Aţi izbutit... Era deci adevărat ceea ce se povestea? îngăimă episcopul sufocat de emoţie. Unde era ascuns?

— În strada Âtre, la Mortefont.

— Dar cum v-a putut da prin gând să căutaţi acolo?

— M-am ghidat după sfatul acelui paracliser din timpul Revoluţiei. *Întreabă Steaua Ciobanului!* Dumnezeule! Cât de ciudat mi s-a părut la început răspunsul stelei! Steaua mi-a spus următoarele: A fost o dată un paracliser de treabă care nu era prea priceput în ceea ce priveşte principiile formării limbii franceze! Cât am mai râs!

Prelatul îl privea uluit pe marchiz.

— Am început să întrevăd adevărul într-una din zilele când cercetam arhivele baronului de la Faille. Am găsit acolo un foarte vechi plan al orăşelului Mortefont, plan pe care numele străzilor erau scrise cu vechea ortografie. M-am oprit uimit asupra unei oarecare străzi Astre. Ceea ce m-a umplut de uimire. Ştiam că la Mortefont nu există nicio stradă cu acest nume. După o clipă de gândire, mi-am dat seama că prin strada Astre trebuie înţeles strada Âtre, care, în ortografia veche, se scria: Astre, actualul nostru accent circomflex înlocuind litera S (Astre din nemţescul Astrih. De altfel Mortefont nu este departe de Germania). O placă purtând inscripţia cu ortografia modernă: strada Âtre, a acoperit-o pe cea veche... Astre... Stea... Î*ntreabă Steaua* putea fi deci interpretat precum urmează: *Caută strada Âtre.* Nu-mi venea sa cred... Dar *Ciobanul?* Îmi lipsea *Ciobanul.* Nu-l găseam. Nu-i găseam nici măcar turmele. Până când, în strada Âtre, mi-a dat de gândit o clădire veche, pe jumătate ruinată. Am aflat că mai demult

fusese folosită ca ocol pentru oi. De data asta eram lămurit. De obicei, oile nu stau fără *Cioban.* Aveam în sfârşit la îndemână elementele care îi dăduseră posibilitatea bătrânului paracliser, cu o imaginaţie de poet, să compună acest distih:

Întreabă Steaua Ciobanului
Şi vei găsi Braţul de Aur ascuns...

Restul nu mai era decât un joc.

Oricât de mare ar fi fost stăpânirea de sine a monseniorului Gibel, în acest moment îl părăsi prezenţa de spirit. Ceea ce nu izbutise vestea celor două furturi şi a celor două crime, izbutise apariţia, scăpărând de pietre nestemate, a Braţului de Aur..

Gândurile i se încâlciră, i se lăsă pe ochi o ceaţă de nepătruns, dincolo de care, asemenea unui astru din poveşti, strălucea racla cu moaşte şi, ca în vis, văzu un bărbat cu părul negrit, cu pupilele galbene, arătând ca o pasăre de noapte, înclinându-se adânc în faţa lui, luându-i mâna, sărutându-i inelul episcopal şi dispărând.

În Piaţa Stanislas, Prosper Lepicq ’ deschise plicul pe care i-l înmânase vicarul. Conţinea un cec de zece mii de franci emis pe numele Băncii Creditul Lionez. Agale, avocatul se îndrepta spre Bancă. Atunci când intră, un preot, care îl aştepta, i se adresă:

— Sunt trimis de monseniorul Gibel. La întocmirea cecului care v-a fost înmânat din partea sa, s-a strecurat o greşeală...

— Mă mir! Cecul este în perfectă regulă.

Preotul surâse şi clătină din cap.

— Deloc, răspunse. Sunteţi rugat să acceptaţi, în schimb, acest nou cec.

Al doilea cec era de o sută de mii.

— Ah! Bine! spuse foarte firesc Prosper Lepicq.

*

Toate astea s-au petrecut acum doi ani.

Doctorul Ricomet, căruia Prosper Lepicq, prin elocinţa sa, i-a salvat capul, îşi ispăşeşte greşeala de a fi căzut pradă lăcomiei şi ambiţiei, îngrijind bolnavii de la Saint-Laurent-du-Maroni. S-a aflat că complicele său nu era decât propriu-i frate.

Diamantele furate au fost din nou fixate pe raclă. Giuvaergiul Turner a fost acela care a avut bucuria de a le prinde din nou între ghearele de aur. Dar casa de fier din sacristia din Mortefont, aproape de Cirey, păstrează de acum încolo, în ea, o minune şi mai strălucitoare: fabulosul Braţ de Aur al regelui René. Monseniorul Gibel a vrut ca acest târg, în care racla a dormit într-o pivniţă o sută cincizeci de ani, înainte de a fi găsită în împrejurările pe care le cunoaştem, să fie paznicul ei.

Pentru a fi văzută, este destul să te adresezi măcelarului Mathias Hagen, care îl ajută acum în funcţia de paracliser pe Blaise Kappel, a cărui vedere a slăbit şi mai mult.

În sacristie s-a instalat o nouă casă de bani, înzestrată cu semnale electrice de alarmă. În schimbul unui franc, oricine poate vedea Braţul de Aur şi i se poate arăta de asemenea, în strada Âtre, spărtura din zidul în care Prosper Lepicq a găsit racla.

Gaspard Cornusse lucrează în atelierul său fotografii şi ilustrate şi, ca şi în trecut, continuă să facă în fiecare an, la 24 decembrie, turneul său de Moş Crăciun. Dar memoria îi e din ce în ce mai slabă. Kopf şi soţia lui sunt încă la hanul „Sfântului Nicolae-cel-Mare”. Domnul Villard face politică. Domnul Noirgoutte a căpătat o gălbinare care nu vrea să se vindece. Virecourt şopteşte că nu este altceva decât veninul care i-a intrat în trup.

La castelul baronului de la Faille, se dau, de două ori pe săptămână, joia şi dumineca, serbări minunate. Nu sunt decât nişte serbări pentru copii. Baronul a instalat un

teatru de păpuşi ale cărui personaje le-au confecţionat chiar meşterii din Mortefont. Şi vin să asiste la spectacol puzderie de copii.

Tânără doamnă de la Faille — căreia oamenilor din partea locului le vine foarte greu să nu-i spună, aşa cum au obişnuit mult timp, Cenuşăreasa — coboară după reprezentaţii în mijlocul băieţaşilor şi fetiţelor. După ce obosesc de atâta joacă, vor o poveste.

Atunci ea se aşază şi începe:

— A fost o dată...